

ც ი ს კ ა რ ი

1860

ო კ ტ ო ბ ე რ ი: 10

წელიწადი მეოთხე.

ჩოღება თსზულებათა:

- I. — წიგნი, მიწერილი იმერეთის ეპარსიის სამღუდელოთადმი. . . . . ვაზრიელ ეპისკოპოსისა.
- II. — 1861 წლის ცისკრის გამოცემისათვის. . . . . რედაქტორისა.
- III. — შეშლილი. (წიგნი. კოსლოვით.) თ. რევ. ერისთავისა.
- IV. — ცოლები დაკარგეთ. (კომედია ერთს მოქმედებად.) . . . . . ივ. კვრესელიძისა.
- V. — ლექსები სსუა ჭ სსუა მწერლებისა.
- VI. — ბავრაც მეოთხე, ანუ საქართველო მეორეთმეტეს საუკუნეში. (დასასრული.) . . . . . დ. ზაქრადისა.
- VII. — სსუა ჭ სსუა ანბავი. (ისილემეორე ვაერდზედ).

ქუილისს.

კვრესელიძის ციხოგრაჟიაში.

1396

ი. ვ. ვ. ვ.

მდაბალი გაბრიელი, ენისკობის იმერეთისა, პატრიარქთანა მღუმდელთანა იმერეთის სამცხეთისა—საეკლესიოთა, ქმთა თანამწირობეგითა ჩემთა, ყულისა მიერ განხროდენ! (*)

48

ნებითა ჰ წყალობითა ღუთისთა, სოლო ბმანებითა უმაღლესისა მთავრობისთა ვიქმენ აღმორჩეულ ჰ გამოვსენილ მღუმდელმთავრად სამცხეთისა იმერეთისასა; ამისთჳს ვაღდებულ შევრაცს

(*) ამ ეოვლის კეთილის დარჩებით დეოვლის კეთილის გრძობით სავსე წიგნთან, მივიღეთ რედაქციაში ქუთაისის ეოვლად უსამღმდელოესის გაბრიელ ენისკობისაგან, კვლად ორი სიტყვა: ერთი თქმული ქუთაისის, სოლო მეორე კეთილის სობორში, რომელთაცა დაგებულად შემდგომს ნუმერში დარწმუნებითა მით, რომ ჩემსნი ყურნალის შეიხსნეულნი მიიღებენ დიდად სსიამოვნოდ. რედ. ბ.

თავსა ჩემსა უწინარეს ყოვლისა მოვიქცე თქუწნ-
დამი, საეგარგნო მძანო, თანაწირველნო ჩემნო
შ წინა დავიგო რაოდენიმე სიტყვა მოძღვრებისა
შ ნუგეშინის ტემისა. სურვილ გარ ვისილო კა-
ცად კაცადი თქუწნი, ვითარცა მწყემსი სამწყსოასა
შ ვითარცა მამა მულთა საეგარგლთა, რათა პირის-
პირ სიტყვათა ცხოველითა გაცნობო თუთოეულსა
გულის სრასეანი ჩემნი, გარნა არა მტირე უძი
განვლის, ვიდრემდის აღვასრულებ წადილსა ამას
ჩემსა; სილო აწ არ მოთიამინა სულმა ჩემმა შ
მაიძულებს, რათა მოეწერო თქუწნ მტირე ესე
წერილი. ეთსოვ გულმოღვინეთ შ ყურადღებით
წიკითსოთ იგი შ სცდილობდეთ აღსრულებად
მისა. —

უწინარეს შ უმეტეს ყოვლისა ელოცავ მძანო,
რათა ყოველთვს ეასსოვდეთ შ არ დაიფიქოთ,
ვითარმედ უდიდესარსყოველთა წოდებათა — წოდება
ჩუწნი, უმკობეს შ უსატიროეს ყოველთა მსა-
სურებათა მსასურება ჩუწნი, შ უწმიდეს ყოველ-
თა საქმეთა საქმე ჩუწნი, შ თუ ეს ესრედ არს
ცხოვრებაცა შ ეოფაქცევა ჩუწნი უნდა იყოს
უწმიდეს შ უპატოისნეს ცხოვრებისა ყოველთა
ერის კაცთასა. ვითარცა რჩეულთა შ წინამღვართა

ერისაჲ თანა გვამს წინ უძლოდეთ მათ სიყვეჯთა
ჴ სქემითაჲ, ჴ აღვემტვირთოდეთ მათ ზედა ყოვლითა
სათნაობითა. არიან მრავალნი თქუენს შორის, რომ-
მელნი ფიქრობენ, რომელ სრული მათი მსასურე-
ბა მხოლოდ მას შინა მდგომარეობს, რათა სწი-
რონ, ილოცონ ჴ საიდუმლონი აღასრულონ.
მაკლესიასა შინა; გარნა არა ტყუილად არს ჴ მხოლო-
დეს! ბოლო მსასურებდა ჩქეწისა ის არს, რათა
ერო დავაქენათ კეთილსა კვალსა ზედა; მსასურებდა
ჩქეწნი წინაწარუვლად მას მოიხსნოეს, რათა ყო-
ველნი განვამტვიცოთ სჯულსა ზედა ქრისტესსა,
რათა სარწმუნოება ჴ კეთილი ყოფიქვეყნა, ორნი
ესე, თუნიერ რომელთა ცხოვრება სულსა, არა
შესამლო არს იეოს ჴურევევლად დამყარებულ
გულთა შინა ქრისტეანესთა. ხოლო ლუდელი,
რომელსა ჴურის კეთილად აღასრულოს ვალი თუ-
ნი ჴ მარტებულ-ეუბ თუნი სარწმუნოსა უმე-
ტეს ყოვლისა უნდა ცდილობდეს, რათა მოიგოს
სიყვარული, სმენა ჴ ნაცოი. მსვევლისა თუნი.
გითარ აღასრულოს მღუდელმა სქესე თუნი, თუ
მრევლისა არა აქეს სიყვარული ჴ სმენა მსდამი?
გითარ განვამტვიცოთ ჴ ასწავლოთ მან მორწმუ-
ნითა, თუ ივინი არ უხერხებენ მას? ხოლო ესე-

რსა ჰქონდას მრევლსა ჰენსა სმენა ზ სიყვარული.
შენდამი? შეიყვარე ჰენცა მრევლი ჰენი: ვინაიდ-
გან სიყვარულსა განახნეს ზ მოინდიდეს მსოლოდ
სიყვარული. სოლო სიყვარული ჰენი მაძინ ვა-
მოუხსნდება ეოველთა, ოდეს ნსნენ, რომ ჰენ სარ
მარადის მონაწილე ჰქირთა ზ ვნსაცდელთა მათთა,
ოდეს ეოველნი ცსადათ მისვდებიან, ვითარმედ
ჰენ სარ მამა ზ მეგობარი მათი.

ნუ დაივიწყებთ სიყვარულსო, ვითარმედ ღმერ-
თი გამოიკითხავს სელთაგან ღუდლისა სუოლსა
ეზოთეულსა მისდამი მინდობილისა ქრისტიანისა;
ამისთჳს ფრასილ ზ მღუძარე იეოხ კაცადკაცა-
დი თქუენი სამწყსოდა თჳსსა. ეზოთეულმან
თქუენსმან მტკიცედ იცოდეს სულიერი მდგომა-
რეობა კაცადკაცადისა თჳსისა სამრევლოდასა,
ესე იგი, რომელსა რა ეზსება აქუეს, ანუ რა
ნაკლულეგანება ზ ცოდვა ჰქირს, რაათა საჭიროე-
ბისამებრ ჰეიძლოთ სწავლა, მსილება, ანუ ვან-
მტკიცება ზ ნუეემინისცემა მათი. უძღურთა
ვანამტკიცებდეთ, ბილწთა ამსილებდეთ, ჰირვეულ-
თა ნუეემინისცემდეთ ზ ესრეთ აღასრულებდეთ
სეულსა უფლოსა. ეკკლესიისა თქუენსა კაცად-
კაცადი იცუდეს სიწმიდით ზ სცდილობდეს ჰეა-

შეოს იგი. ერთა ნუ უცვებთ ურიგოთ ზე უკრ-
მაღველად იდგენ ებპოლესიას შინა. ეცადეთ ძმა-
ნო, რათა არცა ერთი ქრისტიანე დარჩებოდეს
უსიარებელი ზე შეუნანებელი მთელს წელიწადს.
ურთიერთობასა შორის ეცადეთ ვქანდეთ სიყვა-
რული ზე ერთგულება, რათა ერნიცა მიიღებდენ
აღშენებას, მიმსგდელებნი თქუქსნისა ურთიერთო-
ბრივისა სიყვარულისა.

საყვარუნო ნურცა დამძიმებობას ვუღნი
თქუქსნნი მსოფლიოთა საქმეთა შინა. სედ ადვით
ზე მარადის ასწავებდით ერთა თქუქსნთა ზე ჩემსა
დაკლებულსა თქუქსნ აღავსებდით, რათა ვაქუნდეთ
გვირგვინი ცხოვრებისა. ამხილებდით ზე ასწავებ-
დით უამსა ზე უქამოსა, ნუ დაკლებთ კეთილთა
სიცუქუთა ზე მოძღურებთა, ზე უკეთუ ესრეთ
ჭეოთ ასარებდეთ სულსა ჩემსა ზე თქუქსნსაცა;
თუცა სიარტითა შორს ვარ თქუქსნვან, ვარნა
სუღითა მასლობელ — .

ვიცი ძმანო, რომელ უმრავლესი რიცხვ თქუქსნ
შორის დამძიმებულ არს ზე ჭირვეულ სიღარიბი-
თა, ზე მოკლებულ ყოველთა მსოფლიო ნუკეში-
ნისცემათა. ვარნა მსასურება ჩუქსნი არა არს მე-
ბნა მსოფლიოთა ნივითა ზე კმაყოფილებათა, ის-

მინეთ. საღმრთოწერილისაგან: «ეძიებდით სასუ-
ფეველსა ღუჭისასა ჭ ესე ყოველი შვე-
დინთი თქუწნ.» უცუუელ არს სიტყვა იგი:
«ვითარცა ღუჭისა მოყვარეთა ყოველი გა-
ნემარჯვების» ჭ თქუწნცა, უკეთუ იქნებით
ღუთისა მოყვარენი. მოიხსენეთ კვალად რაგსა
სწყრს მოციქული ნაგლე: «შენ ყუჭს ჭირი
მოითმინე ვითარცა კეთილმან. მხედარმან
ქრისტესმან.» მხედარნი ვართ, მმანო, ქრისტესნი
ჭ მარადისგვაქუბდეს თვალთა წინაჲ მხედართ-
მთავარი იგი, რომელი არა თავსა თვსსა კმა
ეყო, არამედ ჭირი მოითმინა ხუწნ ყოველთა-
თვს. მიუცუთ ვითარმედ ცოლნი ჭ მუღნი გვს-
ხენ ჭ არა ძალგვს ჭ არცა გვცალიან კეთილისა
საქმედ: ურგებ არს სიტყვა ესე. ნარველად შეა-
გედრნეთ იგინი მოწყალესა მამასა ჭ ნუ განუ-
ცვებთ სახოებასა ღუთისადმი, რომელი ფრინ-
ველთაგა ზეცისათა არა დაიფიქვებს, არამედ ზრ-
დის მათ.

სხვებრ, მმანო, თუცა მასმიეს ჭ გიცი თქუწნ
მოიარს მრავალი უწყესობა, გარნა არა მსურს,
რომელ ნარველი ხემი სიტყვა თქუწნდა მო-
მართ იყო ეგედრება ჭ საქდურაგი, ამისთვის

ვთხოვ ამიერიდგან ყოველნი კეთილსა კვალსა
წედა სდგეთ, ჭ რაც რამ არს თქუენ შორის ურიგო
მოსაოთ, რათა არა ჭირი ჭ განსაცდელი ვნახო
თქუენგან, არამედ ნუგეშინისცემა ჭ სისარულით
მადლი უფლისა იყავნ თქუენსედა. ამინ. —

„ცისკრის“ გამოცე-

მისათვის 1861 წელს.

«ცისკარი» მომავლის 1861 წელს გამოვა იმ სახით, რა სახითაც გამოდის ამ წელს.

საზოგადოება ისე შეეჩვა ჩუქწნის სამშობლოს ენის უყურნაღის ვითხვას, ისე კარგათ მოყხსენება ღირსება ჭ შნაშკეულობა, რომ მომატყუელი იქნება ჭ უღლაგო ითქეს ის, რაჲცა რამდენჯერმე თქმული წინათ გამოცემულს წიგნებში. ახლა მხოლოდ შეგვძლია დაუმატოთ, რომ მომავლის წელიწადს შეუდგებოთ ჰირველის შესავლის ნა-

წილში იმ ბევლის წიგნების ბეჭედებსა,
რომელიც იმჟამად მოძიებულა საქართველო-
ში ზე რომლისა ვახუშტის სურვილი ბევრს
აქუს. ამხთანვე ნახეს, სეგვიანთა მკითხ-
ველთა ზე გაიტყეს ის მწერელთა, რომელთ-
ნიცა ჩქარა ქართველებს მ. გუგუნიან სსაქა-
დელთად. — მომავალს წელს წადს. უბარვე-
ლესნი ჩქარა უყურებს თანამშრომელნი
გვ. გრ. ორბელიანი, გვ. ბუ. ორბელიანი,
ბაქარ ქართველი, ვახუშტადელი, გვ. ზაქ-
ვიანთა, დამ. ბაქრაძე ზე სხვანი. მაილესენ
იმევე მონაწილეობას, რა მონაწილეობაც
ზე მრომაც უჩქარეს ამ წელს ჩქარა ღი-
ტროტურსა. — პირველის ინვროივან ნილო-
ვენ მკითხველნი იმ სსამოკვროსა ანავესა,
რომლისა ვახუშტის სურვილი ბევრს აქუს
ეს ანავე იქნება ნათარგმანი ქალის დრან-
სეს თხუთებთვან, რომელიცა ჩანეს უთუ
აღწერს თავისს შამალისგანთ დეტექციებსა,
გვ. ბუ. ორბელიანი ზე გვ. დ. ჭავჭავაძე

ვაშის სახლობისს. — რედაქცია ყოვლის
ღონის ძიებით ეცდება ამ ყუყნაღის განმ-
შენიერებისათვის ღწარმოების მიცემისათვის,
მხოლოდ თუ საზოგადოებაც დაგვეხმარა ამ
საზოგადოდ კეთილის საქმესად, ეგლის მო-
მწერთ ე. ი. მკობველით მოძიებით. — ფასი
ისივე შუდი მანეთი დარჩებას, რაც უნდა
ყუყნაღი განვრცელდეს ღ მოემტოს. —

რედ. ივ. კერესელიძე.

შექლილი.

(კასლოვსკიო.)

I

როდესაც დიღსა გზასედა შემოვეყრები შე
შეზაფრსა,
რომელიც გარბის აძურებს წკრიალი გაქუს მისს
ზარსა;
მაშინ საბრალოს ხემს გულისა მოიჯავს სევდა
უნებლი,
სულისა მიძრწუნებს მათცებს რაღაცა ძალი უთქა
მელი.
სან მაგონებენ ეს სმები იმედის გამცეუნებასა,
სანცა უმეცეს მწარესა—სიშორის მწუსარებასა;
იქნება მაშინ მწუსარე დედა მაელის თვისს მჯლისა,
რომ ერთი კიდევ შთაიკრას უკანასკნელად ის
გულისა;

ზ ის იუ მიეპურება მწუსარის მძობლის იმედად,
 რადგანც ბუნებას უქმნიეს შული დედისა დიდებად!
 იქნება ემანული კაცი საყვარელს მოძორებია
 ზ მიისწრავის ბრძოლასა, საითაც ნაბრძანებია:
 სულსა უღელგებს საბრალოს, ეტვის სეგდა, სურვილი,
 ვისც უეკარს აღჯავებითა არის უფრო იტქნეული,
 ესრედ ხაფლული ოცნებებში,
 ნაბად წასურულ ვწყვარ მარსილში,
 სრიალით მირბას დიას ღრმას ითუღში
 ზ ცსენებოცა გაქანდნენ ოფლში,
 ხეში კუხერი ნელად იმღერის
 შარის წკრიალი ბანს ეუბნების.

II

დაწყო ენება, კიდევ ღამდება,
 კუხერი ცსენებს მიერეკება,
 მარსილი ხეში მიტყერიალდება
 ზ მეც ნელ-ნელა მთელეშს, მემანება.
 უეცრათ შედგნენ ხეში ცსენები,
 გავასილე რა მსწრავლად თვალები, —
 უეურებ: ვდევართ; ხეში კუხერი
 პირფურას იწერდა როგორცა ბერი:
 მეც დაეინასე ცა, როგორც სისსლი,
 მღებოიე ლეღვიდა, ღრუბელდგან ტყვსლი,

ათქო ცა ცეცსლად გარდაქცეული,
 დანთქმას გუზირებს განრისხებული.
 ამ საშიშარის ზრწენინგალებითა
 თვალნი შემრწუნდნენ უნებლიდითა:
 ცეცსლისა სვეტნი აღიმართდენ,
 სან შორდებოდენ, სან გრადებოდენ,
 სსუა ჭ სსუა შექნი მუნით კრთებოდენ,
 საშიშარი ახრდილა წარმოადგესდენ:
 თაგლიანს მინდორს, ასლორეს ცეცსა,
 ზედ დაჭნითოდენ ბნულსა სვეტსა,
 ყუითუკის მსგავსად ჭირსლი ჭრკოებსა
 გარე შორცემოდა ფიჭვს სვეტსა:
 ყველგან საოცარს მკრთალვარე ნათელს
 ეს ჩემნი თვალნი მუნ განიცდიდეს,
 რომელიც არც დღე, ჭ არცა ღამეს
 არა მასალავს მე არაოდეს,
 საშუალ ამ თაგლიან მინდვრის
 ზოგევერ წკრიალი ჩემისა ზარის,
 ჭ ასლოს ცუდიამ მშვირის მგლების
 ნელი ემთილი, სსუა არრა ისმის.

III

დედავ ბუნებაჲ! მშენწნიერებით

შენ ეოველგან სარ თაგისუფლებით,
 თუგინდ რიამ იყო საშიშროებით,
 მაინცა ჰსუნთქავ ლეთაებრიობით!
 თუ გინდ მშვენიერად მზე ბრწყინვალედეს,
 ჰ ხუცნ ქუცუნას აცხოველებდეს;
 გინა ელგაი ღრუბლითა კრთოდეს,
 ქუსილი ცაში ჰსტყენდეს გრგვინვიდეს;
 გინა თუ ღამე ვით ყვავილებით
 ცა მოიტყეოს თუთ გარსკუთავებით,
 თუნდ მთგარე ნაზად განანათლებდეს
 უმანკოს ნათლით სნელსა ხუცნს არეს;
 თუნდა ზღვს ღელვა დიდ სძიანობდეს,
 გინათუ წყარო სელ წკანწკარუნდეს;
 გინა მთა გტნა ცვესლსა ისროდეს
 ჰ კომლი მისი ცად იწეოდეს—
 ესე ეოველი სასელოვნება;
 არს საიდუმლოს აღსაარება;
 რომელ არს ერთი ერთისა სულით,
 ეველასა მართავს თაგისის ძალით;
 ამა ქუცუნისა მშვენიერებას
 ჰ გვრეთვეცა საშიშროებას,
 ზღუთათა ჰ ცასა, ქუცუნეირებას—
 რომელსაც უწოდო ერთისა ძღუთაებას!

IV

ჩემი ცსენები როგორც შეძლილნი,
 აფრუტუნებდნ შეძინებულნი,
 ჭ კუხერიცა გაჩუმებული,
 მიმოიხედდა ჩაფიქრებული;
 ბოლოს მობრუნდა მითხრა ნელადა:
 «აი ბავონო, უბედურება!
 აწელს ჩუქსს თავსედა რა მოგვადგება:
 ასევენი ნიშნაშენ — ომიანობას,
 აჭ აის ალი — ტირიანობას!
 «თითონ თქუქსსც ნასამთ, კვლავ ჯარს მოჭკრეფენ,
 ასწეალ ვლესაკებს ეგელა გასწეწენ!»
 ბევრი ვეუბნ ველანარავე,
 მაგრამ ვერა რით ვერ დაეჯერე:
 რომ ეინგის ორთქლი საშუალ თოვლთა
 წარმოადგენდა ამ ცეცსლის ფერთა.
 ძლივს, სანტად გოქნი ბილო კელთა
 წაიბურტყუნა: «გასწით ცსენებო,
 «თორემ, სომ სეღამთ უბედურებო!»

V

სრულის დუმილით მივეყვარ მასა,
 გზის სიახლოვეს მდინარის ზირსა,

მეჭლი საყდარი გეონებ ფიცრისა
 დეას, საფლაგები გარემოს მისსა.
 მეჭლ კარის ბჭეში კანდელო ბეუცავს,
 მის სიასლოგეს ვილაყა სუნთქავს.
 იქნება მეზაერი შეჭვარებოდეს
 სიცივის გამო, იქა თბებოდეს.

VI

მაგრამ ვინ არის, როგორც აჩრდილი-
 ვითა შუალამის ეს მოხუცდება:
 საფლაგთა მდემური აქ დამალული,
 თუ ესე არის — მეჭდრის აღდგინება!
 არა, არ არის ღამის აჩრდილი:
 მე ცხადად ვსედავ საბრალო ქალი,
 მორბის მოწვევას ჩემსსა ცდილობს
 ელის ქნევითა თავისთან მიწოდს,
 მისი სმა ისმის სული მიმწუნავს
 ჰ გული ჩემი ძლიერად ჰსმეგრავს.
 მსწრაფლ შეკაყენე ჩემი ცსენები;
 თუთ მე გარდავსტი წინ გეგებები.
 მაგრამ, საბრალო ისარივითა,
 ჰსწრაფად მორბოდა გულის ძეგრიითა
 შეცრათ შედეგა რა მოასლოვდა

სიმწარის ოსვრა მისგან გამოხდა:
 — «კიდევ მოვსტყუებდი არ არის ისა!
 «იქნება იყოს სსუს საყვარლისა.»

VII

ღეგოცებით ფერ მისდღილდა,
 თითქოს მთვარეა გაბადრულადა
 გარემოს თუსსა, მის მშუჭნიერთა
 თეალოთ აძუებდა აღმასებრ მკრთოლთა,
 გამოუთქმელი მას მწუსარება
 სულსა უცანჯავს შედეგ გტეობა,
 ჭე თეთარი მკერდი, ბუნებით ქმნული,
 ძლიერად უძეერს საბრალის გული,
 იმ მშუჭნიერსა, თოვლებრივ თეთრსა
 სუტუტნი თმანი ჭფარვენი მის შუბლსა;
 ნარნარი ცანი, თითქოს უძრავი,
 შედა ესსა მას რალცა ცყავი;
 სმა უწყედობდა, ენა ებმობდა,
 ჭე მკერდი მისი ძლიერ დელოვიდა;
 მაგრამ უეცრათ, აღარ კრთებობდა
 თითქოს ბურანში ესრედ როცვიდა:
 არისთუსა, მკონაერო, შენ ჩემთან მოსველ?
 არაჯომ პირველად მასთან არ მოსველ,
 «გასწი გაცურსსლე! იმის ანბავი

«შენ მომიჯანე რომ საცრფო თაგი
 «ჩემსედ რას ფიქრობს, არ შემობრალებს,
 «ნუ თუ აღარა არ მოიგონებს:
 «ან ღამის საათს, ან ზნელსა უყესა,
 «დ ან ამ ბეჭედს თვს მოცეპულსა?»

VIII

მე ეგელას მივსვდი. საბრალო შეშლილს
 უნაყარი კელი იმავე ადგილს
 მე წაგიყვანე სამრეკლოსაკენ
 ვერას ანობდა ეს ჩემი ენა,
 საფლავის ქუჩასედ ასლოს უყესლისა,
 ვგონებ ნაშთენი იყო შეწავრისა;
 ერთათ დაგსვდიით იმ გრილს ადგილსა
 არ რა ესმოდა საწყალს შეშლილსა,
 დ ეოგელს რასაც თვალნი ჰსედვდენ,
 სიბნელით სავსე გულს აწუსებდენ
 ძველი საედარი, ის საფლავები
 თითქოს ბნელაში დეებთან მკვდრები
 დაყრუებული ეს არე მარე
 საშიშარია ესრეთი ღამე
 ჩემ ფიქრთ აღელვებს ეს მოსაუბრე,
 რომ ვერ რას გარგებ გულს მიდუღებს მე...

სიბრძნე ქალი მწყობრის სისით
 ჰქონს ფეხს მისილი, გაის გველასით;
 არა, არა მესმის გაუგებრად,
 რაღასაც დაჰმღერს დიან ნელად.
 სან მოისედავს, სან მოისედავს
 ვარემოს ჩუქნსა საფლავთ შესედავს,
 ამოიოსრებს, იწყებს ლოცვასა,
 სან ათრთოლდება შესედავს უასა,
 შემანებული მე მომეკვრება,
 ჰ სან უეცრად კრებას მოჰყეება.

IX

გაუგებარი მისი ჩივილი
 დაამტკიცებსცა რომ არს შეძლილი:
 მისი უასრულო მაყურებლობა
 კაცს შეაწუხებს კიდევ შეკრთება.
 თითქოს იგონებს წარსულს დღეებსა
 თითებითა თვლის ვითომ თვეებსა,
 ამ დროს უეცრად ძლიერად ავლნედ
 მომამტირა მან, წამოსცა რესედ.
 მე მიიხრა: «მეწაფრო, გვეხარ კარვს კაცსა.
 «მეცა სომ ვიყვარს, მიიხარ შენს მესესა;
 «ამ ქუჭუანაში ზირმტვიცე კაცსა

«რა ურხევნია თვს სავეარელსა!
 აბედნიერ იევე შენის სავეარლით
 ანუ უღალატებ შენ მაინც გულისა;
 აღმერთმან ამოიღოს ის იმა ჭირსა,
 არაც რომ მინასაგს მე უბედურსა;
 ახემის მიწყნით ჩემი შობილი
 ამწყუსარებისა შეიქმნა მსხვერპლი!
 ამ დროს მანიშნა მართალუგარის კელით
 საფლავი მისი, საესეი თაველით.
 ატირდა იგი გულისა კენესით,
 ჭკველავ დაიწყო წყნარად დაბლის სმით:
 «აჲ! ვაი! ჩემდა, რომ მე მოგეკალი
 ადედავ მზრდისო! აი შენი ქალი;
 ათუმცალა მე საგრო მან მე შემინდო,
 ამაგრამ ამ სოფელს არ რა დამიგდო...
 ასამანელია ამ ვეარ ობლობა;
 აუნატრიონობა ციელ ოსრობა!
 ააბა სამთარძი უბინაობა
 აიამ ვით გასპლოს დაუტკნარობა?»

X

«აი მას აქყო, დედა რაც რომა
 აბე მომკდომია; რათ ან რატომა

«ესეღეუ საოცარი მე სანსაგეთა
 «თითქოს რალსაც მანეგნებთა;
 «იქნება არის მსოლოდ ოცნება,
 «მაგრამ ბუნება, თვით რომ იცვლება!
 «მინდა შემეძრო ევაგილებითა
 «დედას საფლავი მწვანეებითა;
 «მაგრამ ევაგილითა ხაცვლად მინდობო
 «ესეღეუ თოგლი მეხ, გელს გოცემ გულში,
 «მოგრივარ წყალთან, ნაცვლად ღვლევისა
 «ესეღამ სულ ერთობ გაკრულ ვინუღსა, —
 «რასაც უფურებ ვეგლა შამინების
 «თითქოს ჩემს უკან ვილაც ბუცბუცებს.
 «შესეღე ცასაც ცვესლი ვნთება!
 «მთავარე არ არის ნუ გეგონება»

XI

«ის აღარ არის რაც უწინ იყო!
 «მიასხარი რა ვქნა, აბა რა უყო?
 «მაგრამ შენ, მესაფრო, ჩემსა იძუდსა
 «არ ვადამიწევევ... მიასხარ შენს მსესა.
 «სამიხლად მტენივებს მისი სიმორე —
 «არ ვამოვსაენე, მესაფრო, ამურე;
 «ჭკიანე, რისათვის, რათ იწონებდა

«ჩემსა უმანკოს სილამაწყსა,
 «ან უბრალოდა რათა მაცთუნებდა,
 «მძნეარე იგი, საქუალს ობოლსა?
 «როდის მომივა დღეი შეგებისა!
 «ან როდის წაგლენ წამნი კენესისა?
 «რა დღე იქნება გვრეგნით ვიდგე!
 «ჩემსა საქმროსა ვგერდითა უდგე!
 «დღით თუ ღამე ვფიქრობ მასწედა
 «ცრემლი არ მშრება არც ვით თვალსედა;
 «წარბობა მომცა, რომ საქარა მოვა,
 «ღ იმის შემდეგ აღარსად წავა;
 «მაგრამ სად არის, რათ იგვანებს,
 «იქნება, რომა გიღვც მაცუუებს?
 «მე ვერცკი ვბუღე წარმოვიდგინო,
 «ღ ან ეს აზრი მე მოვიგონო!

XII

«მაგრამ, განგებთ ვადაწვევთოლა
 «ჩემსა საქმროდა, ის დანიშნულა;
 «ასალწლის ღამეს სორბლით ვიკითხე
 «მე ის ხაენიშნე, ჩემთსა ვიკითხე
 «ღ დაუვარე ჩემს დიდ მამალსა
 «ნისკარტი ხაჭკრა ჩემ ხანიშნულსა

«წირველ შეტამა, არც ეროსა სსუასა
 «სუედ არ შესედა იმდენ სორობასა!
 «იმაჲ ღამესა სარკეში მოვარეს
 «უეუურები და მის არე მარეს:
 «მოვარე დაბნელდა, მე შემეშინდა:
 «შვი ეველივით შიგ რაღაც კითოდა,
 «იკლავებოდა, თითქოს მიმასდა, —
 «მე შიშით გული შიგანკალებდა;
 «შეშინებული შინ ვაგიძევი
 «რა შევასლოვდი მსწრაფულ წაგიძევი,
 «სარკეც ვაგსტყუე მე კარგით ვიცი
 «არ არს სჭირო ამასეგ ფიცი. —

XIII

«არა, არ იყოს ჩემი ქორწილი!
 «შნოლოდ საფლავი არს ჩემი წილი!
 «ვაფრინდა ჩემი თვალითა ნათელი,
 «სამოც არის ჩემთვის სიკუდილი;
 «ჩ მე დედასთან ამ შავს მიწაში
 «დავიძინებოც ცუბილად ამ წამში!...
 «მერამა მეწავრო, არ შეშინოდეს?!
 «როდესაც ღმერთი მეტადით აღადგენდეს,
 «მეორეთ მოსულას; მღვდელნი ანბობენ

«რომ ერთობ ყველა მუნ უნდა წარდგენ!
 «ჩემე, სპირალო ! უამსანავო,
 «როგორა წარესდგე, აბა რა უყო?
 «წინაჲმე მღუთისა მის სამსჯეროში,
 «მეც ვამრევენ სსვათ ცოდვილებში!
 «თუჲცაღა ვსწესეარ ჩემის თავისთჲს
 «მაგრამ უმეტეს საყვარლისთჲს!
 «ერთსელ მეც ვიყავ შეყვარებული
 «ახლა შევიქმეხ მოძაგებული! ...
 «თუ შეიძლება საყვარლისთჲს,
 «დეე დავიწო! მარტო, მე მისთჲს...

XIV

ამ დროს საშიშრად არეულობით —
 კვლავ უას შესედა რალაც სსუას გრძობით;
 ჭ თვალნი მისნი ხან ყვედრებასა,
 ხან სიყვარულსა, ხანცა ლოცვასა,
 მის საძინელსა ჩუჲსა ცანჯვასა
 გამოხატვიდენ სულის ღელვასა;
 გარნა უეცრათ სსვამ ოცნებაჲ,
 გამოაფხიზლა თითქოს ვნებაჲ,
 სუტქუტნი თმანი თჲს შუბლიდამა,
 გარდაიყარა უკან სსწყალმა,

გაწითლდა იგი, მან გაიღიმა
 დაბლისა სძითა წაიგუტუნა:
 «შენ, არა გეყრა, ჩუქნმა შეითსაგმა
 «მე ასე მითსრა იმისმა მსენმა,
 «გითომ რომ მეტდრები საფლაგითგანა
 «მუღამის დროს წავლენ სსუტანა,
 «ვის საითა სურს, იქით გავრინდეს
 «ორსა წამსედა მასთან მივიდეს;
 «ოჰ, მაშინ მეცა გავრინდებოდი
 «თეთრ მოსკოვისკენ გავრინდებოდი
 «ჩემ საყვარელთან მე მივიდოდი
 «გითომ გვონია შევაშინებდი,
 «ღ ან მე იმას, რომ გავგედრებდი?
 «არა, უჩინო შეგიქნებოდი,
 «სუნთქვას გიწყებდი მეუდროს ღამეში
 «როგორც ლერწამი ამ ჩუქნ მინდორში;
 «მე ნელის სძითა წავხურხურლებდი
 «შენ საყვარელო! ნუ შეშინდები,
 «შენი ვარ მარად, მევარ შენთანა
 «განუშორებლად ჩემ ღამასთანა! —
 «ღ მე ნელ-ნელად, ვამოვინდებოდი
 «როგორც მაისის ასალი ვარდი:
 «მე მშვენიერი, გაწითლებული
 «როგორც, რომ ვიყავ ყმაწული ქალი:

«როდესაც მისწინ მეუდროს ღამეში
 აციმღერდი ხოლმე თამაშობაში,
 «ან როცა ჩუმათ მისკენ მივრბოდი
 «ჭ ვსაგსა მისთვის მე მარწყვსა ვკარგვდი.
 «მაგრამ გაითუ სიკუდილ შემიღვა
 «არ მომასვენოს კვლავ ჩემმა ზემა —
 «რადგანც აიღო მან ჩემსეც კელი
 «იქნება ხარობს სსუა საეგარელი;
 «ამაძინ შურს უგებ მის სამაგელსა
 «ალათ გიქცევი აღმოვწვავ ვუღს!»

XV

მას სმა ჩაუწყდა, უშვითაგს სული
 მტუთ საგსე აქეს საბრალის ვული,
 ერთობ თრთის იგი; მისი თვალები
 სიეგარულს სატვენ ვნებით საკსები;
 ჭ მის სულისა ესრედ ღელვასა
 ნუგეშსა ვსცემდი, რას ვარგებ სსუასა.
 საძინელ იყო ბნელი ტუტუნი,
 მაგრამ უეტრად წარსულნი დრონი
 მსწრაფლ მოაგონდა, გამოიფხინლა
 ჭ მან თვალები კვლავ გაიმკურცხლა: —
 როგორც ავღარში წყალისა ღელვა;

ზნელაში ჩუმათ დუღს ზ ქაგდება
 ზ რა რომ მთვარე ღრუბლით გამოგა
 დიდ სამიშრდა ის გამოხსდება!

XVI

«მუნ სუ გვანია მე ვიყო ანსელი,
 ააა, არაფარ, არც ბოროც მძრასი
 აქნება ვინმე ბოროც მფიქრული,
 აბრკოლებდეს მას, ჩემი შპარსველი!
 ახლაც არ იგრძნობ, ჩემსა ტანკვასა,
 ასაბრალოს გულის მწუსარებასა!
 აის იყო ჩემი, მას უწოდ ჩემსა—
 არადგანც მამლედა თაგდება ღმერთსა!
 ამე მოხეზისთვს არ გარ შობილი
 ათუმც მდამალი გარ ღარიბის შული...
 ამერამ სწუსარ არ არის ისა,
 არც მიუცია კაცისთვს სეესა.
 ამე გიზრდებოდი ყვაველსავითა
 ანუჭნსა სოფელში თაგისუფლათა,
 აწეაროს წყაღივით ვულ უმანკოთა
 აველა დღე ჩემავს ბრწეინგაოვდ კრათოდა,
 აველა სინმარი მე დამატკბობდა;
 ამე არ გიცოდი მაშინ ტარილი,

«როს გამოცხადდა იგი გრძნეული
 «მაშინა წარსდა ჩემოვს უოველი!...
 «აწ ნათესავი ჭ უცხოები
 «უბრალოც სოფლის დედაკაცები
 «ყველა შევედრიან, არ გებრალეები?

XVII

«მართალი არის, რაც ვიყავ უწინ
 «ის აღარა ვარ, მე მიღვას თვალწინ:
 «გული შემიანერა მწესარებაჲ
 «თავი მოიგო ათასმა ფიქრმა!
 «რასაცა ვნასამ—თვალში არ მჩხება!
 «რასაც მეგყვან დამაფიქვდება!
 «თითქოს მე ვკეთა ცბიერებითა
 «მაქვს მოწამლული ფადონობითა!
 «ჩემი სიკოცსლუე თითქოს სიზმარი
 «არღაც ძალითა არს მოსიბლუელი!
 «ამერამ, რაც რომა, ჩემ საეგარელსა
 «ჩემათ სიტყვები უთქვამს ჩემოვსა.
 «არღაც ძალითა ჩემს ბნელ სსოვამი
 «ისევ სცხოვრებდენ ჩემ საწყალ თავში.
 «იმის სიტყვებსა, უნარულებსა
 «ცუყოლით სავსეს მომატოუნებსა!...

«თუნდ ვიციანოდე ზე თუნდ ვსციროდდე
 «მე ვიხსენიარებ იმთა ყოველ დღე
 «რა ვიხსენიარებ სიციყუთი სიციყუს
 «ასე მგონია გამბობ ასალ სსუას...
 «აი ორგულმა იმ ბნელს ჭკლამა
 «იუცი რა მითსრა, ღამე მთგარქმია
 «— აგრე ღამასი მენ სოფელშია,
 «არისთვსა ჭევაგი იმ მინდორშია;
 «ესრეთ ყრუს ადგილს, სარ შრომაშია;
 «არ შეგედრება ნარნარი ია!
 «ცისკარსე უფრო უნათლესი სარ,
 «ზე მენ ყველაზედ თითქმის შეცისარ!
 «ხემო ღამასო მინდა შევიართო
 «უნდა ამასედ შენც ნება დამართო.
 «გთხოვ რომ ვიევიარდე როგორცა ქმარი;
 «ზე მეც მიევიარდა, ის ჩემთვს შეუდარი!
 «მე დავიფიქვე დედამა ჩემი.
 «სრულად დავკარგე ნამუხი ჩემი
 «ერთათ ვეინდოდა მოსკოვს გამარვი: —
 «შენ ნუ გეონია მოსკოვის ნასვა
 «დიდაი მინდოდა მისი დანსვა,
 «არა, მსოლოდა ჩემ ღამასთანა
 «მარად მინდოდა ყოფნა მასთანა.
 «იქნება შენგარო შენა გეონია

ანიეთთა სისარბე რამა მქონია
 აიძის გულისთჳს შევცთომილიყო,
 აარა უბირო ღამისი იყო.
 ასლთა შენ მითხარ რათა მღალატობდა,
 აჭ ხემ ცოდება რათა დგებოდა?

XVIII

არიდესაც, ცაი ღამისა სიბნელეს,
 აძვიძოსაგდა სატრუთ დამფარველს,
 არა მამან ყველა სიძღვრის სმასა
 აგასწავლეს სოღმე ფესისა სმასა,
 ამამან გიყვადი, რომ ცკბილსა მილსა,
 აეგელა მიუცა განსვენებასა
 აჭ შე დედისგან დიდის სიფრთხილით
 ამიგზობდი ცყვისკენ გულისა მეგრიით
 აიქ მივიღოდი არა იმისთჳს
 არომ ფური მეგღო ბუღბუღისათჳს,
 არცა იმისთჳს, რომ იმ ცყვიღამა,
 აგარსკვლევათა ცქერით მესიაძოვნა;
 აბუღბუღი ხემი არცის სეგბში,
 ახემი გარსკჳლავი იმ ბნელს ღამეში,
 ამარცო ის იყო ვისთჳსაც გულო
 აესლავ მიგვნესის შე მისთჳს ხულო;

«როდესაც კიდევ შეკლამისას
 «მარტო ველოდი ამ ყოველს ადგილას:
 «გული შიშითადა, ხან შიშგნესოდა
 თთავით ფესამდის უფოს ოფოს მსსამდა
 «ეთრითადი, გსტებოდი, ხანც ვსრებოდო
 «ხან ამოსუნთქებს გვრცე ვბედვდი —
 «ის მოვიდოდა ჭ ხეში შიში
 «განქარდებოდა როგორც სისმარში!
 «—იმ დროს აქეთა მწუსარებაში
 «შეშიდებოდა გული მეტში სირსსულში;
 «მას აქეთ ვეველა ხეშსეფ ოცინის
 «განც დაინახავს შეშლილს შემანის.
 «მაგრამ თუ რომა დროი წაისული
 «დაბრუნდებოდეს ვით გასაფსული—
 «სევდას შესწურავ შიგნიდამ მკერდში;
 «სიბრცსეილს დავფარამ შიგ შევ გულში
 «მღუეულსა არ ვეცეუვ აღსარებაში,
 «კიდევ ვივლიდი შე იმ ტალაში!»
 თითქოს, რომ შერსევა, იგი გაწითლდა
 ზარს ზედა კელი შან დაიფარა,
 დიდხანს ჭკოცნიდა განუშეუელი,
 თვს დამღუბელსა ბეჭედს შეშლილი,

XIV

ამ დროს უეცრათ მოჭყეა ცქეტას;
 სან გზას შესედამს, სან იმ საუდარსა,
 ზ სან საფლავებს თოვლით საესესა;
 განკალებს იგი; ცრემლი ლოყებსა
 უსველებს საწყალს, მწარედ მტირაღსა;
 ბოლოს მე უთხარ: «რად იკლავ თავსა,
 «ცუუილად სტირი ნასაე ცოცსალსა;
 «ის ძალე მოგა, შენთან იქნება!
 «ღ სიკუდილამდის არ მიუცვილდება.»

XX

«მეზაგრო, კეთილო, არა! შეწმუნე:
 «ის აგასაკი თუცა გოცოდე,
 «რომ სწორედ იგი აღარა სცოცსლებს
 «მაშინ რა უეოთ! ჯერს გინ დაიწერს;
 «უსულო, მკუდარსედ, გურგუნის დადგმა.
 «განა არ გოცო რომ არ იქნება;
 «მაგრამ მე მაშინ რასა გიქმოდო:
 «თუთრ სუდარაში წაგესგეოდი
 «კუბოში მასთან მე ჩაგწებოდი
 «ღ საუკუნოდ ჩემს დავარქმეგო!»

«თუთ ღმერთი ზმანებს წმიდას რეუღშია:—
 «უნდა ვიეგარდეთ თქუენ-თქუენ დღეშია!
 «მართალი არის ის სიეგარული,
 «წმინდა არისო, როგორც რომ სული!
 «მეწავრო, შენ მითსარ:—ის ცოცხალია!
 «კარგი ლამაზი საეგარელია?
 «იქნება რომა დიდი სანია
 «იმ ზოროცხედა სსუეს უსარია!
 «ესლა ვინ იჯის მე დამცინან
 «ორივ კი ერთათ შექცევან!
 «მე შეშინან იქნება რომა,
 «კიდევ შექმულდეს იმისმა მსემა!

XXI

«რისთვის დავდივარ ამ ქუჩყანაში?
 «სულს რასეღ ვირთმევ ესრეთ თრევაში?
 «ან სინიღისის მე ევედრებაში
 «რისთვის ხვარდი ვფიქრობ ჩემს თავში;
 «ის დავივიწყეთ რაც რომ მიეგარდა
 «რომელსედაცა ეული სარობდა:—
 «როდესაც რომა განთიადღება
 «ეველას სამოდ ცა ვაწითლდება
 «იმ დროდვან მეცა გამელუშება

«ეს ჩემი სული მას ელოდება,
 «მაგრამ სად არის, იმის ლოდინით
 «თვალეები დაქუცდა შე ვსისკენ ცქერით;
 «რა ღალატება უკაში ვარსკვლავნი
 «სახთელივითა ჭკრთიან სწვალნი!
 «დასაძინებლად თვალებს დავსუტავ
 «რა მოხეცნებათ! რა სიზმრებს გსუდავ!
 «სან დაგინასამ მას ცხენობასა,
 «მივრბივარ, მივდეგ ვიპასი მასა;
 «ვერ მოვწევივარ, ვიწურავ ოფლსა!
 «ღ ვერც ვაგონებ ამ ჩემსა სმასა!
 «სან ჭ სახ ვნასამ საშუალ ჩუტწნა
 «ეკლებით საგსს დიას ღრმას სეგსა:
 «მაგრამ ას! მეზაგრო, უკანასკნელი
 «სიზმარი ჩემი არს საშინელი:
 «ვითომ, ცირიფ ქეტწმ, ვნასე იმ ღამეს
 «ერთათ ვსხედით სიმშენიერეს,
 «მე მისსა ვტვრუტდი სულით ვსარობდი,
 «მე მით ვცოცსლებდი მისით ვსუნთქავდი!
 «ისიუც რა რიგათ მეფიციბოდა,
 «მიაღერსებდა, როგორ მკოცნიდა!
 «მაგრამ რაკი რომ მოვესუვე მას
 «ფიცსლავ ეელი მკრა ჩამაგღო საფლავს,-
 «ბნელა საძინლად ვარემოს ჩემსა! —

«მეგრე თკლები სეზვიან ქეჭსკნელს
 ამის სპიძარსა სანსაგებს,
 «კაცის ტყუისა შემადრწუნებს!
 «ამის შემდეგ რაც ეგვილზე
 «სიგუდილს მოგელი თუქმის ეოველდე-
 «მქნ შაინჯ, მეზავრო, ხეითუს ილუჯე,
 «რო შენის ლოცუთ მქნღობა მაძე!»
 — დაწყო თართლი, როგორც ფურცელმა;
 როგორცა შესის სის სწამლაკმა;
 ამ დროს უეცრათ გელიდამ გამსსლტა
 მოჭევა გიგილსა ქვდამ წამოსტა,
 «— მიშეკლეთ, თორემ ვკუდებო! ვინებო!
 «აგერ! ისა მწვამს, იმითი გღნებო!
 «ის არის ხეში სულის სეგლავი,
 «ამდენის სნისა ხეში მტანჯავი!»
 მე მიველ მასთან, იგი განკალებს,
 სეიდრის კარის ბჭეს გელით მანეჭნებს,
 სადაცა სატი მღუთის მშობლისა
 გაბრწენდებოდა შუქით განღლისა.
 «მარტო ვერ ვბედავ, მე იქა შესვლას
 «გილჯ მაგონებს — ხემათ ხემ ლოცუნს!»
 თოგლებრივ თუარი, მიწებრივ ცივი,
 ღეჟსო იგი კართა წინაშე
 განაწერო გელი, არის მლოცავი,

ჩემთა ღაღადებს ღეთისა წინაშე;
 იუმცა ემანს, გული უკუნების,
 შწყობა მის სული გწეს—
 მაგრამ საბრლო, მაინც ილოცვს
 ღაღადებითა ცრემლი ედმოსდის;
 არისა სასოვდა იგი თავისთვის,
 მსოფლივ ილოცდა ისე იმისთვის!

XXII

ამ დროს გამოხნდა შუქი სახალისა,
 ვსა განათლა წინაშე ჩეჭნსა;
 აი, ვილცა არის ფარნითა
 დედაკცია! მოღის კრძალვითა.
 იგი ექვბდა ამ საბრლოსა,
 რა დახსნა უქნევდა თითსა,
 ის ცაუეაერდა, დაემუქარა,
 დასლავ შინ წადი სულელო, ჩქარა!
 იმ სწყულმცა, სმა ვერა გასცა
 თუი ჩაღუნა, კელივ ვერ მომცა,
 ადვი წვიდა, მდინარის ზირსა
 ბილიკი მისდევს იმა სოფლისა,
 სსიქითთ მიდის, ჩეჭნი შექლილი
 თვალთ მიმეფარა საბრლო შული!

XXIII

ზნელი ფიქრები სულს მიგუბებდენ
 გული მიმგერდა მარღვიც მიცემდენ,
 მე მას შეესმასე: «მხოლოდ სიოცსკვლო
 ამ ქუჩუნაში არს გიოდო შენი!
 ზ მასცა, ვისაც დღე უბრწუნავდა,
 ვითა ხელი ერმა, ერწმუნებოდა —
 ამა ქუჩუნისა მას სიფარუოსა, —
 რომელმაც მისცა ესრედ ტანჯვასა;
 ამ ერძნობისათვის, წმიდას ცაშით,
 მას გაურევენ ცოდვლთ რიცხვშია,
 ზ უკვე აქაც მის უმარულ-მუბლისა
 ბეჭედი აზის შექლილობისა!»

XXIII

ამსობაში, უკვე ქრებოდენ
 ჩრდილოსა ცეცსლნი აღარა კრთადენ,
 ზ კვალად ცაცა თავისებურად
 გაბრწუნებოდა ლაქვარდის ფერად.
 ჭკრთიან ვარსკვლავნი, მოვარე ამოდის
 ვერცსლებრ მის შუქი მიფინების:

თოვლიან ზინდოვს, იმავე ცეცხლს;
 ზე უკვალეზელს შუქსნიუსს ცას.
 ოჰ, თქვენ ვნებნო, სეულის დეღვხონი;
 სხალოს გეულის დამადნობელნო!
 ნეტავი თქვენცა, ვით მეცვორო-
 ვითა ოცნება, როფორც სიხმაირი.
 მსწრაფელ ვანჭკრებოდეთ, რომ თქვენსა კვალსა
 არ დახნედეთ გეულის საკუდავსა,
 მამან გეუოცა ჭირთ დამეიწველი-
 ამლისსიცოცხლით იქნეს მოსილი!...
 მაგრამ თქვენ ვერ რით ვერ დამზღებით
 თქვენ უწყალონო! დიდ მძუნგარებით.
 თქვენ მამან წარსკალთ, როდესაც გეულსა
 კაცს საუკუნოდ შეუქმთ მოკლულსა.

გამოკესალმე მოსკოვს დიდებულს
 ზე წამოვედი მე იმა წაფსულს,
 რა რომ მოვედი ამა ადგილსა,
 სადაც სამთარში შეესვდი შეშლილსა.
 მსე ჩადიოდა, სასაფლოხსა;
 წითელი შუქი ადვას სის ჯუტრებსა;

„მა ადილოს არის სეებში
 ზეკარა ბიჭი დისცოდა ხრდილოში;
 ევაგილებს ჭკლუცდა, ველსედა ჭერიდა
 იგი უვლიობდა სან მესტეობდა,
 ზე მე მას ვგაიხე სწულ მეშლილზედ
 ზასესი მოშტა მან ხემს გაიხეაზედ:
 ააი, აქ არის ის დამარსული,
 აესლა ტამია იმისი სული;
 ახუშნ ემაწულესა, ეველას ვევეარდა
 აის ვილასტა სულ მოელოდა,
 ამის ლოდინში სწეალი მოგება!“

თ. რევაზ შალვასძე ერისთავი.

1851 წელს. დეკემბრის 12.

ქ. გორი.

სკოლები დაგპარგეთ

კომედია გოდევილი

ერის მოქმედებად.

გადმოკეთებული ივ. კერესელიძისაგან.

1857 წელს.

მოქმედნი ზირნი:

თავადი სუმონ ქალაჩუნაძე.

ნატო. ცოლი ამისი.

თავადი სურვილან გვერდელაძე ქსელი
ქალაჩუნაძისა.

გემე. ცოლი ამისი.

თავადი მამუკა შრქელაძე, ბიძა ნატოსი
გემესი.

თავადი ვოსტა ხმალაძე, სამსედიო აფიყარი
შეგობარი ხმალაძისა.

ივანია. ბიჭი შრქელაძისა.

ნაინახარ. გამსედიო გემესი.

მოქმედება წარმოსდება ცვილისში.

(სკენა წარმოადგენს ოთახს, რომელსაც მარ-
ჟკენივ ზ მარცხნივ კარები აქვს სხუა ოთახ-
ში შესასვლელად. პირ ზ პირ ქუჩის კა-
რი აქვს, ტახტი დვას ზ სკამები უწევს.)

გ ა მ ო ს კ ლ ა 1.

ბნინა ნატო ზ ბნინა კამე. (ორივეს ბურ-
ნესები ასსიათ, ზონტიკები უჭირავთ ზ მარჯვნივ
ოთახიღამ გამოდიან.)

ნატო. არა, არა, საყვარელო კამე, ნულარ
დავიძლით! რადგანც ჩავიკვთ ზ შესათა ვართ,
წავიღეთ კიდეც! რაც უნდა უუთთ ასლა ჩუჭნს
ქმრებს ცოდვა არ არის.

კამე. ას, ნატოჟან! ევ კარგი, მაგრამ მე
კიდეც პრცხვენიას, რას იცევან ქალაქში რომ
შეიტეონ ეს საქმე.

ნატო. არა, არ შეიძლება, უთუოდ უნდა
წავიღეთ! უთუთ უნდა დაუძკუტოთ ჩუჭნს

ქმარებს, რომ ჩვენ იმათ ვეზობითათა დასჯერ, რომ ჩვენ იმათგან შექსებულნი ვართ. იმათ დაუკარგესთ სარტყლოც, ხინდიბოც ჭ ვოგლისფერი! უსეტესდ ჩემს სუძონს! ის რვევენი, აგერ ირძოც ჭ ათის წლისა შესრულდება, ჭ რაებს ჩადის! ჩამოვიდა თუ არა ცფილისში ჭ მოაყოლა აქაქი არუეს, გინ რეს ასლა სდა გდია. მეტი ასე ველვადებელი მინ მარტოცა დაუვდივარ! ის ბუბერი ქოფაკი, იქნება ევონოს, მეტი ევონოს ვიშინიდე... უკარგეთა, თუქცა სოფელითა თავდის ქალი ვარ, მაგრამ ცფილისელთა შუდ კარგი ქცევა მქვს! ათის წლის წინათ, თუთქმის ჩუჭნის უეზდის ნახლნიკი მქამებოდა ჭ თუთქმის ვოგელთუს ჩემი გულისათუს მაციელობას მართამდა სოლმე! ასლაგი ერთი გილც ბუბერი ქოფაკი სუძონ მადლობელსაც არ უნდა იყოს, რომ მე შემიძროა ჭ ამყებს უნდა ჩადიოდეს? ას, ღმერთო ჩემო! განა ამისათუს ჩამოგვლით ცფილისში, რომ უეურებდეთ ჩუჭნის თვალით ჩუჭნს ქმარებს, რომ ასე აქაქი ქლებში დამერებოდენ! ჩუჭნ თუ იმათ ასე თავისუფლება მიგეტო, ჩუჭნს თვალზედ ცრემლი თავისდუქმიაც არ შეძრება. არა, ჩემო სეკარელი! რასაც გვეუბნება ბიძა ჩუჭნი ისე მოგიქცეთ, მერწმუნე

რომ არ გინანება.

მამე. რასაკურცელია, ხეჭნა ქმრები ღიბსნი არიან დასიხსა!... არა, თუ ღიბრთი ვრქამს, რასა ჰეგვს ესა: ეს შესამე დღე არის, მინ არ გაუწაწანიაო, ჭ ასე მარტოკანი გეწოდებოთ. აბა ეს რა მოსთამენია. მაკრამ, ნატო, სიამ არ აუცვდით რა სდამე?

ნატო. აუცვდათ არა! ის პარბაროსები უთუთოთ დღეხვი შიფოლენ, სადაც არიან... ჩქარა ვივუჯალნო: შიმა ხეჭნმა კარგა გვრზივა; წიგნები ხეჭნის შხათ არის, მეყუო მოსამსახურებს ჭ ხეჭნვი ვაქწათ.

მამე. მაშინ, რა ვქნათ, რომ არც ამან იშოქმედას იშაისეღ... უფრო რომ უმეტესეღ დაიწყან სიარული... მაშინ შოთული ქლაქი ვაყანს დაიწყებენ ხეჭნსეღ.

ნატო. მავსეღ ხუ შქუსედებით. ერთი მსოლოდ შაიალთა ქმარია ან ემსიანთა ცოლებსა. ხეჭნის ქმრებოც ქმრები არიან. ისე დაარევენენ რომ ერთი კოკა წყალი ვარ ვარეცსს. (უძსისს მოსლეს) ნა.ხახარ! ნა.ხახარ! (ნატოს) ამ ღიბის შიქიათ შეგვიძლიან დავაძღვენიოთ ცუდი ხეკულება.

მამე. (უძსისს აგრეთვე მოსამსახურეს. გაივლის

მე გამოივლის.)

შენი ნება... ზიტა! ივანევა.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 2.

(ისინივე. შემოდის: ნანსახარ მარკვენა ოთხ-სადამ ჭ ივანევა შემოსვალის კარებითგან.)

ნანსახარ. რას მიბმანებდით ქალბატონო?

ივანევა. რას მიბმანებდით ქალბატონო? დრო-შკას ოუ ბმანებთ მსათ ვასლავსთ.

ნატო. აი რა, ნანსახარ! როდესაც რომ მოვიდეს ხეში ქმარი, იმ საათშივე მიეცი ეს წი-გნი ხეშს შეიყვით. ვესმის თუ არა?

ნანსახარ. დას, თქუენი ჭირიძე, (გამოართ-მეგს წიგნს ჭ ჯიბეში იდებს)

გმგმ. გამოვონე ივანევა! თუ რომ ვახნდა-სადმე დღეს მაინცარი ხეში ქმარი, თუ ღმერთი ეწამს, მაშინათვე ეს წიგნი მიეცი. ვესმის თუ არა?

ივანევა. კი შესმის, შენ ნუ მომიკვდე. (გა-მოართმევს წიგნს ჭ ჯიბეში იდებს.)

ნანსახარ. (ნატოს) ქალბატონო! ეს ყველა კარგი, მაგრამ ბატონმა რომ მკითხოს: სად წა-ვიდეთ, რა უნასუსო?... რას მიბმანებთ ამასე?

ნატო. მოასსენე, შე არა ვიციარა, რა მოვა-

სსენოთქო.

ივანივა (გეგეს.) ესკი მარა, ჭირი მოგტა-
 მოს ქვე ივანივაშ, ეს ქვე შინც მიბძანეთ, რა
 უპასუხო ბატონს, რომ შეიბნოს სად წვევიდა
 ქალბატონო.

გეგე. შენც ის მოახსენე, შე არაფერი გიციოქო-
 ივანივა. სხუა ქუჭ სომ არაფერი?

გეგე. მარტო ეს, სხუა არაფერი.

ივანივა. ძალიან კარგი. (მოშორდება) ქვე
 თავს პირსკი გემოიბღვინს.

ნაინახარ (ნატოს.) როდის მიბძანდებით, ქალ-
 ბატონო?

ნატო. არ ვიცი. (გეგეს.) წავიდეთ გეგე აბა,
 წავიდეთ! ასე გაჯავრებული ვარ ასლა ჩემს ქო-
 ფაკს ქმარზე, რომ თვალის დასანახათ შეგგ-
 რება.

ივანივა. (მიუახლოვდება.) ჭირი მოგტამოთ
 ქვე ივანივაშ, მიბძანეთ, მალე დაბრუნდებით
 სასლშიდ?

გეგე. არ ვიცი.

ივანივა. კაი თქუჭნი ჭირიქი.

ნაინახარ. ბიძა თქუჭსთან სომ არ მიბძანდებით

ქალბატონო?

ნატო. არა

ივანიკა. თქვენ შინს ქვე არ მიმანდებით
ბიძა თქვენთან ქალბატონო?

კვამე. არა!

ნაისახარ. მაშ სხანს ქალბატონო, დღეს შინ
პურს არ შიირამივით?

ნატო. არა!

ივანიკა. თქვენ შინს ქვე არ იხებთ შინ
პურს.

კვამე. არა! (ორნივე ცვლენ ჭ უკან გოგო
ნაისახარ გაატილებს ჭ გაა გაყო.)

გ ა მ ი ს ვ ლ ა 3.

ივანიკა. (უკან უეუურებს ჭ თვის იქნებს, შემ-
დგომს.) ჭე! ეს ქვე რა ანაფია, კი თქვენ ნუ
მოუკუდებით ჩემს თავს, რომ ორნივე ქალბატო-
ნები ქვე დღეს აიძალნენ! ეს ქვე კაი არ უნდა
იყვეს! რაგა ჩემოფიდხენ ბატონები სოფლითგან
იმ დღით ქვე ამათ სსლსა მოხვეცნება არა აქეს...
დღე მუდამ ისღე ომი აქესთა, რომ თითქო
ოსპალოებს ეომებიანო .... შარა ესკი უნდა ვს-
თქუ, რომე ეს საწყალი ქალბატონები, სამს, ოთხ
დღეობით ბეგრჯელ მარტოგანი ჭეროან. აი კაი
ეასანი ახლა, დუთის წყალობა მოგეცეთ, რაგა

იმან ილალოს. ქმრები ქვე ვინ იცის სადა ჭერიან
 ჰ სადა არა... ხემაჯს ქვევი ისეც კაი მოვე-
 ტვით, რაგაც კაი იციან... სასლი რაკი მე დევნიდა-
 ტურე, მოუფლები ნაინახარანს, სულ ლსინით გა-
 გრობინებთ. ბატონებს ქვე განაბადის გზა აქუსთ-
 დედა, დედა, დედა. შერე რა ვაგა ხემა ნაი-
 სახარ! რაკი დევინასამ სოლმე, გული ამოფსუ-
 ქლდეს!.. აგე, ჰ, ისიც ქვე მოდის. დედა,
 დედა, დედა! (მსარესეფ გამოდებთ.)

ნაინახარ. (რა შევა) წავიდნენ!... ეშმაკმა
 იცის ჰ ქვემა სადაც წავიდნენ!... ბევრი ენაღ-
 ლებათ, ხეშნ თუნდ მშიერი ამოეწეფეთ.

ივანივა. (მოუსლოვდება.) ნაინახარანს სნება
 ქვე შეეგროს ივანივას, რაგ ამოეწეფებით მი-
 გრი... მე ცოცსალი ვეკანდე თვარემ... მარტო
 ქვე ბძინების მეტი არ ვინდა, მიბძანე ჰ ყოვე-
 ლის ფერი მსათ ვექნება... ისე ქეთი ვეწითთ
 ჰ ვილოლოთ, რომ რაცღა ეშმაკები არიან მედამ
 ამ სასლში, ერთობ გედიბნიენენ.

ნაინახარ. ისე შემაწუსა ქალბატონის წასე-
 ლამ, რომ ვერაფრით ვერ უაუვიერი მწუსარებას
 გულითგან.

ივანივა. (რა უეურებს ცრფობით.) იიმე!
 ნაინახარ! მაგას რას უბნობ! ხეშნი სუყესისაგან

რადენჯერ გამოვიწვია, რომე ყველას აქუს წამალიო... კი შე ნუ მომიკულები, რომ მართალია. აი შე, რაჟა მწესარება შექნება სოლქე, გედუსომ ერთ რუშკა არაყს ჭ იმ წამსვე მოვილხენ. თქუწსცკი ნანსახარ მანდილოსნებსგაქუსთ რალაც რამ წამალი?

ნანსახარ. იქნება მართლა?... ამა მითხარი რა წამალი?

ივანიკა. (ლიბლით.) ქვე შე დიდი ხანია შეგნიშნე, რომ შენ კაი ყახანის ქმრის შერთვა მალის გარეგებს. კი შე ნუ მომიკულები... რაც სნება გაქუს, სულ გრაობ დავაფიწყებს.

ნანსახარ. არა ჩემო ივანიკო! როგორც ვხედამ ჩემს ბავჯონებს, ქმრის შერთვა სხარულიკო არ არის, ჭირია.

ივანიკა. რაჟა არა. კი შე ნუ მოუკულები ჩემს თავს, რომ ვინცლაც ვე უბნობია შენთვის, ცეჯლია! იიმე! იცით რა ნანსახარ! აი ქვე შე, რომ ვიყო ისღე შენი ქმარი, ჩაის მიბძანებ ქვე ჭ ფიცსლავ მოვისარშამ... ქვე ყაჟა თუ რაცლა ეშმაკია, იმას მიბძანებ ჭ ფიცსლავე მოგართმევ, კი შე ნუ მომიკულები.

ნანსახარ. ხა! ხა! ხა! შენ ეონია ადრინდელსეით ჭეკუს მოუკლე... ეელი აილე რატელო? მაჟა ვიც-

სიანდა. იქნება მართლა მოგწონება?

ივანევა. (უბნობით.) ას! ქვე სკობია, რომე
აა მკითხო შე უბედურს.

ნაცხაზარ სა! სა! სა! არა, ვინ გასწავლა
განა იყენი. —

ივანევა. იმიუ ჭ, რავა ვინ მასწავლიდა, შოგი
ქვე ხეში ქალბატონისან გასწავლე, შოგი ბატონს
მოეძარე სიკეთეში ჭ ისღე მუც დიუქზე.

ნაცხაზარ (შსაყსე.) სედამა რა? (მალთა)
არა, არადეს; ხეში ქალბატონი სულ იმას მიბ-
მანებს სოლმე ყველა გაცნი დაუდგრომლები
არაინა. —

ივანევა. ყველანი არა არიან, შე ნუ მოუკუ-
დები ხეშს თავს... არა, ნაცხაზარ, ღმერთს ვფიცავ.

ნაცხაზარ. როგორ არა, რომ მუცა მკერავს.

ივანევა. (ვაფარებით.) იმიუ, რავა მართალია!..
მართალია ჭ ქვე მართალი იყვეს... ვიყვეთ დაუ-
დგრომლები ჭ ქვე ვიყვნეთ, მარამ არც თუ
- თქვენ მანდილოსნები სართ ნაკლებნი!... გი შე
ნუ მომიკვდები, რომ გაცმა ყურები დეილას ჭ
დაგიგდას, ამასთანებს წამორობავთ რომ გაი ყა-
ზანს ჭკუხაგან შეშლით.

ნაცხაზარ. მაგის მიწესაც თქვენს სართ...
როდესაც ვაკუვანთ მოთმინებითგან, რასაკრებ-

ღაა ეველას გვაოქმეინებო.

ივანიკა. იაჲ ჭ, მერე გინა ვასოვს.

ნაინახარ. რისთვის გვაფარებო.

ივანიკა. ღირსნი არა ხარო თუ?

ნაინახარ. არა გინ არის ღირსი, ჰე კორტო-
სელო.

ივანიკა. კვარტახელობას ქვე დაესენ, თვარემ
სულ ვეცემ რაც გისი.

ნაინახარ. აბა რა იგი რომ რა თქო ჰე....

ჰე უფრო გარეებს ვეცემ.

ივანიკა. აბა ქვე რას შეცემ.

ნაინახარ. (თან ფანჯარაში იცქირება.) რააც
ვეცემ, აგერ შენი ბატონი მოდის ჭ ამას ჰკითხ-
სე (შეღის ქალაჩუნებეს სადგომში.)

ივანიკა. ვინაბას ქვე დაიკარვე... ბატონიც
დაბრუნებულა.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 4.

ივანიკა ფანჯარასთან ჭ შემდგომ სვრიდონ.

ივანიკა. კი ჰე ნუ მომიკვდები ის არის!
მლიუსლა არ შევიდ! სინიდისკი შეუწესებია!...
გინ იცის აწი სადა ეოფილა.. ნაინახარა ქვე
ძაროლა კი მისვდა, რომ ჩუქნ თვთან ვეაქუს

დნამულო; კო თქვენს ნუ მოუკუტებიათ ჩემს თავს,
ამისთანა ბატონი რომ არ შეიკლებოდა, ნაისახარ
დასტურ შემართავდა.

სვრიდონ. (უცხ წყნარა თავს შემოჭეოვს პირ
ზე პირ კარებიდან ჭე ჩუქათ იმისს) ეო, ივანიკო,
ბიჭო? ჩემი ცოლი მნდ არის? ჭი!

ივანიკო. იიმე ჭე რისა გეშინიან, რომ ქლო
ბატონი აქნა არ არის.

სვრიდონ. (შემოდის უცხას პრხსილუქსე ჭე
აქეთ იქით იეურება.) მამ მაღლობა ღმკრთს!
მინამ აქ შეკისბეყნებ, ჭე თან დავაწყობ ჰლანსა
თავის გსამართლებლად თუ რა უოსრა... სცო-
დავი კეკე. მკონა რამდენი მაცადა.

ივანიკო. კონე მომიკუტებო, მაღლობა ღმკრ-
თს, რო ქვე მობძანდი.

სვრიდონ. სუს! ჩუქათ სუტულო! სწორკო
მიასარი სად არის? იქნება ვერ კიდეც სძინავს?
(თავისთვს). უეკარს ჩემს კეკეს დიდ ხახს მა-
ლი... მაგრამ რა, თუნდ ადრე ამდგარიყო, რა
უნდა გეკეუბინა?... არსად არ გვა, რომ დრო
გატროს, ყოველთვს შინა შის... წავლ ერთი
გვალუქბ... იმედი მაქვს რომ თავი ვიძაროლო-
(უნდა გაიღებს.)

ივანიკო. იიმე! რა სძინავს, რო, კიდეც

ვემოიღუპა ჭ კიდეც შარხა.

სურბიდონ. მამ იქნება ხაის სუამს? უფრო
კარგი. (კიდეც ლამის გასვლას.)

ივანე. კნიაზი არ მამიკუტებს, რომ აწო ის
ხაის არ მიირთმევს.

სურბიდონ. მამ უოუოო ნატოხონ იქნება.
მე ძალიან კარგი. აგერ სადაც არის სუამონაც
შოგა, ორთავე საკაბე უყიდა. (უნდა გავიღებს
ნატოხ ოთახში.)

ივანიკა. არა, შე ნუ მაუტუტებთ. ივანიკას,
რომ იქნას არ არის.

სურბიდონ. მამ იქნება ვარეთ იუოს ჭ სეირნო-
ბდებს. (უნდა გასვლა.)

ივანიკა. არც იქნას გასლაგსთ.

სურბიდონ. მამ სად არის? იქნება თაგის ბი-
მსთან არის? ჭ? ივანიკო!

ივანიკა. (ამოიოხსრებს რა შალლა.) არც იქნას
გასლაგსთ.

სურბიდონ. (ტკავრყებით.) მამ სად არის შე
პრიყო?

ივანიკა. (კიდეც ოხრაგს.) იიმე ჭ, შე რა
გიცი-

სურბიდონ. შინ არის სომ რასაკვრეულია?

ივანიკა. (იქნებს თაგსა.) გი შე ნუ მომიკვდე

რომ არ იყოს შინ.

სურვილიან. მამ წავიდა სადმე? დღეს დილითვე
სამ არ წავიდა!

ივანიკა. კი, წველია-

სურვილიან. მარტოკა?

ივანიკა. მარტოკა რაღა წველიდა, ისა ზ
სვამონის კნინა ერთათ წველიდნენ.

სურვილიან. მამ რასაკურგელია ზიმაყ თან გა-
ჭყეებოდა.

ივანიკა. არა.

სურვილიან. მამ ზიმა არ გაჭყოლია თანა?
მარტოკა წავიდნენ.

ივანიკა. კი, მარტო-

სურვილიან. მარტო წასულან. სხას რომ არც
გუშან ზ, არცა დღეს მოსულა მამუკა.

ივანიკა. ქვე თვალთაყ არ გვინსაგს მამუკა.

სურვილიან. საკურგელია! მამ ერთი ეს შით-
სარი, სომ არ ოსრაგდა სეში ცოლი, მარტოკა
რომ იყო შინა.

ივანიკა. კი შენ არ მამიკვდე, რომ ფიქრში-
აყ არ მოსგულია.

სურვილიან. იქნება მართლა? (თავისთვის.) ასე
შეგონა, რომ რამწავს მივალ ცოლი მამეარდება
ზ ხსენებს დამიწებებს შეთქი, მადლობა დამყრას

ეცემა რომ არა ვფიქრობს. (მალთა) რას ანბობდა
 ჩემს შემოუსვლელობაზე? სწორეთ მითხარი?
 მაღმალე სომ არ მოეონებდა ჭ არა მლანძლავდა.

ივანიკა. მისდღეშიდ.

სვრიდონ. როგორ მისდღეში.

ივანიკა. ღმერთს ვეფიცები კნიაშო, რომ
 სულ არცკი მოუეონებინარ.

სვრიდონ. არც ისა თქუა, როდეს დაბრუნდება
 შინა?

ივანიკა. ჩემთვის არ უთხრობიარა.

სვრიდონ. დასწევვლოს ჩემა გამჩენმა. ეს
 სადაურია თქუჭნი ტირიძე, დედაკაცი ვაგიდეს
 სასლითვან ჭ არცთუ ისა თქუას, თუ როდის
 დაბრუნდება.

ივანიკა. (თან იქეძება) აჰ! აწი დამევიწედა
 შე უბედურს, რომ ქალბატონმა რაცღა წიენი
 მიბოძა. რაგა დამევიწედა შე უბედურს, ის წიენი
 აწი მამცა ჭ მიბძანა ბატონი ქვე რო მევიდეს,
 მიეციო. (აძღვებს წიენს.) ავე ჰა!

სვრიდონ. (განკვრვებით.) როგორ! ჩემი
 ცოლისთვან წიენი ვაქუბ? აი ასალი ანბავი!
 (წიენს კელში ათამაძებს ჭ თან ლანარაკობს.)
 ღსკო! გმგმ შე წიენსა მწერს?... საკვრველია!
 არა ერთი კაცმა იფიქროს, რა შედა მწერს? რის-

თვს? იქნება ეგონა, რომ დიდს სასს დეგრძობდი-
 გარეთ ჭ ჯარ შქმოვიდოდი? (დღიქრდება.) ჭი!
 საკვრეგლია! მამხეში არ წამწყდება, რომ მა-
 ლიან საკვრეგლია!.. ეს მოულოდნელები ანბაგი
 თითქოს თვლს მასსავს ცანში!... ენახოთ რა
 იქნება. (კითხულობს.) «კნიახო სვურიდონ! რომ
 დამწყო შქნავს ლანძღვა, თრევა ჭ ეგედრება,
 ეს ხეშის შსრივ სასულოლე იქნებოდა, ჭ ამსათა-
 ნაგე უსარკებლო. ეოველივე შქნი ქცევა, შე
 ცნადად მიმტკიცებდა, რომ მოემუღდი ჭ სს-ტა
 შქიევაზე, თუშტა ბერი გასამოვნე-რადგან ვერაგა-
 გაწყრა ჭ ამსათანა მხელი ცვრთი ვარ შქნთვს,
 ჯარ შეგაწყებ, მხოლოდ შქნის მამძთ მეც
 დავიწვე სს-ტა კაცის მოშენა, რომელსედაც
 მეონია შქნც ეგვესარდეს. » (ლანარაკობს.) რო-
 ეორ! რა! რა ანბაგია? (კითხულობს) ამით მეო-
 ნია უფრო ეგვესარდეს, რომ როგორც შქნ დრო-
 ების გამტარებელი ქალი, აგრეთვე მეცა
 დროების გამტარებელი ემაწვლკაცი გიშოვნე,
 მშქენური, რომელმაც სწორეთ ეეშინ დაწყო
 მსრებზედ აფიცრის ეზოლეუები. იქნება მართლა!
 გა თჯანო დღეუალო... (ჭკითხულობს.) «ისე
 მიმიხიდა იმისმა მშქწნიერმა სს-ტა ჭ ლანარაკმა,
 რომ ეოველივე მწუსარება დამავიწყდა. აი ასლა

შიედივარ, იმის დედიდასთან, რომელითაც დედას ის
 უმარჯული ჭ არ ვიცი მის როდის დაბრუნდები...
 ვაი შენ ჩემო თავო, ეს რა წავიციოთსე!... რო-
 ვორ! რა! კვკვკვან! სედაძო!... კვკვკვს შეცობარო
 უშობენია!... აფიცარი!.. ეს რა საძინელებია!
 სედათ რა მამივიდა? ასლა რა ვქნა?... არ ვიცი
 საით წავიდე!... დაიფერო კვკვკვან, რომ ასე
 მალე დავესწებინოხ ცოლქობის მოვალეობა,
 სამლო ვალი!.. არ ვიცი რა ვაქო! ერთი რაღაც
 რამ ანბავია აქა!... გონებითც ვიძლები.. ვსო-
 ქტათ რომ ვიდეც მცეუანი ვარ, წავსდი ამ მო-
 კლეს დროში, რა უყოთ? ვანა არ შეიძლებოდა
 მოსეცენსა ეს ცუდი ხუჭულება. რაზედ შხადიოდა
 ამისთანს საქმეს, ჭ... ეშმაკმა იცის ჭ ქაჯმა
 ვინც არის ის აფიცარი! არა! ამ ბოროტებას
 ასლავე ვანგაქარებ, ამ ზირველს დასაწყისშივე!
 ასლავე წავალ იმასთან, ვინივლებ ჩემს ცოლზედა
 ვაფიქსევი, მოვძებნი მრთელს ქალაქში, მინამდი-
 სონ არ შეუცვთა ვინა სეყუის ჭ ვინ არის მარ-
 თალი. ეი, ივანიკა!

ივანიკა. (შეშორბის ცრემლიან თვალებით.) ას!
 ძვე რას მიბმანებთ ბატონო?

სურიდოან. ჩქარა, ამ სათაში მოემსადე (თა-
 ვისთუს.) დასაფერებელი არ არის ეს საქმე...

უბოროტ ცეზლათ ანბავი მოუკანეს ჩემა მტრუ
ბმა, ცოცა მტერი მეკეს... ჩქარა მოემსადე!

ივანიკა. კი ბატონო.

სვრიდონ. ეს რაღა ანბავია? არა შე სუულულო
შენ რაღა სყდ ვიციინია მავოცენა ბზიევსა?

ივანიკა. ი... ი... ი... ი... ი... ი... ი... ი... ი... ი...
რომ ცალკე შენ აკრე ვსეღამ ჭ ცალკე მეც
სნება ქვე მალონებს.

სვრიდონ. (თან ღადის.) შე ასე მსეღამ! რას
ბოღამ მსეცო?

ივანიკა. რაღა ებოღამ, შე უბედური, მინდოდა
რომე ნანისხარაზე გვირგვინი მეფსენო, მარა
აწი რა ვსეღავ თქუქს აკრე ყოფას, მეც უნდა
დევიძალო.

სვრიდონ. შენ რაღას ფქკამ ნეცა?... ცოლი,
არა, სწორეთ მესუძრება. სწორეთ... სწორეთ...
თორემ რა დასაჯერებელია.

ივანიკა. კი, შე ნუ მოუკუდებო ჩემს თავსა,
ვიცი რაგარც სუძრობა! რაღა ვინდა მისთანა სუ-
ძრობა, რომე არ მოეწონს.

სვრიდონ. მართლა რომ... სუულუური
მდგომარეობა არის... (კითხულობს წიგნსა.)
«რომელმაცა ეკუძინ დაწყო მსრუბსყდ ებოლატები!»
არა! ეს როცოვარღაც სუძრობა არის!.. შე სრულუა

ზით დივიკარგე... (რა შესხედება ფანჯარაში.) აი, ავერ სვმონც მოდის, მან არაფერ არის ჭ საკაბეკი შოაქეს ეშმაკებისათვის! დის? მობმანდი, მობმანდი ჭ კარეს ანბაკს ვაიგონებ სესარულასს. ვერ კაბა გამოვიცვლო. (ვადიან კვკვს ოთახში.)

ნანახანრ. (ე.შოდის ჭ უყურებს ფანჯარაში, შემდგომ სვმონ.) აი, ავერ, ჩემი ბატონიც მობმანდი! .. რაღაც უჭირავს ქალულში გასეუული... უთუთ ცოლისათვის საკაბე შოაქეს... ეშმაკები შეიკრუნენ კაბად. მობმანდი ჭ კარეს ანბაკს შეიცუობ.

(სვმონ შემოდის ილუიაში ქალულ გასეუულს საკაბითა, ფეხის ფრხსილებზედ წყნარა მიიპარება ცოლის ოთახისკენ.)

ნანახანრ. ას! მადლობა ღმერთს რომ მობმანდით თქვენსი ტირიძე, ჩვენ ისე ვვგონა რომ სრულყოფით აღარ შემოხვიდოდი შინა. სადა ბმანდებოდი?

სვმონ. სუს! სუს! შენი საქმე არ არის! მანდა ცოლს ვესუძრო, ჩუმათ შეეძარო, იმან ვერ არ იცის თუ იმისათვის რა საკაბე მივიდნია.

ნანახანრ. მოიფინეთ ბატონო!... სად მობმანდებოთ?

სვმონ. (წყენარა.) სუს! სუს! სმა გაიგმიცე!

ნანახარ. აკი მოგასხეცხეც რომ ქაღალდი...

სუმონ. (თან სელოთ უყვარდება.) შ... შ...
შ... ჩემოთ, ნუ ღრიალებ! შ... შ... (თავსათვის.)
ჩქნება ღმერთმა მამხედოს & მამაცოთს ჩემი და-
ნამაყული. (შედის ცოლის ოთახში.)

ნანახარ. (მარცხ.) ხა! ხა! ხა! მომეხეც-
ხა! ხა! ხა! ჩემს ბატონს ასე ჰქონია, როგორც
ადრე ჩვეულებრივ, რომ ცოლი უცდის ასლა-
თების ოთახში.. როგორ არა! თუმცა ქმარი არა-
შეკვს, მაგრამ ჩემს დიხანკი ბებრველ ცამი-
გონია, თვის ქმარზე სახიფათო!... უნდა ქმარზე-
ზედ ასია რაც მოუვიდეთ, ხაში დღეა ბატონებო
დაკარგულია, ვინ იცის სადა გდაა, ეშქაქა იცის
& ქაქია, ბოლოს უნამოსხოსებით მაუთოცნია &
მოდის, თვაქის არაფერიო!... ავერ, მოდის...

ვ ა მ ი ს ვ ლ ა შ.

სუმონ & ნანახარ.

სუმონ. ნანახარ!

ნანახარ. რას მიბძნებდი?

სუმონ. (უცხის ფრხს-ლებზედ ცამოდის.) ჰა,
ჰა, ჰა... ხე არის ჩემი ცოლი? ჰა?

ნანახარ. რა მოგასხეცხეცოთ.

სუმონ. გვეგვსთან იქნება? ჰა? სულ ერთია,
 იქ შევალ... გვეგვსთან ვერ ვაბედავს ჩემს ლან-
 ძვეს ზე ეგვიდრებას. (შედის იქითაგან.)

ნაინახარი. არა თქვენსი ჭირიძე, იქ არ გასლავსთ.
 ქალბატონი.

სუმონ. მამ სადა ბინდება?

ნაინახარი. რა მოგასხნოთ.

სუმონ. სომ შინ არის?

ნაინახარი. არა შეონია.

სუმონ. მამ უთუოთ ბიძასთან იქნება?

ნაინახარი. რა მოგასხნოთ.

სუმონ. ეონია აქ უნდა ყოფილიყოს დღეს.
 იმისი ბიძა?

ნაინახარი. სრულყბით არა გსლუებია დღეს ის.
 აქა.

სუმონ. ღმერთო შემეწყალე, მამ სად არის,
 სომ არსად წავიდა?

ნაინახარი. დიას, ციანლოთ.

სუმონ. სადა?

ნაინახარი. რა მოგასხნოთ.

სუმონ. მარტოკა წავიდა?

ნაინახარი. არა, ისა ზე კვამ ერთათ წავიდნენ.

სუმონ. ჰო, იქნება მაღახიაში სადმე წავიდნენ
 საგატროთ.

ნანახარი. არა, თქუენი ჭირიჲე, მეონია რომ
იქ არა ესლებიან.

სუმონ. ნანახარი! მიისარი თუ ღმერთი
ერწამს, მე მეონია მოუთმენლოვ მამელოდა?

ნანახარი. არა, მე მეონია რომ ღლეს აგრე
გულ მტკიენელობით არ ეელოდა, როგორც
ადრე სოლმე.

სუმონ. იქნება შართლო?

ნანახარი. ღმერთს ერწმუნე.

სუმონ. არა, მაინც რაც იყოს, ორს მარჯვალს
ჯრემლს ეი ჩამოაგდებდა?

ნანახარი. არა თუ ჯრემლი, არცეი ამოუოხ-
რავს ღლესა.

სუმონ. ეგ შესამლებელი არ არის.

ნანახარი. სწორეთ ღმერთს ეეფიცები.

სუმონ. (ჯოჯობა ჩაფიქრება.) არცთუ ამოუ-
ოსრავს? ეგ როგორღაც ჯუდი ნიშანია ნანახარი!

ნანახარი. ღიას! არათუ ჯუდი, ძალიან ჯუდი
ნიშანიც ვასლავსთ, თქუენმა მსემა ბაჯილხო, რამ-
ღენჯერ ვკითხე, როდეს დაბრუნდებით შინა მე-
თქი. სულ იმას მიზახუნებდა: არ ვიცოდა.

სუმონ. ე! ე! მამ ავრეა საქმე?

ნანახარი. ესეც ვკითხე თქუენი ჭირიჲე, ღლეს
სადილათ რას იხებებთ, არ მოგიცადოთ შეთქი.

აჩაო თქუქსნი ჭირიმე, არც სადილი არისო ზემო-
თვს სუტირო ზ ნურც დამოყდითო.

სუმონ. (მეკრთომით) მაგას რას ანობ?

ნაინახარ. თქუქსნმა მსემ! მსოლოდ რა გა-
დიოდა, აი ეს წიენი მიბოძა, ზ მიბძასა ბატონი
რომ მოვიდეს ზემს მაგიერ მიართუო. (აძლეგს
წიენსა.)

სუმონ. (განკვრევით.) როგორ თუ წიენი?...
ზემის ცოლისაგან წიენი?... ამას რას ნიშნავს!...

ნაინახარ. ევ ზემა საქმე არ ვასლავს მოგა-
სსენოთ თქუქსნი ჭირიმე რასაც ნიშნავს!... მსო-
ლოდ ამასკი მოგასსენებთ, რომ დიდათ მეკო-
დებთ!... მან რომ ბმანებულუყავით თევათის
დროზედ, ეს საქმე სომ არ მოგვიდოდათ...
(გაფა.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ი ა 6.

სუმონ. (მარტო, უჭირავს წინი ზ უკან მი-
ჭეურებს ნაინახარას.)

სუმონ. ეს ვაგო რებს მიქრავს. უთუოთ
ჭკუა ძურეკია! .. რებსა ბოღკა. აბა როგორ
დავიფურებ ზემის ცოლისაგან მაგ ევარ საქმეებს!

წიგნსა მწეო? რა უფოთ! ამ წიგნშიაც იმისთა-
 ნა აღუწიანი სოცევიები ვწერება, რასაც ჩემი
 ნატო ზირათ შეუბნება სოლმე.. იმისთანა გრძ-
 ნობის შექნე ცოლი შევს, რომ გასაოცე-
 ზელია! საყვარელი ცოლი შევს! შე როგორც
 შეელო ვშმაკო ისე ვცეუიკი ჩემს ცოლთან, მა-
 გრამ... (სხნის წიგნსა.) ჩემო მტრელო! ვნსოთ
 მართლა რასა მწეო?.. (კითხულობს თავისათვის
 ჩემათ ჭ თან ჭ თან მიღის შეძფოთებაში.) რაო?
 რაო? რაო? ნა... ნა... ნა .. ტო... ნატო! მა-
 გას რას მიშერება?... სად მისვალ?... მო... მო-
 აცა ჩემო მტრელო! მო... მოიცა! ას! შემო-
 ქმელო, ყელი გამოუჭრია ჩემათს!.. თვალები
 მიბნელდება, კბილები მიკანკალებს... სოცევიები..
 შესლები შეკეება.. გაი... გაი... მოუკლავარ!...
 მოუსწავარ... შეურცხვეწივარ!... ვარაუდ!.. მი-
 შეელო!.. ვარაუდ!.. (ეცემა ცხტსედ.)

გ ა მ ი ს გ ლ ა 7.

სვმონ ჭ სვრიდონ. (სვრიდონ გამოდის
 ცხანისმოს გამოცკლოლო ჭ მიღის სვმონთან
 წოგნი ეელში.)

სვრიდონ. (თან წიგნსა კითხულობს.) «რო-

მელმაცა დღეს დაიწყო აფურის ეპოლეტი. მე სრულებით ტკუისაგან ვიძლები! ოჰ! შენც აქი სარ სვმონ? ერთი მითხარი, თუ ღმერთი ვრწამს, ვამატებინე, ამისხენი, ეს ამას რას ნიშნავს? სომ არ გინახავს სადმე ჩემი ცოლი?

სვმონ. (თავს იქნევს ჭკელსაც თან) მაიცა... მაიცა... ეგრე ერთი დამასვენე, ჩემს სრულს ვინებდასე მოვიდე!..ჰა?.. რაო! რასა მკითხავ?..

სვრიდონ. (მოუთმენლივ.) იმსა გკითხავ რომ სომ არ გინახავს ჩემი ცოლი მეოქი?

სვმონ. მე... მე მკითხავ. (ღებდა ცხსკითვან წუნარწუნარა) შენ სადლა ნახე ჩემი ცოლი?

სვრიდონ. ემპაკმა წაიღოს შენი თავი, რა შენის ცოლისა მტყელა!.. ერთი ეს მითხარი შენა, ამას რას ნიშნავს? (აძლევს თავის წიგნს) წამაგონე, ერთი ღუთის გულისათვის, შენ ჩემსეღ უფრო უფროსი სარ.

სვმონ. რა არის მანდა? აბა მჩვენე?.. მჩვენე? (კითხულობს თავისთვის,) როგორ თუ? სედავო? ენა შენც ვაბმულსარ მასეში, აბა ასლა დაგიდგა თვალები აი!.. მაშ მომილოცავს..(ოცინის მისსარულოთ) სა! სა! სა!

სვმონ. იქით დაიკარგე ერთი თუ ღმერთი ვრწამს, რა მესუძრება?... ღუთის გულისათვის

მისხსენა!.. შენ სომ იყო, გეგე, რა მშვედობის
მოგვარე ქალი იყო, ჩემი ნაცოვისმცემელი, ამი-
სთანა ქალმა ესე შალე დაიწყო თაგისი თაგი!..
არა! მე ასევე წავალ იმის ზიმასთან, იქნება
იმან იტადეს, საღვ არის... დესსენი იმას შვი-
ტვოს, რომ არ მესუბრება; რომ მე ჩემი აბრე
ქვეყნას მიჩვენებან?... არა, მაართას არ განბობ
თუ ღმერთი გრწამს?... ჰა?... საშინელება არის
თუ არა? განაოცებელია თუ არა?

სვძონ. (რა მისცემს უბანვე სვურიდონის
წიგნსა, იღებს თაგისსა.) დას!.. დას!.. ჰე!..
შენ ვე შენი საქმე განაოცად მიგნნია, რადგან
ვაოცება ვინდა ზ, ჰა. უფრო ვაოცდი. (აძღვს
წიგნს.) ამოიკითხე ამა ჩემი ნამუხიანის ნატონს
გული...

სვურიდონ. (წიგნს არამეხს.) როგორ?... განა
შენც მოგხვლია სახუქარი?

სვძონ. დას, კარგი სახუქარი გასლავსთ...
იმისთანა სახუქარია რომ, სწორეუ ვე სახუქარი
აერთებს გულსა ზ სულსა.

სვურიდონ. (კითხულობს შალეს.) ამა ერთი
წაკვიკითხეთ, აქ რაღა ეშმაკი სწერია «ქვეყნასედე
ბიღვე იქნება ვინმე იმისთანა მიძენი ზ შენსედე
უსამადელესი, ვარეზილი კაცი! ცეზლად ბი არა
8.

სარ გვარაო ქალაჩიანზე. (დგება აქ ცოცხათი.)
როგორ თუ!... ძუძულებული არ არის?..

სუმონ. კარეს ცოლებსაც ვეფლა შესამ-
ლებული!... წაიციანე კიდევ რასა სწერს.

სურიდონ. (კიანსულობს.) «მე მიკვრის თუ
აქამდის რისთვის ვიყავი იმისთანა ხელელი, რომ
შენსთანა დიდი კაცი მიმანდა მე ქმრად?»

სუმონ. მე ვიცი რისთვისაც.

სურიდონ. (კიანსულობს.) «თუ რისთვის მი-
ყვარდი მეცხთანა მასხარა, სასისლარი ზე ვანტო-
ცები სოღმე დანამუღსა.»

სუმონ. მეცხი მე არა მაქვს დანამუღი,
რომ სასისლარი ვარ. ჩემი სეკდრის ბრალია.

სურიდონ. (კიანსულობს.) «არა, შენ თავს ლაფ-
დასსულო! დღეს ვთავდა მე ზე შენი ცოლ-
ქმრობა! რა დლითგანაც ჩემს ცუდიღისში ჩამო-
გულით, არ შემოღო ჩემს თვალსეც ცრემლით,
შენს ვაჩვი ვდების მისეწით, ახლა იმედი მა-
ქვს, რომ ბეგრი ინანო ზე ცხვირში ამოიგრა...
თუკი შენ ირმოდ ზე თურამეცას წლის კაცი,
ქლებს თავს აწონებ, მე უფრო არ შემოძლიან
მოვიწინო ჩემი თავი ვმწუჯუკაცებს. მე შენია
კიდევ ლამისი ვიყო. მიდი თვალი დავდე ზე
მიბამე შენს ამხანაგს სურიდონს, იმ შესხვიო

გარეგნობას... მე ზ კვამ კო მოედივარა, იქით, სადაც ვნახეთ თქვენსკედ უკეთესს კმაყოფილუ-ზასა!... შექმნიე, რომ სიკუდილადმინ მესულეში.

სუმონ (შეპოჭკრავს ცაშსა.) აი, რა ღელს შექმნიე!

სურვიდონ. (კითხულობს.) ასე რომე დავუწყებთ მებნას აქ-იქ, უსუთო უნდა იცოდეთ, რომ ხუჭნა ვეკვს კარგი ნაჭრონი ზ მეკობარი, რომელმაცა ღელს დაიწყო მს-გბსკედ აფიცრის ენა-ლეკება. ის იმისთანა ვაქცუთა, რომ იმედი ვე-ქეს კარგით ვეინატრონოს.» (ღანარაკობს.) რომ-გორ!... კიდევ აფიცარი!

სუმონ. აი, შეიბოე ცოლა! რისთვის, კაცმა თქვას? აი, ამ ღლისთვის. (სურვიდონს.) ეს რა უბედურება დაგეაწვა მათ თაგსკედ?

სურვიდონ. აი თაგი მოგიკვდეს შენა, ეს სულ შენი ბრალია, არა, რამ ავტანა .. აგი ვეუბნებოდი, სლავი დრო არის შინ მივიდეთ მეოქი. ამა ასლა რა ვქნათ? სომ შევრცხეთ ქვეყანაში.

სუმონ. არა, არ შემიძლიან მოვითმინო. ას-ლაგი ვეიმეცე ზ მოემენი. სადაც არის ზ არ არის ვინაგნი.

სურვიდონ. მეცკი ბარემ მოესმენიდი, მაგრამ სად ვინაგნი?

სუმონ. აი ცოლი! კაცმა შეირთახ ცოლი, აი ამისიანა დღისთვის. ქმრებს მძვინვარებ! ჰა.

სურიდონ. ხეშნ ტყველათ დროს ნუღროს, ვკარგავთ, წაგიდეთ ჩქარა მოსამენხად.

სუმონ. აი, წაგიდეთ, წაგიდეთ, ღანაჩკის დრო არ არის... (განსე გადგება) მაგრამ, ის წვეული აფიკარი, რასაკურთხელია იმის არაფრისა შექმნდება, არც ღვთისა ჭ არც ღუთის რიხსჯა.

სურიდონ. არა, უნდა წაგიდეთ, წაგიდეთ.

სუმონ. წყლან რომ მე პაპრადები, ეს ცოდე სულ შეს ვასურსება წეს. სულ შეს გამიხედე ამ არაგენში. ხეშნ სხეებს ვდიეთ ჭ ასლა ხეშნა ცოლები სხებს მიხედვენ. აი პულო, წადი ჭ ასლა ისტყეს; მოდი ჭ ასლა ბებერ ქოფაგებხავით მოგეფით ცურვას ამ სამინელედაში. ძალიან კარგი საქმე უკავით ხეშნს ოჯახსა, რომ ცოლები დავკარგვი! აბა ასლა რასა იქ უნდა გადაგვიდნეთ ასლა, ერას ვილასუ ვიქმავს აფიცარსა ჭ ისიც ღმერთმა რვის ვადურხებით თუ არა? თავით მასწართუ მიგდებს ხეში ცოლი ჭ იმის მეტოც არ მინდა, რომ სმალი მღოს თავში იმ აფიკარმა ჭ უფრო სწინსლარი სანასეი შექმნას! ძალიან ძაღლობელს ვარ, რომ მქატივენი. (დაცინებით.) წაგიდეთ, წაგიდეთ.. შესმა.

სიცოცხლეში ქორწილში მიბმენდები! ამას
გინა ჩივის, სომ იცო ჩემს ცოლებს, რა ბიძაცა,
ჭკაეთ, ასლა ზოგი იმას უფურე რომ გაიგოს,
სულ წელეს მოგვწვევს ცოლების გაქცევისათვის.

სურვილი (ვაივლის ჭ გამოივლის.) ფუ!
ემპაკმა წაგილოს შენ, რა კაი კაცი შენასა! შე
უფრო შენსეგ ძალიან ვიცანსები, მაგრამ მაინც
არ გაუფიქრო.

სუმონ. მე რა დანაშაული მაქვს, რომ დამა-
გვედრო.

სურვილი. შენ თუ არა გაქვს დანაშაული,
შენს ცოლს სომ აქვს. მე კარგათ ვიცი რომ
ჩემს კეძმ ვერ გბუღავდა მეც საქმის გულში
ხადენას, მაგრამ უთუოთ შენ ცოლს გაუბრიყვე-
ბია.

სუმონ (ჯამსა სცემს.) რიგორ!.. დახეთ რას
ანბობს!...

სურვილი. მე კარგათ ვიცნობ შენს ცოლს
რაც შულია... ის უჩვედა, აი ასე ვქნათო ჭ
იმასაც რიგორც გულწრფელს ქილს დაუფერებია..
ასეთი ცოლი ვყავს შენა, რომ იმისგან ეველა-
ფერი დასაფერებულია... აბა რა უნდა ერთი კაცმა
იფიქროს, რომ ეოველს მძუდობიანს ოჯახში
ამისთანას შუთას ასეცნს... იმისთვის შეგირათო

მე ბებერი მარა!

სუმონ. (გელი-გელს შემოსვეული.) ბებერი. შეძირთო, ჭა?... ცუდი ცოლი შეეკას, ჭა?... კარგია თუ ცუდია შენი ცოლის და არ არის გეყო?

სფრიდონ. ჩამომესხენა ღუთის გულისათვის! მძვლავით, გამარჯვებით. მე ასლა მიგდიგარ იმით. ზიამათან, გეცდები რომ ცავიმართლო თავი ჭ დაგიცვა ჩემი ღირსება, მერე ცავიქცევი ჭ რაც ქეხებია გადავაბრუნებ შებნით, იმედი მაქვს ვიზოგნო ჩემი ცოლი.

სუმონ. (მოწიწებით.) ას!მ!მ ჩემსას მე მოგმეზნი... მაგრამ სათა ეს არის, რომ მრცხეყენიან, ვის დავანასო თქუქნი ტირიშე ეს ჩემი სამკსიანი გამურული ცსზრ-ანი?

სფრიდონ. ეელი აილე თუ ღმერთი ვრწამს, რა შენი მცხელა მაძინ, როდესაც მე თვოს გამურული გარ.

სუმონ. (გარბის ჭ მიმაკალი.) არა, ერთათ წავიდეო ჭ მოგმეზნოთ ის ღუთის უმშინი!.. მრავალმოწელო! შენ შევკეწეო. (ზრნივე ვადიან ჭ მიმაკალობა მოსვებთან უცებ მამუკას, რომელიცა შემოდის კარებითგან ჭ რომელიცა ვადიქცეო იაცამსედ.)

ვ ა მ ო ს ვ ლ ა 8.

ივინივე ზ მამუკა.

სურვიდონ ზ სუმონ. ას! უკაცრავთა თქვენნი
ჭირიძე, მოვიღვეთ!...

მამუკა. (თანა დედა.) აი თქვენსა ზ თქვენს თავს...
თქვენს შეხვეწებულებო! გულმუცელი მოსუცებულს
კაცს სრულწიით ნამინგრიეთ. (მარყსედ) დასწყევლოს
ღმერთმა, არა ეს დღეს რას გადარეულან? (იმათ.)
სად მიდიხდით, რა ახბოია?

სურვიდონ. (ჩემათ სუმონს.) სუმონ! ამა
ასლა დავიღუპნით აი, ასლა რა უნასესოთ?

სუმონ (ჩემათ სურვიდონს.) ასლა ასე დავგ-
სედის, რომ სამა გოკა წყლმა ვერ ვავრუც-
ხოს. შენი მტერი.

მამუკა. (იმათ.) აი ვასთაცებელი საქმე, მე
თქვენთან მოვდივარ სანასავათ ზ თქვენნი რაც
ღარე ვაქვით ზ არა, მარბინათ, ემამკმა იცის
ზ ქუჩა სად?

სურვიდონ. (მოწიწებით სკამს უდევს) უკა-
ცრავთ თქვენნი ჭირიძე კნიახო... ჩვენ ეს-ეს
იყო, თქვენთან განარბდეთ სუქბას.

მამუკა. (თან ჯდება.) ჩემთან? აი რა! სედათ!...

სულ ერთია, თუნდა თქვენ მოსულხართ ჩემთან
 ზე თუნდა მე თქვენთან... აი ჩემთანაა საჩა!

ორნი ერთათ. ჩვენ დიდად მოხარულნი ვს-
 ლავართ... გვერქმუნეთ...

მამუკა. იქნება ბოთლა, მამ რადგანც სა-
 სიამოვნო-დმიგანხიათ ჩემი მოხელა, მამ სადილა-
 თაც აქ დაგორება

სვრიდონ ზ სვმონ. (ერთმანერთს.) აი ასლა
 აგვიძინდა ოჯახს! კარგი დროკი უზოვნია.

მამუკა. (რა მიუახლოვდება სვრიდონს.) ჭი,
 ესკი დაბაეწედა, სომ კარვით არის კმკმ?... ორნი
 სამი დღეა არ მინახავს... ღმერთმა მოგვცეს ძმაო
 კარგი ცალი ვეგვს?... ბევრნი შემოგნატრან
 შაგისთანა ცალის ყოლისათვის.

სვრიდონ. (არევიით.) კმ... კმ... კმკმ? არ...
 არ... ა... ა... არ ვიცოი.. რა... მოგასსენო...
 არ... ვიცოი.

სვმონ. (მსარესედ.) აი, ასლა აირივა ტკუა აი!

მამუკა. რაო? რა? გვ რა თქვ? არ ვიცოი!...
 უთუოთ ვერ კიდევ სძინავს? (მიუახლოვდება
 სვმონს) შენი ნატო როცოორლა?... ჭა?... კიდევ
 ვინაზდება სოლმე?... ჭა?

სვმონ. (აგრეთვე არევიით.) ნა... ნა... ნატო?
 რა... რა... რა... მოგასსენოთ... ღმერთ... ღმერთ

ისა გვიყვ... არ ვიცი.

სურვილიანს. (მსარესყედ.) სწორე უბედურება
გინდათ ეს არის!

მამყვა. ეჭე?... არც შენ იცი, ჭა? აი რა?...
არა თუ ღმერთი გრწამსთ უნდა გკითხოთ, ეს
სადგური ნასესის მოცემა არის?.. იქნება დღეს
არ გინახეთ თქვენსი ცოლები?

სურვილიანს. (მსარესყედ.) მეონია . ჯერ... არა.

სუმონს. (ანგეყნებს სურვილიანსყე) მაგისი რა ვიცი
ღმრთი ჯერ არ მინახავს.

მამყვა. ეე!... აი რა! ევ ჩემო საყვარელ-
ნო, მე როგორღაც არ მესმის... ერთი შითსა-
რით, სომ შინ არიან?.. მეონია იხინი ყოველთაჲს
შინ არიან სოლმე?

სურვილიანს. ევ არის რომ არ არიან ჭ, ჩუქწსც
მაგას არა ვხივით.

სუმონს. ესე იგი არც ერთნი არიან შინ.

მამყვა. ეე!.. მაშ სად იქნებიან? იქნება სასე-
რით არიან?

სურვილიანს. არ ვიცი.

სუმონს. არ ვიცი.

მამყვა. აი რა! არც ერთმა არ იცით, თქვენ-
სი ცოლები სად წასულან? არა თუ ღმერთი
გრწამსთ ხუძრობთ?

სეზრიდონ. ანა მუწმუწეთ.

სუმონ. ღმერთს ეგვიფიბით, ანა.

მამუკვა. როგორ თუ? ანა მაცას რას მუქბ-
სებით?

სეზრიდონ. ქეშმაროვად სწორეთ ვანბობ?

სუმონ. თქვენმა მხემ ღმერთს ქეშმ ვანბობ.

სეზრიდონ. (თავისთვს.) როგორ ვიმართლო
ასლა თავი. (მამუკვას.) აი ბუნბო, რა მოგასხე-
ნთა, მე განგებ მანდადა ასლა თქვენთან ცსლე-
ბოდი ჭ მესაიგნა მუწმუწობა... მე. მე სწორეთ,
სწორეთ უნდა მოგასხენთა, რომ თვაქმის ცან-
წირულებამა ვა!

სუმონ. მუც ავაც ბუნბო! თვაქმის ვანწი-
რულებამი ვა, ისე რომ არ გიჯი რა ვქნა?

მამუკვა. სეღამი რა მესმის?... ამას რას ან-
ბობენ?... ეს როგორღაც ასაღს ანბაკსა ჭყავს.

სეზრიდონ. (ერთმანერთს ხევეებს აწამყან)
სრულებით ასალი ანბივია!

სუმონ. სწორეთ გიუეონბობ, ანა მუწნა
მომსგაროეობს ხედი ჭ როდესმე.

სეზრიდონ. აი რა მოგასხენთ თქვენსი ქი-
რიძე; მე სხვა ჭ სხვა შემსვევიცამო ვერ
შემო... ვერ შემოვუდი მანა, თ... თრი... თრი-
თღეს ვუეს; ხომ მოცქსხენბია რომ ვცდილობ

მემა კარგი სამაურო ადგილი სადმე ვიპოვნო...

სვმონ. (არაძივს სიჯივას) მეც აგრე რი-
გორც მოციქსხეხებთ, მაგას ვცდილობ...

სვრიდონ. აი ბატონო, დღეს ვბრუნებდი
შენა იმ იმედითა რომ მოციქვთ ჩემს თრის სა-
შის დღის უნსსებს ვივლსა ჭ გეგასათო ჩემის
ბედწარმობით... რასა ბძინებთ ბატონო! მოკდივარ,
ესეღამ რომ უხემათ გვეუთვან შემართო.

მამიკა. სეღათ!

სვმონ. ბატონო მე გივც არაფერი იმის
მიბაძო ჩემს სტობსუც სხუელელე შექმარება...

სვრიდონს (რა ეყობ არ აასოფებს სვმონს)
ის იმ ეტემა შექუთო, რომ ვითომც შე იმის
გაცემაზე იმისი თარეული ვიყო. ამისგამო
გქ იყო სხლითვან ჭ დუგია აი ეს სამანგ-
ლი წაენს!... უუუუო, უუუუო...

სვმონ (ბეჭენებს წაენს...) არა? მოთამანეთ,
ჩემი უფრო სამსხელია... ბატონო ჩემს ვივლს
შეკანსიკარ სამსხელად, მაიმენად. ასე რომ ვი-
თომც მოთვლს სმეკუთხედ ჩემსეც უსამეგელესა
არვის იყოს. აი ბატონო, ხსენო, ვახანგეთ...

სვრიდონ. ამის ვარდა, თანსევე წახუთვან
გმაკოფილუბსათუ!... თქვენს ეს საქსე რიგორა
გხინათ?

სუმონ. (აბიძგებს სიყვებას.) ორნივე ბატონო, ორნივე... წასულს დროს გასატარებლად... მაყას ვინა ჩივის, ჩემი ნატო ვიღისთუ აფიურის ებოლფე უფბითაუ მემუქარება.

მამუკა. (დგება.) სეღამა! რას მუქბებთან?... ეგ არ მუქბენის თქუქსს ნატობსებას!... ეგ ვაუკაცისათუ დიდი სორცსვილი არის?... აბა ეგ საქციელი ერთი მიოსარით თუ ღმერთი გრწამსთა რასა ჭეგას!... თქუქს თავს ლაფს ისაფთ. დასხით, არა, მე რალა მემაროლებით, რომ ჩემს ვეარს არსეკენთ, თქუქს უსინიღისობეო? სეღამა!... ორი ჭ სმი დლე უოლქულიანი ვაუო ვარეთ დროს ატარებდეს!.. არა ერთი მიოსარით, თქუქს თაქსლაფ დასმულებო! რომელი ნატობსანი ვაუკაცი იქს მაგას!... (ხუზრიდონ ჭ სუმონ სორცსულით იბუხებთან.) მიოსარით სწორეთ სად არიან? თქუქს უთუოთ უნდა იცოდეთ... ჭ, სად არიან?

ხუზრიდონ. არ ვიცი თქუქსმა მსემ, ერთის სიტყუთ ორივე დაკარგულან.

სუმონ. სწორეთ, ორნივე დაკარგულან, ორნივე თქუქსმა მსემ.

მამუკა. თქუქსმა მსემ, თქუქსნის თავისა!... იქ! იქ? იქ! ნამუსიანებო! ნეტავი თქუქსს პავრონს, რალა უნდა რომ მაგისთანაუბი ჭეგესარო!..

აბა თქვენ ვგაჩნის მარცხენელნი, არ იცით მანდღვან რა წამოსდგება? ჭა?..

ხვრიდონ. ას!... ევ რომ მაგონდება, თვლს მისას!

სვმონ. ევ რომ მაგონდება... ეშმაკმა იცის თუ როგორ ვიგარებები ვინებოვან.

მაშეკა. აბა თქვენ ვგაჩნის მარცხენელნი! ევ რომ ქლაქმა შეიცუოს, სომ ჩეკოლენს, შევიძლიანთლა დადეთ აქა, ჭა!... აბა, რომელს ნაცოისასს ოფსში შეეცვლებათ შერე?.. სედამთ!..

ორნივე. დიას, ება არ ვიცით.

მაშეკა. სომ აითით სანგენებელი შევიქნებით.. სედამთ!... აბა, ება წაუვიდეთ, ერთი ცოლი ცეცხუულიყო, კიდე ვიცუოდით, რომ ჭა! ორ-ორი ცოლი გაიქცეს სსლოდამა!.. ორივე ჩემი მის წყლები!.. სედამთ... აი რა!.. აქ ერთი რამ სექსია, ისინი ცუვლათ არ წვიდოდნენ; მიისარით სწორეთ ნუ გრცხვენათ. ებნ იყო თქვენგანი მისეხი მაგ სამხელეებსა?.. ჭა?.. გამოცუდით.

ხვრიდონ. შე.. შე... ღმერთმას იცის არ ფიცო.. შე... შე მკონია რომ არ მიშეცეს მისეხი, არცთუ მცირე.

სვმონ. შე სომ... შე.. ღმერთს ვფიცავ, სიზმარშიაც ვერ ვაგებუდვდი... ღმერთს ვფიცავ.

მამუკა სედიო! (სურბიდონს) აჰ, შენ ზე-
ცსიყნილო, რატომ არ იცი ან ამ ასულვ. ზღა
ცალი გეგეს... იმისი მარტო გამკეტი არ იქნე-
ბოდა.. ენა იმისთვის ხომოყენე ქალიქმი რომ
თასკედეუს შე ამომწევილო... სომ იცი
გარგათ შენ წეულო, როდორც უფარიდი. თვის
დექი გეგეონა, რომ ეხეულოს შესე... ანა
ხეძო საეკრელო, შოთმანეხმსაც თვისი სამსღვა-
რი აქეს. ანა ასლა რასოქ?... შენი შეკობრეხევე
ხექოლეყნ!... ქამბიოვი დეკონეხენ.

სურბიდონ. შე დახმელო მიქტს რასკეზრე-
ლი... შაკრამ.. ანა, შე დეესეე განოენა ხემ
ცოლს! ასლავე გეგეხეი ზ შოგქენსი იმ წეულოს
აფიგარსა! თქ. შე გეცნობქ იმას ხემს თავსა,
რა უფოთ რომ არ გიცნობ.

მამუკა. რაო?... ჰ? რაო?... რომელს აფი-
ცარს?

სურბიდონ. ემპეკმა იცის ზ ქემა, რომელ-
ხეცა ცალი მწეს რომ იმის დედიდსთან წა-
სეულან თანვე .. გითომც ამ აფიგარს დამკობ-
რეხობდენ, რომელსაც დეეს დეექეუ მსოქსედე
გეპოლეყნ.

მამუკა. ჰოგეცი, გიცა! ემ უფოთ ეთსე
სმალოქ იქნება.

სვრიდონ. ხმალოძე?

სვმონ. (შეშინებით თან ჯდება.) ხმალოძე?

აბა ასევე დაგაღუბე!

სვრიდონ. მოისმარით მაინც თქვენს ტორბე,
სად დგას.. თუ არა ვნახე არ შეძლება.

მამუკა. ისა დგას ძაღლების ქუჩაში, ჩიბუყ-
ხაძის სახლში.

სვმონ. (თავისთვის) აბა რას გულისხმობს, რომ
გამიქნა და ძაღლი გავი იყავს.

სვრიდონ. ძაღლი გარკვეული მუცლით მამ,
მუცლით.. გავი არ ვიქნები თუ ორნივე ერ-
თით არ შევინჯებ. (უარხის.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 9.

ივინგე, სვრიდონის გარდა.

მამუკა. (უკან მისხის.) გამიგონე! უფროსი
ლდი, თუკი ის ვაქნა... ასეთი ვაქნა, რამ
არის, რომ თუ ჩავიგდო, ორით არ ვიყო!
(თავისთვის.) წადი ასე და იბინე, (სვმონს) შენ..
შენ რად ვერ დავიქნე? შენც არ მისვალ
ცოლს საქმეზე?

სვმონ. ა... არ... არ შემიძლია, თუნდა მა-
მეთუ არ შემიძლია. შე.. შე სძლის შემიძინა!

მამყვა. სედიმთ რას ანობს!... არა შენ ბებე-
რო, გაძოსულელებულო, რადთ ირთავდი ცოლსა
თუ მოვლა არ შეეძლო!

სუმონ. ბატონო! რას მოვიფიქრებდი, ჩემი
ნატო ასლა ოც ზ თერამეტის წლისა, ასე შე-
გონა, რომ იმას აღარაფერში არ უნდოდე ნატ-
რონიობა.

მამყვა. მამ აბა ასლა რასა იქ?

სუმონ. ღმერთს გაძლევ თავდებათ, რომ გუ-
ლი შეკანკალებს, მესულეში შეკვეციან, იმისთანას
მღომარეობაშია ვარ ასლა, რომ სამსულეობა
სწორეთ!

მამყვა. ეგ იმას ნაშნავს, რომ მტყუანი ბმან-
დები!.. მანდედგან ცხადთა სხანს რომ სინიდისი
გცანჯავს!..

სუმონ დის.. დი. დის, ვგრძნობ რომ და-
ნამაული მაქვს, რომლისადაც გასწორება არ ვიცი
როგორ მოვასდინო.. ვიდე ვეკადელი როგორმე
გამესწორებინა საქმე, მაგრამ ი... იმ.. ვიყმეთს
აფიკრისა შეშინან.

მამყვა. ეგ არის რევენიო შენი ვაჟაკობა?
რატომ არ იცი რომ ჩემის ძმის წულის ნატო-
გი უნდა დაიცვა..

სუმონ. ეგ მართალია, მაგრამ ასლა ზოგი

ჩემს შეძლებისა ჰყოფე ჭ!.. ეშმაკმა იცის ჭ ქა-
ვმა იმ აფიცრის თუხება, ერთივე ენასით სმელი
შემამისას, მერე? მერე ვის მივდიო?... კარგათ ვიცო
რომ ჩემს ცოლთან არ მიმიძვებს, აბა ერთი
ჩემს ცეცხლში თქვენს ჩავექით, მაშინ შეეცვლიათ
ჩემს შიდას. თუ როგორიღ მაღა შექცეს... რის
შეძლებისა ჰჯვრანოცა ვარ!...

ნანახან. (უცხვ შეშინების.) თქვენნი ჭირი-
შე პეტანო ჩემია!.. ესეც იყო ქალბატონმა ჩემსნი
ხსლის წინ დროშეთ ვიარა!..

სუმონ. (გასაწყობით.) სად? სიით? საითკენ?
ვისთან?...

ნანახან. მარტოთ მარტო მიდიოდა!.. აბა გა-
ისყდეთ ფანჯარაში!..

მამყვა. (ვაიქცევა ფანჯარასთან.) ის! აგერ
ჭა, მართლა, ის არის ის.

სუმონ არა თუ ღმერთი გრწამა, მართლა
მარტოთ? ჭ! აფიცარი სომ არაფინა სხანს?

მამყვა. მარტოც სწორეთ.. ნეტა საითკენ მი-
დის?.. ნეტა ბიჭს ვერ მოვწევთ?

სუმონ. (წამოაფრთხვებს ქუდს კელს.) მარტო?
მ.შ რადგან აგრეთ, მამ შე ვიცო. (მამყვას.)
აბა მიუყურეთ მოგწევთ ჭ მოვიყვან ქა თუ არა.
(ვაინძის ჭ თან ყვირის.) დროშეთ! დროშეთ!...

(ნაინახარ უკან მისდგენ.)

გ ა მ ო ს გ ლ ა 10.

მამუკა. (ცაშს უკრავს ჭ იჯინის მარტო.)
 სა! სა! სა! ბრავო! აი ასე! სა! სა! სა! ახლა
 ირბინე ჩემო სულებო სიმე! სა! სა! სა! დე
 ირბინოს, ეგ არცის მეგას! სა? სა! სა! მე
 თქვენს ვასწავლით, თქვენს ვარყვნილებთ, თქვენს
 შეხვეწებულებთ, თუ როგორ უნდა იცხოვროთ
 თქვენს სოლებთან.. სა! სა! სა! მუცელი მტკი-
 ნა ზეგობის სიცილით სა! სა! სა! (ჯდება ტასტ-
 ზედ.) ივანიკა. ერთი წყალი მამიტა თუ ღმერთი
 ვაწამს!..

ივანიკა. (კულისითიგან) ამ საათში.

მამუკა. სიცილს მამის უეუტე ზოგო, როდუ-
 ხაც შესვდებიას ჭ დახსენენ ჩემს კოლტას
 სასესა!.. სიცილით მოგკეტები სწორეთ!.. უნდა
 უთხრა სმალადმეს რომ ზარეკლად ამ ზეპერს ემ-
 მას სუძონს. მოუჭიროს მაგროთ.

ივანიკა. (შემოაქვს ლიტრით წყალი.) ჩნებეთ
 თქვენსი ტირილუე, მარა აწი შევიდნენ ორნივე ქლ-
 ბატონსებო, რომელთაც მოჭევა თან ვილაყ კაი აფი
 უარი ჭ იმალებიან ესოშიდ.

მამუკა. ვიცი, ვიცი გინც არის!.. წადი და
უძასე შეპოვიდნენ, მაგრამ გინიცობა არის სკი-
ნიკიაგანი ერთერთი მოგიდეს, მაშინათვე შემა-
ტეობნე.

ივანივა. (ვარბი.) კი ზატონი ბმანდებით.
(კარბთან) მობმანდი!..

გ ა მ ო ს ვ ლ ა შ .

ხმალიძე. (შეპოვის სუენასე, აქეო იქით სე-
ლო სელს გაეროლი შეპოჭეებს გემე ზ ნატო.)
გნაას მამუკას ვასლივარ. აი მამუკას წარბაქული
ცოლები.

მამუკა. გამარჯობაი! გამარჯობათ სუეარულ-
ნა! (ქალებს) სომ კარგო ვატარეო დროება?
სომ მაღრიელსა საათ ვოცტან:გან.

გემე. ას! ბიბია, უნდა იცოდეთ თუ რა სა-
ევარულა ვოცტა!

ნატო. (ხმალიძეს) ას! სკის ქმარსაც თქეჭნა-
სეუბისარი ასწილ!

ხმალიძე (ვაბერვით.) მომიტევეო!

მამუკა. სედამა! ჭი!

გემე. ბიბია! უნდა იცოდეთ თუ რა ზატონით
გეუძსეოდა, შე აღბითქო ცანცობას ვასწავლიო!..

ნატო. ასეთი ანდასებით შევამჩნევდა ბოძავ
რომ თავის დღეში არ მაშყენებდა ამასთან ყოფი-
სმალობე. არცთუ მე დაერზომილვარ უკმა-
ყოფილოდ.

მამიკვა. სედიმო? აი რას ანბობენ!

ნატო. ხალა არას ჩეჭნი სამეხსიანება.

მამიკვა თრსივე ვაიქტენ თქეჭნს სამეხსიანება
სა! სა! სა! ისე*მეძალენ გეუისიან, რომ არ
ივან რაქნს. ერთი მენის სსლისკენ ვამაიქვა
გოსტა! მურე ვამოუფდა ერთს ვილახიკ ქალბა
დროიკით, სს! სა! სა!

სმალობე. (მალთ.) სა! სა! სა!

მამე ჭ ნატო. სა! სა! სა! აი საციანარი!

მამიკვა. შეგანია ასლი ის სავადიკეპი, სულ
ტისერს მამეტრევეს, სა! სა! სა!

სმალობე. (სიცილით მლიებლა ღამარაკობს.)
ჩემს სსლში ასლი ისანი დენზივის მესსა ვერავის
ჭეკეპენ! სა! სა! სა!

მამიკვა. თქეჭნ მამან უეუკო სიცილს, რომ
ერთმანეთის შესევეთ! სა! სა! სა! კარგი, სიცილს
ასლი თევი დეანებათ, ეს სეკმო არას რაც ვი-
ციხეთ. ესლი იმჟენს უნდა ვეუფნეთ ჭ ასეთი
სეკმე მოსდინათ, რომ მეთელითაღ მსახურებდეთ ჭ
შეძგვას აღარ ვანდონ აქტიკ არევა... ვესმიო

გოსტა!.. როდესაც რომ მოვიდეს უფრო ასალ-
 ცხლა კაცო ისე აჩვენე თავი, რომ ვითარც ვი-
 ეკას ძალიან გმგე. ჭ როდესაც შემოვიდეს
 უფრო სანში ძეხელი კაცი, იმას აჩვენე ისე თა-
 ვი, რომ ვითარც ძალიან ვიეკას ნ:ტო. ეესმის
 თუ არა?

სმალოძე. მაგარედ ნუ შეწყუდებთ, ჩემი სე-
 ლობა რა არის.

მამუკა. ეესმიო!(ქალებს.) როგორც ვიისარიოთ
 თქვენს ისე მოიქეცით. ნუ მიეგრძობათ გოს-
 ტასი, ეე სარწმუნო კაცია ჭ ჩემი მამა საეუ-
 ლებელი, ეესმიოთ.

გმგე არა ბოძავ! ეე იმედი არა ეეჭვს გოს-
 ტასიკან, რომ სამეჯუად სეენსედ. სუდის აზ-
 რით თეობ.

სმალოძე. (ერსნობით.) ქალბო! ვისთავთ
 რომ შევსედ დარწმუნებულნი ბძინებოდეთ.

ნ:ტო. რადგანც ჩემი სურვილი არის, რომ
 ეემა მოივყესნოს სუდი ქვეა ჩემა ბებერმა,
 ამისათვის როგორც დამრიგებთ ისე მოვიქცევი,
 თენდ ვნცებ სმალოძეც ვამოუძსე.

გმგე. ას! არა კოსტა, თუ ღმერთი ერწამს
 მართლია არ მამიკლა ქმარი.

სმალოძე. მაგას რას მიბძინებთ ქალბო!

მამუკა. ეს სუეველა კარგი, მაგრამ არ შეიძლება ქალებო აქ კუთხეში სადმე ცოცხა ვისაუზმოთ?... შენ რას იტყვ ვოხტა?

ხმალოძე. შენ ნუ მომიკუელები რომ არ იქნება ურიგო თუთო სტაქანი ღვინის დაღვეა.

მამუკა. ვაი თუ უცებ ქმრები მოგვესწრნენ.

ნატო. მაგაზედ ნუ გეძინან! გინოცობა მოგიდნეს მეორეს ოთახში შეგედეთ იქ დაგიძალნეთ ჰ კარები მაგრათ ჩაგვეტოთ.

მამუკა. ევ ძალიან კარგი! მაშ აბა ნატო, მოგვძსადე რამ!

ივანიკა. (შემოაღის.) აგე ჰა! ზეტონი ქვე მობძანდება აწი.

მამუკა. არიქ, მიშეელოთ! აბა, მოვემზადნეთ ჰ დაუსვდეთ როგორც რიგია?... ჯერ შე მარტო დავსვდები. თქვენს ჯერ იქით ოთახში ვადით.

ხმალოძე. ძალიან კარგი. (ჩაკლებს ორთავე ქალებს კელს ჰ ცაივანს მეორეს ოთახში.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა . 12

მამუკა. ჰ შემდგომს სიზრიდონ.

მამუკა. ესეც ასე, ასლა ეთხოვთ მობძანდეთ!..

მე თქუენ ვაცნობებთ ჩემს თავსა!.. ასლა ველარაინ გიშეკლით!.. თქუენ გვეგონათ იაფათ დავიჯებოდა?

სურვილიან. (შემობის) უქ! უქ! ხასეთ რა მამვიდა! უქ! უქ! გერც ჩემი ცოლი, ვერც ის წვეული აფიცარი ჭ ვერცაინ სსუა ვიზოვნე იმ წვეულს მალეების ქუხამი?.. ასლა რა შეველებ!.. ერთს სასლს შიგადექი, გამოვიდა ვილაც ბიჭი ჭ ასეთი სიღვეენი მკადრა, რომ სასმენელათაც ხასაროა... უქ! უქ! რომელს აფიცარსა ჭეკეს დელიდა! რასა რიამეო?... რა აფიცარათ? წადი აქედან დავარგე ვილაცა მუდრეგი წარო! უქ! უქ! ცველათგი არ არის ხათქომი «გაცი რაც თაის თაის უხამს, იმას მტერი არა თქსო!..» ბოლოს ბაცონო, მალლი გამამისია ჭ კინლამ ცოტა გაწედა არ დამგლექინა! უქ! უქ! ((ქუდს ისღის ჭ ტასტსედ ავდებს, თან ოფლს თქმენდს.)

მამყვა. იქნება მართლა? როგორ ცუდ დროს დავიგვანე! ეს ეს იყო შენმა ცოლმა ასლა გაია-რა ამ სასლის წინა?

სურვილიან. ეს რა შესმის! მართლა თქუენი ჭკირიძე!.. ვინა ჭ ვინ იყენენ? აფიცარი სომ არა ჭეკანდა თახა?

მამუკა. მარცოთ მარცო იყო... აი ასლი იყო
ესეს არის.

სურვილიან. (ქეცს წამოაგლეხს კელსა ჭ
გარბის.) არ იქნა მიშველეთ!.. ამ საათში მო-
მეწვი!...

მამუკა. იქნება მარცო!... თუ რომ მოეწვე
საკურგელი იქნება.

სურვილიან. მოეწვევი!... აბა თუ ვერ
მოეწვევი ჭ ნსამა? (გარბის.) დროშკა! დროშკა!

გ ა მ ო ს გ ლ ა 13.

მამუკა. (მარცო ჭ შემდეგამს კარყბითგან
მამე ჭ ხმალბე სტექები კელში.)

მამუკა. სა! სა! სა. წადი ისეირე ასლი რამ-
დნიც ეხდა!... სა! სა! სა! წაბმნდი იკურევე
ოფლში. სიმრთელისათვის კარვია! სა! სა! სა!
მგონია ასლი ის საკოდავი კესერს მიიმტვრევეს
სა! სა! სა!

ხმალბე. კნაზო, კიდევ სამ არა მოსდარა?
რასეც იცინათ?.. აქ შემობმნდი საუსმესე.

მამუკა. მოვადგეარ? მოვადგეარ?

კმამე. (შემოდის.) რაო ბიძაე? რა იქნა ხეში

ქმარი!

მამუკა. კიდევ იკადრა გაქცევა! სა! სა! სა!
შენ მინამ აქ მოიტა, შენიშნე რაც რამ მოსდეს,
შე გვალ ცოცხალი გისაუზმებ.

გმამე. ძალიან კარგი!

ხმალობე. ჩქარა მოხმანდით, გიყვით.

მამუკა. მოვდივარ! მოვდივარ! ვინალო გმამე
როგორც ვისასრო ისე მოიქცე. (უყვ.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა . 14

გმამე. (შივა ფანჯარასთან.) აი, რა კეთილი
ბიძა ვეყავს! როგორ ცდილობს ჩუქნთვს ჭ
ჩუქნის ბედნიერებისათვის. — ვვიჩივთ განებ,
რომ ქმრებს ვაგქცოდით, ვვიშოვნა შეგობარი
ჭ ვინ იცის რა!... უნდა დავმორჩილებთ ბიძის
ნებას... სულ ამას გვრჩევს სოლომე, თუ რომ
ვინდათ მოატყვისინათ თქვენს ქმრებს ცუდი ჩვეუ-
ლებათ, უნდა მოიგონათ ღონისძიება რამათ...
აი, რა მოვევიგონა. ამით იმედი მაქვს, რომ
დავაძლევინებთ. (როდესაც რომ ფანჯარასთან
დგას გმამე, ამ დროს შემოდის სვმოზ, ქუდ
მოსდილი ჭ იბურაშს ქუდით აბრწყ, რომ დას-
ცხობია.)

გ ა მ ო ს გ ლ ო ა 15.

სუმონ. უს! ძაღლების ქუჩა კი არა ზ არც ლარებისა დამირჩა, მაგრამ გერცა თუ კვალი ვაგივე ჩემის ცოლისა, თუ სად წახუთა!... ვაიმე! დაკარგე რაღა ჩემი ნატო!... სრულებით ვერაგვიგეძრა... ისე დავიღღე როცა არც კარგი სსეცდარი, ზ შიმშილი სომ რაღა, ძაღლებს არ მოხვია ისე. წავიდე ცოცა ვგამო მინც რამე. (რა დინსნავს გმგმს, გაოცებული...) სუს! ე... ე... ეს რა ანბაფია! ეანა თქუწნ აქა სართ გმგმ?... მადლობა ღმერთსა! სხანს შევცოდებთა ზ ციანციებთა თქუწნის ქმრისათვის?... აი ევ კარგი ქალობა მოვსვლია! დიდი სანთ რაც მოსველი იმ აფიცარის სსელითვან?... არა თუ ღმერთი ვრწამს, სად არის ის რაზზონიკა? .. დეამიწა ვასკდეს ზ ჩაოცანოს იმისი თავი, თავის ძაღლის ქუჩიანათ!..

გმგმ. ბატონო სიმე! ვთხოვ რო აგრე უნაჯიურად მოსსენებას თავი დაანებოთ, ის იმისთანა ჩინებული ემაწულია რომ...

სუმონ. შეკი უნაჯიურად არ ვისსენებ, მაგრამ ისკი საერძობლად შექცევა; მაგრამ ეჭ, რაც მოხდა მოხდა, მადლობა ღმერთს რომ დაბრუნებულხარ, იმედი მქუქს, რომ ჩემი ნატოც დაბ-

რუნდეს.

მამე ძალიან სცდებით! მე მოვხუვდარ მხოლოდ ერთს მინუცს, ამ საათშივე ვაბრებ იქვე წასვლას, ნატო სრულებით არა ყოფილა აქ, მაგრამ აქვინ კი ვაიარა, ავირ სამი მინუტი იქნება.

სუმონ. (წამოაგლებს ქუცს-ველს.) აქეთ ვაიარა? იქნება მართლა? ან! რათ დავიგვანე?.. ამ საათშივე მოვეწვევი! მარტო იყო თუ აფიცარიც თან ჰქვია?

მამე. მეონია რომ მარტო იყო.

სუმონ. მაგლობა ღმერთს! რომლის ქუჩისკენ მიდიოდა?

მამე. იქით, ვერისკენ.

სუმონ თუმცა დაღალული ვარ, მაგრამ მოვეწვევი! (ვარძის ჭ თან ევრის.) ეი! დროშე! დროშე! ათ თუმანს არ დავიშურებ!

გ ა მ ო ს გ ლ ა 16.

მამე, მქედვამს ნატო.

მამე. სა! სა! სა! რა სახეილო კაცია საწვლი! როგორი ხულეული! საცოდავი! სა! სა! სა!

ჩემი გარეგნული ქმარიც არის ამას ლიბსი...
ორნივე დაგვდევენ ასლა თან კუდებსაგით, ჩუქნკო
შინა ვსსეღვართ, თავისუფლათ.

ნატო. (შემოდის.) ეს რა ანბავია? სმა შემო-
მესმა ჭ მეონია ჩემის ქმარის სმა იყო? რა იქნა
ის რეგენა?

გმგმ. როგორც გიყო, კიდევ ისე გაიქცა შეს
სამებულად, შერე რა შშიერის მუცლით. ხა! ხა! ხა!

ნატო. ეგ არაფერი, დაესსენ ის ბებერი ვს-
კებს სირბლით ჭ ცალკე შიმშილით!.. მაგითი
დატკუნდებიან, დაესსენი ჩუქნი ყადრი შეიჯეონ.

გმგმ. ნეტავი არ იქნება, ღმერთმან ინებოს
(რა შიგა ფანჯარასთან.) უეურე! უეურე! სწორეთ
ის არის, ჩემი ქმარია მეონია, უკან შორბის.

ნატო. ას არის, სწორეთ ის არის... (მალა)
ბიძია! ბიძია!

გმგმ. ბიძია! ბიძია!

გ ა მ ო ს გ ლ ა 17.

ისინივე ჭ მამუკა. (გამოდის.)

მამუკა. შოვდივარ, შოვდივარ, რა ანბავია, რა
შოსდა?

მეგვ. ჩემი ქმარი!

მამუკა. ვაქცო დაძალე შენს ოთასში...
ეს რევენი, შენი ქმარი სადღა წავიდა?

მეგვ. (შერბის თავის ოთასში) არ ვიცი!

მამუკა. კარგი, კარგი, გეკეთილი! იცი რა
ასლა ნატო! როგორ უნდა მოატყუო ასლა, შენ
აქ დაწი ზე როდესაც შემოვიდეს, უთხარი რომ
ბიძა ჩვენი ძალიან გაფუფრებული არისთქო... მა-
ლიანათქო! თუთქმის თავს ზირს იმცერეხთქო!..
ერთის სიტყვით შენ იცი რასაც მცევ.

ნატო. კარგი, კარგი.

მამუკა. ვოსტანტინეც, აგერ სადღა არის
საუნსეს მოჩეხა. (შედის მარჯვენა ოთასში.)

გ ა მ ო ვ ს ლ 18.

ნატო. (მიჯა ფანჯარასთან) ზე შემდგომ
სურვიდონ.

ნატო. საყვარელო ბიძავ!... როგორ ცდილობს
რომ ქმარები ჩუქნს უკან დარბოდენ; როგორი
სასიამოვნოა ჩუქნოვს! მაგრამ შეშინან, რომ
ჩემი ქმარი არ მამიკუდისკი დალავით. შე თუ-
თონაც არ ვიცი, თუ რათ მიყვარს ასე?...

სურვიდონ. (შემოდის ზე ეერ სედაგს ნატოს.)

ქუდს მოისდის ჭ ცხცსეღ დასლოს.) უფ! არა!
სწორეთ დაიკარვა! ეს რა საშინელება!... ამ
სიბილში, ერთი კარგი ბიბრუობაც მივიღე ჭ
დავრბი ცარიელი... ორი ქალი დამხვდა ვსაში,
ღ იმ სიბილში ლასთიანათ ვეფასე ჭ ორივე
წყაქციე. ერთმა დაიკურა, აი მენ უსდულოთ,
ღ მეორემ არც აცოვა არც აცსელა, ვრძელი ეუ-
რები რომ ვქონდა სწორეთ ვიბი იქნებით.

ნატო. თქვენ მამის ღირსნი საათ, დაუდ-
გრობლებო!

სურადონ. (სისარულით.) ას! ნატო! მოსულ-
სარ!... ძაღლობა ღმერთს! სად არის ზემა გემე,
მითსარი მენი ჭირიძე!..

ნატო. რა საჭიროა იცოდე, სადაც არის?...
ზემა ქარიც სულ მენენით ვაგეებულთა, მარტო
ვაუშუ, დაგდე ოსრად, ასლო თაეი დახებე... არა,
რას ეძებ ერთი კაცმა თქონ?

სურადონ. (მოწიქებით.) ცეჯლო ანბავი მო-
უჭნით, ღმერთს ვრწმენე ცეჯლო! ჩვენ თავის-
ღლემა არ დაგვიწყებთა ჩვენსა მოვალეობა.

გემე. მამ აბა მითსარი სად სეირნობდით ესე
ღღ ხანს?

სურადონ. ვეფიცებით ღმერთსა, რომ ეს ერთი
როგორღაც მოგვისდი, ჩვენს თუთხანც არ ვი-

უთი!... შენი ჭირიმე საცო! ორნივე მტყუანნი ვართ!... მითხარი გეთაყვანე, სად არის ჩემი გვიგე? იქნება მართლა (წუწუნით.) სრულებით დამიტყვე! არა ძეგრაგს!

ნატო. (წეროშით.) გინდა ღიფერე, გინდა ნუ! რა სარწყოთაივც შენ მოწყვე, იმითი იმან მოგიწყო. აბა შედი-ნსე, შენს ოთახში როგორა ვგავრობს ბიძა ჩუჭნი ჭ წუსს! აბა აუტყდეს რამე მწესარგებით!... თუ არ შეერცხვებათ დაქსენი, მოგკრულება ჭ მაშინ იქუჭნ ვასცემა შემომქმედს მასესსა, ყოვლის ჩუჭნის უბედურებისათჳს.

სურვილთნ ღუთის გულისათჳს ჩუმათ. სუს... ჩ... ვარცებს!... (სვეწნით.) ყური დამიგდე შენი-ჭირიმე, ვასოვ ვეღრებით მითხარი საცა არის ჩემი გვიგე?

ნატო. ბასარში წავიდა საკაბის საყიდვათ-

სურვილთნ. მართლა! მაშ სხანს რომ შინ ყოფილა? ჭა?... მე შექებდა განა?

ნატო. ეგ ფიქრშიაც არ მოხვლია.

სურვილთნ. მაშ ერთი მაინც მითხარი, მარტო წავიდა?

ნატო. მარტო რათ წავიდილა, თან ჩუჭნი საყვარული მეგობარი აფიცარი ვაჭყვა.

სურვილთნ. (წამოაუღლებს ქუდს კელს.) გაი,

ასლა დავილუპე!... აფუცარი!... ასლაკი ვერსად,
ვერსად წაშივლენ!

ნატო. რაო? შენ გეონია ისინი დაიჭირო!
სვალ არ დაიჭირო.

სვურიდონ. ასლაკი იმედი მაქვს... დროშკი!
დროშკი. (გარბის.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 19

ნატო, შეძგომს მამყვა, ხმალიბე. ჰ კეკე.
(თათო თათოთ კარებიოგან გამოიუცქირებია.)

ნატო. ღმერთმა გვა მძღობისა მოგვცეს.
(მამყვა ვერ კარებიოგან თავსა ჭყოფს, იყურება
ჰ შეძგომს გამოდის.)

მამყვა. ჰო, რაო? კიდე ვაიქცა?

ხმალიბე. სა! სა! სა! კიდე ვაძენაგრდა?...
მამყვა. მძღობით!... მძღობით!... წაბმანდი

ჰ ირბინე?

კეკე. (თავს გამოუოფს თავის ოთახის კარე-
ბითგან.) რა იქნა, ბიძაო?

ნატო. კიდე ვაიქცა.

ხმალიბე. წავიდეთ საყვარლებო! ასე უნდათ
ნამყისან ქმრებსა:

მამუკა და ასლი საყვარლო ვოსტა, შენ
 იცი როგორც საქმეს მოასურსებ. (ნატოს.) შენ
 აქ დაინი ამასთან ჩემო ნატო.

ხმალიძე. დიდის სისარულით.

მამუკა. (ნატოს.) გინძლი ნატო, რაც დავა
 რიგოს ვოსტამ ისე მოიქცე, თუ რომ გინდა
 დასაუო შენი ქმარი. (უხუჭუნებს აფიცარს.) ეს არის
 შენი შეფარველი ზ ნუ იძიძუ ამასთან მარტო
 უოფასა.

ნატო ზ მამუკა. გიცით ბიძავე, რომ ჩუქუნთუსა
 წაუყვებს.

მამუკა. (მოვა ფანჯარასთან.) ავერ სადაც არის
 ნატო შენი ქმარი მოიბუქს. გინძლი ვოსტან-
 ტინგე მოიქცე ისე როგორათაც ვიხსარო.

ხმალიძე. ეჰ! კნიაზო ევ ჩემსვედ მოუდგეთ,
 მაგისტრანები ბუფრი გარდასყდია.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 20.

ნატო ზ ხმალიძე.

ხმალიძე. აი რა, როდესაც თქვენნი ქმარი მო-
 ვვიდეს ვითომც არ იცით რომ აქ არის ზ ყურს
 ცვივდეთ, რაც შეუძლიათ თქვენს ნაზურად ზ

სიუჟეტული დამწვევით ღამასაკი... აი ვსთქვამ
 ასე: რომ გიხსრათ, ხემა სოცოტსლოვე, კელი
 შიბოძე ეგ მშენსიყრა?... თქვენს ვამომალვთ
 ნახუათ ელი ჭ შიხსარი: ას, ემწვლითქა...
 როგორც თქვენს ხემა ვახლავსთქა... ინებეთ-
 თქა... ამა, ამა განიყორეთ...

ნატო. (იმს შიბოძით ჭ დაცხებით.) ას! ემ-
 წვლით, როგორც თქვენს ხემა ვახლავს...
 ინებეთ!...

ხმალიძე. ჭა! სწორეთ აგრე.

ნატო. (ეუბს უღებშს კარებისკენ.) ას, ში-
 ცადეთ, გონია ვიღახიც ფენის სმა!... იქნება
 ხემა ქმარი იყოს, გული შიკანკალვბს.

ხმალიძე. (თავითვს) ეშმაკმა წაიღონ იმის
 თავი! (ხატობს) ამა ჭ ჭა, ხე შევეშინდებთ, ვამე-
 დო დავიწყოთ!.. მე არავისი არ შეშინიან, თუ
 მე შიკანკალვთ!..

ნატო. ას, რა ვქნა?.. ეუბს შიფრილვბს.

გ ა მ ი ვ ს ლ 21.

იენივე ჭ სურიდონ.

სურიდონ. ვერ იქნა, ვერ თავიჭირე ის წვეუ-

ღებო! (რა დანსხვს ნატოს ზ სმალადეს) ოჰ!
სუს!.. აი კარგი ანბანი!... ნატო!... იმ აფიურა-
თას! (უკანვე წყნარ-წყნარა დაიწვებს.)

ნატო. (წყნარა სმალადეს.) ეს ხეში ქმარი არ
არის... არა... რა ვქნა?..

სმალადე არაფერი, არაფერი, უფრო კარგი: მე
დავიწყებ: ახ ხეში სოცოტსლე!

ნატო. (დაცინებით.) ახ, ემაწულო!

სმალადე. ახ! შემიბრალე ხეში გულს სუ-
გეში! მე მხოლოდ შენია ვოცსლე! შენია
გსენაქე!...

ნატო. ახ! ემაწულო რა ცნებათ მიბანია!

სმალადე. ახ შენბავს ხეში სოცოტსლე, რომ
თქმსნეც ვიფვადე!... მიბოძეთ გე მშენებნებ
გელო? (ხეში.) გზევე ხეში სოცოტსლე!

ნატო. (რო აძლევეს გელს. ახ!... ჰა ინებეთ.
(სმალადე. კოცნას.)

სურიდონ. თავისთვს იცნის ზ ფისს თიფბ-
წყეა დეს.) ოჰ, მეც ვიტყვ ბრავო, ბრავო! აძე-
რუმი! ხა! ხა! ხა! ახ, ხელ არის ასლა სუმიონ,
რომ არ ხეჯამს... ახ, ერთი სჯავც არის ასლა
განდეს აჭა... რამდენს ვოცინებდი!... წიგდე
ერთი მოგძებნო... ხეში, ვეგემ სომ არ მოიქმე-
დებს ამას. (ეჯა.)

გ ა მ ო ს გ ლ ა 22.

ისინივე, ვარდა სწავიდონისა.

სმალაძე. (უკან მიისვდამს) წავიდა, მადლობა
დამერას!... არა ეს რაჯომ აღარ მიასარი, დამ-
მალეთქო. მაშინვე სერთუკს ქვეშ ამოვისობდი!

ნატო. რასაჭირო იყო ევა, როდესაც ჩემი
ქმარი არ იყო.

სმალაძე. ევ სულერთია ანაგვს მიუყვანდა...

ნატო. მივოდენი ეშმაკობა რო არა მიქენს.

სმალაძე. შემახვევის მოსვლათ უნდა მოიქცე!

ნატო. მოიუცათ, ვილაც მოდის შეონია...

სმალაძე. (დახველებს.) ჩემთვის სულ ერთია.

გ ა მ ო ს გ ლ ა 23.

ისინივე ჭ სწავიდონ, რომელსაც ფეხქუარა შე-
მოყავს სვამონ; თან თითით უხუცხებს აფუცარს
ღ უოლს.

ნატო. (რა დაინახავს თავის ქმარსა.) ას, ჩემი
ქმარი!...

სმალაძე. ასლა მოდი ჭ, რასაც ვეცევი ახსებს
ნუ მაბიებ... (წყნარა ნატოს.) ნუ ეშხისიანთ,

ნუ გეშინიანთ, ეგ დასსოვდება. (მალთა) ზემო სოცოცსლის ფიალაც ნ.ტოფანს!.. ღმერთს გეფიცები შენი ქმარი სულებლია!!!

სურვილიან. (დაცინებით სუმონს.) გესმის რას ანბაბს?

სუმონ. (წყნარა) ერუ სომ არა ვარ.

ხმალიაძე. (წყნარა ნატოს) წინაღმდეგის სიტყვით არა მიანსუხო რა! (მალთა) ვანა გერეკ, რომ არ გიფეარს ის სულებლი შენი ქმარი?... არ გიფეარს ვანა? მართალია თუ არა?

ნატო. ახ! მართალია? ის ზემო სიევეარულის ღიოსი არ არის?

სურვილიან. (სუმონს.) გესმის? სა! სა! სა!

სუმონ. ღიას შქსმის მაგრა...

სურვილიან. სა! სა! სა! მაგრამ ეურს რას უტყუბ ზ ამოქნარებ. შედი მაგის ბიძისთან უთხარი ეგ ანბაგი, ისიც მოგესმარება ზ ერთათ დაუწყო დასჯა... შეკო გავიქვევი კიდე ზემო გვემს მოსამქნავით. მუჯღობით. (გადის შუა კარებში.)

ხმალიაძე. (ნატოს.) სხანს რომ მარტო მე გიფეარვარ?

ნატო. ღიას, სწორეთ, შენის მეტი ვინ უნდა მიეფარდეს.

ხმალიაძე. უნდა იცოდე სოცოცსლევ ახლა, თუ

შე როგორღა მივივარსაბ.

ნატო. საჩქუქნო ვარ.

სმალოძე. მამ ნება მამეც სოცოცხლევ, დ-
გიკოცნო ევ ბოლის ევლები, რადგანც ჩემი ხარ..

ნატო. მამ სსტა ვიხი უნდა ვიყო.

სუმონ. (ამასე თავს იქნევს, შემდგომს ფისს
ფრხსილებსეღ მიიპარება მარჯვნივ ოთახში მა-
შეკასთან.) ახ! ნა... ნა... ნატო..

სმალოძე. (წყნარა ნატოს.) კარგი, შეგონია.
ბიძა თქუქსთან შედის ასლა.

ნატო. ეს რა ანბავია ჩემს თავსა?

სმალოძე. ის ანბავია რომ შენა ხარ ასლა.
ჩემი.

სუმონ. (ჩემით.) აქ კოცნამდისინაც მიღის,
საქმე, წავიდე ჩქარა მამეჯვანს შევუცუბინო, თო-
რემ თქუქსნი შეცერი.

ნატო. ამას იქით ცეკვლია, რაც უნდა ქმნას
ქმარმა ცოლმა ყური უნდა მოიფრუას, ვიჟომც
არაფერი ესმის.

სუმონ. რასაკვრეულია, მეც საქმეზე, რა!...
ეს ბებერი დედაკაცი, რომ ამას სხადის. ემაწუ-
ლმა ქალბმა რა უნდა ქნან. (შედის.)

ნატო. (რა მიბრუნდება ჭ ნახვს ქმარს ვა-
სულებს.) წავიდა! საკმაოა, საკმაო ემაწულა!...

ვერ იცა კიბრა იმისათვის.

ხმალიაძე. სულაც არა! ესკი დავაგიწყდა ჭ
 ა მათხარი!... დამძალეთ მე სურთუკს ქვეშათქო.

ნატო. მე შეგონია რომ მაგისი თქმა მომა-
 ტეხული იყოს ჭ ამისთანავე სეჭვიო.

ხმალიაძე. მაგას რასა ბძანებთ! ეგ შენის
 ქმრის გასწორებისათვის კარგია!

ნატო. დაესყნი გვევ კვიკვი გითხრას, ჩემში
 ეგ ასნი არ იბოიება.

ხმალიაძე. თქუწნათვის ვანბობ, თორემ ჩემთვის
 სულ ერთია.

ნატო. (ყურის გდებით) გესმით? გესმის თუ
 არა? ძეორეს ოთახადვან ჩსუბის სმა მოღის.

ხმალიაძე. აა! შეგონია ბიძა თქუწნი ვარეთ ავ-
 დებს... უთუოთ ჩემი ზირის ზარ შეყრა უნდა?
 დავუქით, დაესყენ ერთი მობძანდეს. (ლანარაკობენ
 ჩუქათ.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 24.

ისინივე, სჯიონ მამუკა. (მეორეს ოთახის კარგ-
 ბითიდან ჩსუბობენ.)

მამუკა. (ველსა ჭერავს ჭ გამოადგებს კარგ-

ბითვან.) წადი, წადი, მიბმანდი! დაიწყევი თუ შე-
გიძლიან შენი ზაცოლსნება!.. რათ გეშინიან!

სუმონ. (ჩუმად მამუკვას.) ერთათ სეზობია მი-
ვიდეთ... თქუტსნი ტერიძე ერთათ...

მამუკა. ეგ ლაყობია! მარტო მიბმანდი! თუ
შეგიძლიან დასაყე შენი ცოლის მოაჩქიეე...
აგერ.. ჭა... მიდი...

სუმონ. ბუჯონო ჭ, რომ სძალი შემამისოს,
მერე ვის მივდიო!..

მამუკა შენისთანას კაცს აგრე უნდა. (ვაძო-
აგდებს ეელის კვრით ისე, რომ კინალამ წაიქცევა
ჭ თან გარს მოაკვიტს.)

ნატო. (რა დაინახავს თავის ქმარს უცებ წა-
მოსცება ჭ დაიფურებს.) ას! ჩეში ქმარი! (შე-
ფარდება მარცხნივ კარუბისკერ.)

ხმალიძე. (შესყდავს სუმონს შეტმუსენილი.)
თქუტსნი ქმარი!

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 25.

ისინივე გარდა ნატოსი.

სუმონ. (თან თრთის.) აი, ასლა ჩავარდი აი...
მა... მა... მსეში...

სმაჯობე. (დაცინებით) შენა ზმანდები ქმარი, იმ
შუქსნიერის აბსედასა? ჭ?

სუმონ. (მსარესედა.) უარი უთხრა? ჭ! მოდი
უარს ეგვი?

სმაჯობე. (უკრობით.) აბსესს რატომ არ
მივიცი?

სუმონ. (მოწაწებით.) თქ... თქუწ... თქუწნო
მ. მალე კეთილშობილებე!.. თუ რომ არ
მივქონათ, რომე მე.. იმასი ქმარი ვარ... მაგ-
რამ რა.. მე კეთილი კაცი ვასლავარ... ამასათ
ნვე სუხტი ქ... ქმარი...

სმაჯობე. გამაკმა წაღონ შენი თვი!.. რი-
ღისათჳს შეირთე მამ ცოლი?.. ჭ?

სუმონ. ნება მიბოძეთ მოვასხენათ თქვე...
თქუწნო კეთილშობილებე... ეგ როგორღაც მო-
მისდა, მე. თქუწნ მე მომიტყვეთ, შემეყვარდა ჭ..

სმაჯობე. როგორ თუ შეყვივარდა!.. სიბე-
რის დროს?.. სა! სა! სა!

სუმონ. რა ვქნა თქუწნო კეთილშობილებე!
თქუწნ შეონია მაგესსენებთ, რომ სიბერის დროს
უფრო ვნაგდიგათ სულელურს საქმეებს.

სმაჯობე. ის შენი შესაფერიც არ არის. ის
შუქსნიერი დედაცაა, ასეთია რომ (გულზე
იკოცნის.) შენ, შენგი ეგრეთი, ვუ!..

სუმონ. მე თქვენსი ჭიბოძე როგორცა მსედავს თქვენსი კეთილშობილება, არც კარგი ვარ ჭ არც ავი...

ხმალიძე. მე მიკვრის თუ როგორ შეიქნა თანსმა შენის შერაჯა? ეს სწორით მე მიკვრის!

სუმონ. მე.. მეც იუთან.. მიკვრის. (აჰ, როგორ წარუყვებს სახას მეტყველება აქებს!)

ხმალიძე. ჭი! საკვრელია! არა, ერთი მიისნარი თუ ღმერთი გრწამს, შენი გრუგულია, თუ არა?

სუმონ. ესე იგი... არ ვიცო რა მოგმსენო... გზოსიელ კი ი... იყო...

ხმალიძე როგორ! განა ასლაკი გილალატა?

სუმონ. დი.. დიას, თქვენს ძალაღკეთილშობილებსაგამო მი.. ძალაღკა.

ხმალიძე. აა!.. მე შეონია ეს შენ არ უნდა მოგწონდეს?

სუმონ. ესე იგი... ჭი.. თუთქმის ძალიანაც. მე ასლა ერთის სიყვეჯა გიცანჯები, თუთქმის აი ასე, თათქას გული მაშეგლიჯეს შეთქი.

ხმალიძე. ჭი! ამასე რას იცევ შენა რომ, ес.и она будеть мол..

სუმონ (შსაწყვე.) რაო? შაიაო? (ძალა,) რა ბძანეთ ბაგონო?.. რაო?.. ჩემს უკოს შაია არა ქა?

ხმალიძე. (შარკსე.) ის! Что онъ говоритъ?

სვმონ. (სმარკსე) რა? თქვენსი ძეგრი, სად-
ღაც შენატოვდა. ოღონდა მოდიო? (მალა) სად..
სად მოვიდეთ?

ხმალიძე. (ივინოს.) სა! სა! სა! დას, დას,
შენი ცოლი რომ მამწონს, შენ რას იტყვ? ჰ?

სვმონ. დას, მეს.. მესმის.

ხმალიძე. რა გესმის?

სვმონ. რა ზ... ეს.. რა.. გე არ არის კარ-
გი, ცუდია, თუ თქმის ორას როგანია. მე შეგონია
თქვენს ადრე არ იცოდიო, რომ ის ქრანის ქალია?

ხმალიძე როგორა?.. თუ შეგონია შენსთანა ქმრის
ნატონებს უფრო შეგეგ!.. გე ხეში სელოდა არის.

სვმონ. (მოწიწებით ზ ცოცხალი წყრომით, თან
შიშით) სუს! სედიო?.. თქვენს იქნება ისეთი ვი-
ღაც რამ გგახვივრო?

ხმალიძე. (დაეზრებით) რა? სთქვ? რას ან-
ბო?

სვმონ. (უკან დაწევი) არა, თქვენს არ მოცა..
მოგახსენეთ.. ისე როგორღაც მაშიედა.. ის,
მოგახსენებთა მოთხოვს იმას, რომ ბოლოს ცუ-
დი არა გამოვიდესრა; ამასთანავე დაკრხე ისე, რო-
გორათაც ასლა ვარ.. ხეში ცოლიგი იყოს ისე
ხეში ცოლი. გესმით თუ არა?

სმალიანძე. ეე! ჩემო სეფარელო! შე ვსეფდგ რომ შენ როგორღაც თავს ვადისარ? ამ სმალს უეურბ?

სვმონ. (თვთქმის ტირის.) თქვენს ცეულათა ფიქრობთ მაცას, მე მაგისთანა სულის მქონებელი ვატი არავარ... მე შესალოდ მინდა აგისსნათ, რომ თქვენს სვრით ლეფში ჩემის ვეარის ნაცოთსნებასა, რომელიცა ვაუთენის თაკადისძულბასა. მე ჩემს ნაცოთი სამოველ ცფილისძი, რომ ვეცბა სადმე მოურაობა ვაგირიგო შეთქი; თქვენსკი, ესე... მერამ ვინდათ დამცობათ ჩუქსნი ღირსება... ესე იგი ვინდათ რომ მისცეთ ის თვსება, რა თვსებასა აქეთ ცფილისელთ ქალბსს. ჭ იმისთანას ასრებს ნაცონებთ, რომელიცა ადრე ჩემს ვადისა, დასამარსავს საფლავში შექმნის... რასაკურგელია ეს თქვენსთვს ადული ვასლავსთ ჭ ამასთანავე ვსოქმეთ რომ არ იქნეთ დასვილ ამ სოფლად, მერამ დაისოვეთ, რომ არის ვანება ზეცური, რომლისგანაც ვერ დავისსნან ვერცა თუ ვე თქვენსი ვბოლეცები!.. იქ! იქ ვაგებთ თუ ვითარის ვულმსურვალედ მოითხოვს პასუხის ვებას სვმონ ქალაჩუნანძე. იქ დავიეყნებთ პარს ჩემს ნაცოს.. ჭ ვათქმევიებთ თუ რომ ვქონათარამე... (ეულ ამოსკენით ტირის ჭ კელცა-

სოცით იქმნდს თვალის.)

ხმალიაძე. სა! სა! სა! აი ზ ბრავო! ბრავო!
ქალიჩუნაძე! შენ ვაიმარჯუეს! ასლავა ჩემსედ
შენის ენამეტყველობითა!.. დაჭკარ ტელი! პომი-
ლვემ ჩემო სეგარელო!.. შენი ცოლი არაფერი.
ფერ კიდევ... არაფერი.. დამძღვით!..

სუმონ. (გასაწყობით) როგორ! განა მართალს..
ანბობ, რომ ეგრ არაფერი...

ხმალიაძე. ესე იგი, თუშტა მინდადა, მაგრამ
არა დამპირიბილდა!.. საკურველის თხსებისა ეთ-
ფილა.

სუმონ. მადლობა ღმერთსა!

ხმალიაძე. დიას, დიას. ამას ვარდა ცოცა არ
არის რომ ხანში შესულია...

სუმონ. აი, ასლა კი მადლობელსა ვარ მაგი-
სიოვს!.. თუ ნებასუ მინობებთ, შე თქვენ ვირ-
ჩვეთ მიმართთ ვეკეს, სფრიდონის ცოლს,
ასლი ის არის თქუშნის თხსების შესაფერი.

ხმალიაძე. გმადლობ! შე უშენოთაც გიცნობ
ასლა აგრ მოველი აქა.

სუმონ. (მსარესედ) ოჰ, შეც გიტყვ!.. ბრა-
ტული ვემე, განა შენც აგრე. (მალა) სჩანს რომ
ფერ იმით ბიძას არ უნახსარო აქა?

ხმალიაძე. არა, მნსა მაგრამ ისე ემინიან ჩე-

მი, როგორც უცხოელის!.. როგორ შეუძლია დადგინება. (სმალსე ტელს იღებს) ამას უფურცებ?..

სუმონ. ეგ კარგი!.. სკამო, წელან შეკო დამცანოდა... სე! სე! სე!...

ხმალიაძე. ასლა ბევრს იცინებთ იმასედაც ზ შენს შეგობარს სფრიდონშედაც. . ვინდათ თუ არა? ჰ?

სუმონ. (ეხვევა.) თქუჭნი ტირიძე! მომეცით შემსხვევა! სფრიდონ, მეცა ზ ჩემს ცოლსაც დაეგუინოდა, ღმერთს ენდეთ ამ უბედურების მი-წესი სულ ის არის.. ერთი დაუმცოცეთ თქვენს ტირიძე იმასა, რომ იმისი ცოლი ჩემს ცოლსედა უარესი არის!.. თქუჭნი ტირიძე!...

ხმალიაძე. ბატონი ბმანდებით, ბატონი! ასლა-ვე დაუბეცავ იმათ ბმას კარებს ზ მე დაგიწეობ ჩემებურად... შენკი ჩემო საყვარელო, მოსმებნე შენი შეგობარი სფრიდონ ზ მოიყვანე აი იმ ფნაგრიდამ აქცერინე. კარი დაგეცილი იქნება, დაქსენი ისიამოვნოს ჩუჭნის ცქერითა.

სუმონ. ას, ჩემო კეთილისმდამო!.. რა ვს-თქუ ასლა, იმისთანა აფიცარი ბმანდები რომ ღმერ-თმა ინებოს თქუჭნისთანა ერთი ორასი იყოს ქა-ლაქში.. (ღმერთმა ნუ ქნას თორემ ქვეყნას დაქ-ცევენენ.) მაგრამ როგორ წავიდე ჩემის ნატონს

უნსაგათ? ვერ შევალ შეურიგდები... ჰა!.. რასა
შეძანებო?

ხმალიძე. არა, ვერ მოითმინე, შენსევე ცა-
გაფრებულა და არ მიგიშვებს თავისთან; წაიღო შე
თქვენს სურვევარიც.

სუმონ. უმოთხილვსად ემადლობ! ღმერთმა
ინებოს თქვენსი ღწარლათ ვახდომ! ღმერთმა
იძმისთანას ცოლს შეეყაროს, რომლისთანაჲ ვერ
ქვეყანასევე არ დაბადებულყოფს! (მიდის და
ველმეორედ ბრუნდება.) მაგრამ შიშისათ თქვენსი
ჭირი... სინდის ქვეშ შიშისათ; თქვენს სწო-
რეთ არაფერი ნატოსთან?

ხმალიძე. ეჰ, ხეიო სავარაუდო!.. აკი ვით-
სხარი, რომ არაფერი შეთქი.

სუმონ მადლობელს ვასთავართ თქვენსი ჭი-
რომე!.. (მიდის და ველსლ.დ ბრუნდება.) არცარა
ცუდი ვანზრასევა ვქონდათ რამე?

ხმალიძე. (მოთმინებითვან ვასული! ფხვებს
უშბრასუქებს.) ვასწი ვრთი შამა ვიცხონდა ველი
აბილე, აკი ვოთხარი არა შეთქი, დასწეველს
ღმერთმა?..

სუმონ. (შეშინებით უკან იწევს.) ჰა ბატონო,
ვეთასლები (თავისთვს.) თვალევი სწორეთ ეშმაკს
შპიოუვავს ვინაჲმ წავიქვეცი. (ვაჲა.)

გ ა მ ო ს კ ლ ა 25.

ზმალიძე მარტო (შემდგომს მიმუცა ზ კმევე)

ზმალიძე. დის! მართლად რომ დღეს თოკით-
გან ვაწყევლებ კაცს ვეფერ... მიმუცამ იმი-
სთანა მდგომარეობაში ჩამადლო, რომ შუცო ღო-
ნე არ არის ისენი უნდა ჩვიდინო, რაც თავის
დღეში არ ვარდამსყდია! მეგრამ, არა, სამართალიც
არის იმისთანა სულელ კაცების ცოლებს, ესრედ
მოექცნენ. —

მიმუცა. (რა გამოდის მეორეს ოთხსიდან.)
მა, რა ქენი გოხსტანტანე?... კარგათ შუქცეც
თუ არა ის ბებური სულელი?

ზმალიძე. სულ დახანა რაც რამ საქმე ჩე-
დინა... ბოლოს თუთქმის იჯირა... სა! სა! სა!..

მიმუცა. აქერუმი? აქერუმი! (ესევე ზ კოც-
ნის.) მადლობელსა ვარ, საყვარელი გოხს-
ტანტინე!

ზმალიძე. ნუ სწყხარო, კნიახო!... რაც რამე
ესურდეთ ჩემნითა შოთხსოვეთ.

მიმუცა. დის! ასლა უნდა ისე მეორე შუქცე-
ციოთ კარგათა. — დაქსენი იგრძნოს, თუ რა წარ-
მოსდგება ცოლის ორგულებითენ. (შედის იმავე

ლოთსში, საიდგანაც გამოვიდა.)

ხმალიაძე. სვმონ სურვიდონის მოსამკებნელად
გაქცა. (თაგისთვს) სწორეთ გითხროთ მეშინიან
არ შემიტყოს ამ კაცმა ეს ჩემი სამღვლი ეშმაკობა.

მამუკა. (კარკობისკენ.) გმგმ! გმგმ! მოგიგო-
და დრო შენის ქმრის დასყისა!

გმგმ. (გამობრძის სისარულით) მეც აქ ვასლა-
ვკან! მაკრამ ბემაგ რაცოდ მოგასყნათ, რომ
ეს ემაწული სუმრობის წრეს გადასულია... სწო-
რეე მოგასყნათ ამის გამო მეშინიან.

ხმალიაძე. ას, ქალო!

მამუკა. აი ასალი ანბი! მოდი ჭ ამათ გე-
თილი უეგ! ქრძებს უწივიან გვლაღაღობენო,
ღე თაგიანთ გეოლის მოქმედს ბი ემდუწბიან!
სად არის მადლი?... კაცი ცდილობს თქუწნის
ბეედნიერებისათვს, უნდა ჩაგონოს თქუწნს ქორებს
თაგიანთი ცუდი ქვევა, ჭ თქუწნ მადლობის მა-
გიერად ემდურებით გიდუც!

ხმალიაძე. არადგარი კნიახო. დამუზდითი? (გმგმს)
თუ რომ ჩემის ბუნებითის სიეგარკულისგან...
მუთ... მუზლობით ქალო... (უნდა ვაგიდეს.)

გმგმ. ას, არა, არა, სუ მიბმანდებთა, მე ისე
ვისსუბრე... მომიტევეთ ემაწული... ჩემის ქმრის
იუელისათვს ეუველსეე მსათ ვასლეარ.

მამუკა. მიუტანეთ უმარჯლო...

გგგმ. მეას თავი დაიანებოთ ჭ აგი აღმით-
ქვთ კადრული უნდა გუიწვლებინათ ჩემთვის.

ხმალიძე. (მსარყსე.) თქვენნი რისხვა მქონდეს
თუ გაძიებოდეს რამე კადრულსა, (კეპსი) დიდს
გამყოფილეთ.

ივანიკა. (ძემოარბის.) აწი სურვიდოვ, აჭა ანა,
აქნა სსსლს მოატანა!

მამუკა დის მობძანდნენ.

გგგმ. ას, ღმერთო ჩემო!

ხმალიძე. მე კარებს მაგრათ დაგმტავ!.. ეს
საჭიროა. (რა გაკა ბიჭი კარებს დჭკეტვს.)

მამუკა. თუ ჩემი ვიანროთ, უთსართ რომ
შან წაუდათქო. (ვადის იქითგანვე.)

გგგმ. ას! კარები რისთვის დაგეცით?

ხმალიძე. ამისთვის, რომ მივსუცე სრული თა-
ვისუფლება ჩემს ვულს.

გგგმ. ას, ღმერთო ჩემო!

ხმალიძე. (ვრძნობით გამოართმევს ბაბებს ყვლს
გულსე.) ას, ძლივს არ მეღროსა!

გგგმ. ევ როგორ ძალიან შამიტირე გელსე!
გენი საჭირო არის ჩემის ქრმისათვის?

ხმალიძე. ესენი სულ საჭიროა. თუ რომ არ
მიუყვება ჩემს ცვესლებრივ აღმომკრთალთა სოტ-

შეგნა, მაშინ დაიღუპებით... ზიმატ ვაგიწე-
 ზათ, ქმარიც ისევ ამ ჩვეულებასეღ დარჩება ჭ
 შვეს ფაქტით მოკვდები!

მეგე. ას, ღმერთო ჩემო! თქვენ მე მაშინებთ,
 აბა რა უნდა მოგიფიქრო?

ხმალიძე. ყოველის ფერი! იყავ მსიარულათ,
 დავიწე ქმარი, ყურადღებს სუ მიაქცევ იმის
 მჭებს ჭ მე მაშინ ვიქნები ბედნიერი!.. ნება
 მაძეცი ასეღს მოგიფიქრო... (სდგნა.)

მეგე. კარგი ვეცდები.

ხმალიძე. (თავისთვ.) არა, სსუა ფრიგ უნდა
 დავიწეო, ეს სჯობსეღ ცსარესა ჭეკებს.

მეგე. აბა საიღან დავიწეოთ?

ხმალიძე. ჩემგან! კელი.

მეგე. ანებეთ. (ხმალიძე ჭკოცნის რჯ შეუ-
 მლიან.) სა! სა! სა! ძალიან თავისუფლად ისეებით.

ხმალიძე. შეგი აღარ შეიძლება. სა! სა! სა!
 ((ისმის სმა ზირღანარ კარებითგან.) ცქისმის?
 შენი ქმარი კარებს არასუნებს, რჯ შეუძლიან.
 სა! სა! სა!..

მეგე. { ჭო! . სწეოლო! სა! სა! სა!.. როგორ
 ძალიანა სეემს კარებსა!..

ხმალიძე. ვითომ როგორ გგონია, კარები
 უფრო დღ შეჭირებამია, ვიდრე ისა. (თან ჭკო-

ცნის კელეს.)

კმკმ. რასაკვრელია!... მეგრამ სიამ დადი
ცოდვა არის მოყვასსხედ სიცილით, სა! სა! სა!
(ამ დროს ზირ ზ ზირ ფანჯრიდან იყურებთან
სურბიდონ ზ სუმონ, რომელიცა ახეჭნებს თი-
თი... ამ საქმეს.)

სუმონ (ეზრის ფანჯრიდან!) ახერხე აფიცარო!
აქრუქი! სა! სა! სა! მომილოცავს სურბიდონ.

სურბიდონ. (ფანჯრიდან ძალა). ამას რას
გხედავ! ხმალიაძე... შე .

ხმალიაძე (ძალა) ძალიან კარგი ქმარიკი
გეგვს ძედა ხემა ღმერთმა... ის ქუხა-ქუხა
ღარბის შენ სამკენელად ხეჭნები ექ ასე ქიფს
გეწეგით. სა! სა! სა!...

კმკმ. დაესხენი ირბინოს... სა! სა! სა! უმი
სოთაც მე ყოველთვის სიამოვნებაში ვარ.

სურბიდონ. (ეზრის რაც ძალა აქეს.) კმკმ-
ჩან!.. კმკმ!.. კმკმჩან!

ხმალიაძე (ესგება.) ხემა სულო!.. რა ცუ-
ხემა ვქეს!..

კმკმ. (წამოხტება) არა, ვერ კად 'ელი მს.
წავლი.

ხმალიაძე. მერე?... ჰა? .

სურბიდონ. (ეზრის ფანჯრიდან) კმკმჩან!

მე გარ გამოლე კარები.

ხმალიძე (ხაგლეძს კელს.) აბა შოდი სულაჯან!

სვინ. აი ზე ჩვერუმ უფალო ვოენის აფი-
ცარო! (სურიდონს.) ს! ს! ს!.. მოძილოცავს
ს! ს! ს!

ხმალიძე. კარგათ მიფურეო, როგორც მე ვი-
თამაშო სულაჯან, ზენც ისე მამევეო.

კვკვ. ენა ეს საჭიროა?

ხმალიძე. იაჰ! პირველი ცე არის. (უნდა თა-
მაშოს.) აბა მამევეო. მე ზენ გარწმუნებ თაგის
დღეშაც არ მოცავონდება ქმარი.

სურიდონ. (იჭიდანე.) ეშმაკმა იჯის ზე ქაჯმა
რაც ასბეია ჩემს თაგს, კვკვ! გამოლეყოქი!
აგერ მოველი. გესმის თუ არა.. კვკვ! აფიცარი-
სარ ვილაც შედრევი!... როგორა ბედაუ?.. კვკვ
ლუთისა შინც შეცემინდეს. (ხმალიძე ზე კვკვ
დასტთან რაც შეუძლიანთ სცენასუდ.)

სვინ. აჩვერუმ, უფალო აფიცარო.სა! ს!სა!

ეცადე ეცადე! აჩვერუმ. ბის..

სურიდონ. ეს საძინელეება? კვკვ! ცოდო!..

გეჟოფა ლუთის გულისათჯს!... აფიცარი სარ
ვილაც შედრევი, შაეას დამილალოფი?.. კარებს
დაუძვარე! კვკვ? სომ არ გავიჯე! ეი, ბიჭე-
ბო! შეცადელს დამიძაყო! კვკვ! გავიჯე! აფი-

ცაო! ყაჩაღო! (ხმალოდ დასტის ჭ თან კმკმც
ამ დროს მიგაძდება ნატოს როსკელ-
შინცა გამოსედა კარებიოვან ჭ ერთაათ ათამაძებს
მოთმინებითვან გამოსულნი, ამცვრევენ ფანჯარასა
ღ სტებთან.)

სუმონ. (რა გამოდის.) ეე ჰო!.. ჩემსასაც
წაგულო კელი, სედავთ?.. უფალო? მოიპოგება თუ
არა თქუცნში სინიღისი!

სურიდონ. (აგრეთვე რა გამოდის.) ოჰ, მე
გამოვდივარ მოთმინებისგან!.. მე დავარხოძე,
აფიცარია ვილაც!

სუმონ. ამ რასზონიკს. (ხმალოდ ორის ქა-
ლით შეჩბის ოთასში, საიდგანაც გამოსული მა-
მუკა დასვდება.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 26.

მამუკა ზემდგომს ხმალოდ.

ორივე ქმრები. კნიაზო მამუკი!

მამუკა. ვოსტანტინეს არაფერში არა აქუს
დანამაული! ევ ჩემი ძეგობარი არის, ჭ თუ რამე
მოასდინა სულ ჩემის თანსმოზითა. — თქუცნ თუ-
თან დამნაძავენი სართ? თუ რომ ორნივე მაეას

მადლობას არ მოასსენებთ, ცოლები თავისდღეში
არ განატყვებენ თქვენს დანაშაულსა!

ოღონე. როგორ!.. ენა მადლობაც უნდა
მოგასსენოთ?

მამუკა. უმჯობესად! ეს ჩინებული ემაწული
კაცია! აი ისიც! არცა თუ ნახეთ თქვენს ცო-
ლებს, გიდრე არ მოასსენებთ მადლობას. ეს ემა-
წულიცა, ჩემთან არის დღეს სადილათ.

ხმალიძე. (რა გამოდის პარტო.) ემაწულეზო!
შე გვცადე თქვენის ზაცოხსნებისათვის!.. შე მო-
სოფეს განცებ ამ სიგანსედა.

მამუკა. ვესმით? (მოგა კარებთან, სადაც შე-
ვიდნენ კმკმ ზ ნატო.) სედაში! ჩემ დიწულე-
ზის როგორ მაგრათ დაუკვირიათ კარები! (ქმრებს.)
ზოდიში მოიხსოვრეთ, შეესვენით რომ ვეება
მოგეტყვონ, თორემ შე ბრალი არა მქვს. ჩვენსკი
წავალთ ზ ქეფს გავწვთ სადილათ, თქვენის
შეკრიგებისაგამო.

ხმალიძე. ემაწულეზო! თუ რომე თქვენ
განი რომელიმე დამდურებით არის, სომ იცის
სადაცა გდგვარ... მაღლებს ქეჩაში.. მძვდობით!..
(ხმალიძე ზ მამუკა. გადიან სიცილითა.)

სურვიდონ. არა შე სულოლმაც, როგორ გაუ-
ქვს ის ვილაც აფიცარია მუდრევი!.. გაა რომ

მის სათრისათვის, თორემ მე ვიცი.

სუმონ. (უყურებს გამსვლელთ უკანითგან.)

აი ჭერემ, უფალო გოგნის აფიცარო!

სფრიდონ. (რამიგა ქალების გარებთანა.) ასლია,
რა გქნათ! მართლა დაუბეცხიათ გარები!

სუმონ. მეტი ხარა არ არის, დაფიქვით ბო-
დიშის თხოვნა. იქნება შეცვბოლონ ჭკარები გა-
ვვლან. (ორივე გარებს არასუნებენ.)

ნატო! კიკი! გავვლო! კიკი! ნატო! ნატო!
დაფიქვით, რაც მოსდა, მოსდა, მე დანაშაული
მაქვს! მე ავ'გოვე? მე დანაშაულ ვარ? აგრეთვე
შეკ? .. (ორივე გარებთან იხოქებენ, ამ დროს
ვამოდინ სიტყვით ქალები, ფრდა ჩამოეშლება.)

(დასასრული.)

ს ა ყ უ რ ე .

(თ. ნიკოლაოზ ბარათოვის ლექსებითგან.)

ვითა ჰეშელთა
არხევს წელნელთა
სმეტავს შროშანას, ლამაზად ახრილს
ისე საყურე,
ყუბო საყურე,
ეთამაშება თავისსა აჩრდილს.
წეტავი იმას,
ვინც თავის სუნთქვას
შენსა ჩრდილშია მოიბრუნებდეს;
შენის შერბევით,
სიო მოხერვით
გულისა სიტხეს განიგრილოებდეს!
ჟი საყვარელო
ვრძნებით ამრეო
ვინ ბაგე შენს ქვეშ დიკვანყროს?

მუნ უკმდეგების
 შარბათი ვინ სვინ?
 ვინ სული თვისი ზედ დაეკვირვოს?

1839 წელსა.

ო..... დარღები.

მიბამეა.

«როდის მოხმადები ჩემო ზუგონო,
 შექვემ ვაეშალო ფიანღაშაღა?...»

საეთნაგა.

ეს ჩემს თავზე რა მოსულა, საღა ვარ?
 ეული შეწვს, სასიკუდილოდ მზაღა ვარ!

ძალსაგითა ვედივარ აიმ ქუჩაში,
 ვჭყარაულოზ ერთის ვისმეს კარებსა,

ერთს მოაფიოს, ორს ზუგარა ფანჯარას,
 ეგებ ჩემი მზე იქაღამ აღმოჩნდეს!

ემსისაგან ვონება ვამოცლილსა,
 მზე ბრწყინავს თუ თოვლი მოდის, არ შესმის!

განა ღამე მილი არისა სადმე?
ანუ დღისით ეასვენება სულისა?

ან ვილსა აგონდება სადილო,
ანუ ღამით აბანობი ღსინები?

ნაბად-გასვეული ვედივარ ქუჩაში,
ვოსრავ, მაგრამ ჩემი დარდი ვის ესმის?

ვინც ვაივლის, მკითხავს: აქ რას აკეობ?
შენ რას ნაღვლობ, მე რას ვიძლო, რა ვინდა?

ჩემი დარდი, თვალის ჩინი, აქ არის,
ერთი მიიხარ, მე სად უნდა წავიდე?

მათილისარ თორემ არა მკითხავდი;
მადი ამ ვირს ემსხე ელანარაკე!

ქეტყენის თვალო, დროა რომ შემიბრალო,
მომარხინო ამდენს დავიდარაბას!

გამობრწინდე მოაჯირსე მწესავით;
ზირ-დაყეშო, მიწას მაღლად ვემთხუო!

გამაცონო სიზინოზის სმა შენი,
სიყვარულის სიჯეჯუთ გული მიღსინო!

აბა შემომსედე ლამაზ თვალებით,
ნასე როგორ გაუღიჯავდე, გაეძევი?

მაშინ მნასავ, თავი უამდის ამელოს,
ჩემსედ მეტი არსად არაინა ჭსნდეს!

შემიძლიან მაშინ ვერბო ქეჭყანას;
შენი ემსი მომცემს იმდენს ძალას!

ქუდ ჩაკეცით, ყელზე ჩითმერდინით,
რა ძველივით გაუჭსწევ ორთაგლისკენ!

მტკუტრის ნიოს, ჩაჩთან, თავის ლაშათებითა,
სუფრა გაშლით დამსვდნენ იქ დარდიმანდნი;

იქა მნასონ, რაც შეგქნილვარ, ვინა ვარ,
რა მადანი მიწოვინა ბედისა?

საკინძ ჩამიხსნილი, სავსე ჟამითა,
სიამითა ვჭსუამდე შენს საღვებრულოს!...

თ. გრ. ორბელიანი.

სიუჟლი.

რა მშუშნივრად არს ხე შეფოთილილი,
 გუნახის თავსა მჩრდილობელი!

ოჰ! რა კარგია ამ ხეს ქვეშ ღიხინი,
 თოჲ ბედისგან ხარ გმადყოფილი!

აი! ჩუშნს თვალჩინ მწიფე ყურდენი,
 რა რომ მოგედით მის მოსაკრეფად,

აქ ვინტა ვინ გართ კრება აძლენი,

ჩქ მისი წყენი ვისაც გჭსყროთ შეჭსჭათი,

ინებეთ რიგზედ შოგთა გოდორი —

შოგთა კალითა აიღეთ კელიში,

თანხმობა იქონს აქ თანასწორი,

ვიმხიარულით ყველამ ამ სიუჟლიში!..

მოკვრიფოთ შმანო! ყურდენი მწიფე,

აქვავსოთ რიგზედ სწინახელია,

შემდეგ დაბანდი ჩქ იქეიფე

ვიმხიარულით დღეს გვაქუს სიუჟლია!

აკიდო ახჭყერ ჩემო სესია,

კაჩოზედ ლამაზ შენვე დაჭკიდე,

აქვანებიც სხვენზედ როგორც წესია —

რამ გურად ყველა იქ ჩამოჭკიდე!

მეტად კარგია როს საწინებელიში,
 შიშველის ფეხით, ყურძენს ვაწყურავდეთ,
 თან მარცვლებს ველოაბდეთ, თან ტკბილსა
 ვაწყაბდეთ—

თან არანანოსა ზედან დაკმდებრდეთ!

საწინახლის პირსა ლასტი რიგთან,
 ჭ მის ზემოდამ ჩადი ჰჰუნია,
 გოდრებსა ჰსკლიან რიგზედ მიდიან,
 ჩუწნანს არავის დაუსვენია.

აბა ყუყურე ჩემო სიმონა,
 ოჰ! ამა ღარსა რა რიგ ჩხრიალით
 ქუწკრში იპარვის ვით მისი მონა,
 თითქოს თამაშობს ტკბილი ტრიალით!

როს აივსება ქვევრები ჩუწნი,
 თავსა ვადუღესთ, უნუღიღოს დაუდებთ
 იქით აქედან მოგვკვა ძღვენი
 მისსა სიტკბოსა მაშინ გაგიკებთ—

როდესაც მოვხდით ქუესა მაგარსა,
 ერთის გუთხიღვან ვანუტყებთ თავსა,
 ველოდას დავსცემთ, უცებ მაჭარსა
 ჭ ამოვიღებთ საფერავს შავსა!

ბაქანზედ სუფრას აკურთხებს მღუღელი,
 პირველ ჭაშნიკი მას მოერთმეკა,
 აქ დღეგრძელდება ჯერ მასმინდელი,

ზე მას მოჭყევება ლხინი შექცევა.
 ჰნახავი ამ დროსა როგორც რომ ვაღი,
 წაათლისდელასაც გამოაქვს ხონჩა,
 მასზედ შოთები, ცივი დედალი
 ზე ჩქვნი სოჭესლი ამ გჳრად მოჩჩა!...
დიმ. ზვრივევი.

116 სექტემბერს 1860 წელს.

ორი სიტყუბა

ცისკრისადმი.

უსკარო განთიადისაგ, წინამპლოლო უცსოს დღისა;
 ჩემო ცუბილო მოეყარეო, მოამბყო კარგის სმისა.
 დღეს ვისარი რადეანც ეზოვე, დაკარეული რაგ-
დენ წლისა,
 ოარი სიტყუბა მოისმინე, შენის მუჭლის მეგობრისა.
 ოდეს აღმოჩნდი პირუჭლად, ბრწყინგალებითა შენითა
 ყვეგელანი დიდის დიდებით დაეცროდიოთ ნეკარებითა,
 მაამრნი ზე მდედრნი ერთობრივ აღევავსე მრავლის
ქებითა,
 ვენახეთ ბოლოს რომ ვაგამქეც ერთობრივ შენის
კრებითა.
 ვაგამქეც ზე თან წაიღე რაც რომ ექონდაწასატანი,

არაფერი დაგუზრინე საგანძობთა დიჯსი თქმანი,
 უმეტესად ამისათვის ეოგელეწიე მიწყდა შენი სმანი,
 რაკი ისევ დაგუზრუნდი მოკვჯია მოედანი.

მაედანი საბურთალო კაცთა დია ვაჰომცდელო,
 აწ კელთ იგდე, ასარესობ, შენ გიფუკრებს ქა-
 როლი მოელი.

შე ხემაღ ეისოგ: იმამაცე საქმე რამ ჭქქუნ სა-

არგავექცე ოორუე ეეცეჯრა კაცისაარისამოქმელი?
 კვრველი,

თ. გ. თაყმანოვი

მახრობელი.

(პეჭელა.)

რას დამტრიალებ მახრობელი?

ნეტა რას ხარ მახრობელი?

ფუგელითა დაშიყო, ისარა მსობელი,

რას დამტრიალებ, სმენის მტკობელი?..

— მითხარ რას იქმს გეკლოყცი ნინა,

გახსოვარ ვიდევ? — ვიხლო მინა...

მახრობელმა არ მომიოძინა,

ვაფრინდა, დარდი არ მომიხმინა!...

თ. რაფიელ ერისთავი.

ბაგრატი მეოთხე

• ნ უ •

საქართველო მეფეობეცე საყუყუნეში.

IV

გიორგი მთაწმინდელი—მისი ძღუდა—მონაწილობა—
მოცსაუტობა—ათონის მთა—საღმრთო წერილის გადმოღება
ბერძნულით—მისგან ნახვა ბაგრატისა კოსტანტინეპოლში—
ლიბაოცე საქართველოში—მისი დაჯეჟეება—სიკუდილი.

გიორგი მთაწმინდელი იყო ცოძით მესხი. ის
დაიბადა თრიალეთის მარაში, 1014 წელს. მისნი
მშობელნი იყვნენ ქართველთა დარბაისელთაგანნი,
თუქცა არ ვიცით, რომელს გუჟარს ეკუთვნოდენ.
მამა გიორგისა იაკოვ თაყისს დაქარწინებამდე იყო
ელზათ სნარსეთში. მის ესუა ორი ასული.—უფ-

როსი სიერძითვე შეწირულ იქმნა ღუთისადმი ზე
 მიუკა ცდარის მონასტერში, სამცხეს რომ მღე-
 ბარებდა; იქ შეიფანეს შუდის წლის გიორგიცა.
 ცდარი მალე დაიწვა ზე ემაწული გადაარხინა სას-
 წაულებრივმა მფარველობამა ზე შემდეგ ამისა შეი-
 გზავნა სასულის ღუთის მშობლის მონასტერში,
 რომელიც იყო აღმწინებული მესხეთში, დასავლე-
 თის კერძო, ზე რომელმაც დაეთ აღმაშენებულისა
 ზე თამარ მეფას დროს მოინათვა დიდი ვახტანგ-
 ლება ჩუქნს ისტორიამი. აქ სცხოვრებდენ ორი
 უფროსი ძმა იაკოფისა, საბა ზე გიორგი: ეს გი-
 ორგი იყო ნარეული ვეზირი ახუ შვიცობართ-
 უფროსი დაეთ კურანაღატის სასახლისა. ერძის
 აღზდა იჯურთა ძამა ილარიონმა ვინმე თუალელმა.

ვეზირი გიორგი მიიწვა საბერძნეთს ვაჟის
 შულამა ფერისმა, რომელიც თვანვე იყო ნათე-
 სობით მესხი ზე ვაჟა მალაღი საჩისსი პრეტე-
 ცობა დორახსთელისა. იქვე იყო წაყვანილ ნატარა
 გიორგი. მაგრამ ფერისმა მიიღო მონაწილეობა
 აღრეულებში ვასილი იმპერატორის წინააღმდეგ ზე
 ამისთვის მის მოკვება თავი. ფერისის შეუღლე
 ქართველი ქალთაგანივე წაყვანილიქმნა კოსტან-
 ტინებოლს ზე იმასთან განემგზავრა ჩუქნი გიორ-
 გი. ეს შემთხვევა მოხდა 2026 წელს. გიორგი

ჭერძნობდა თავის თავში საიდუმლო მოწოდებასა
 ზ მალად ნიჭიერებასა: ვისანჯიის საცსტო ქა-
 ლაქში, სადც დაჭყო თორმეტი წელიწადი, ის
 შეუდგა ბერძულის ენისა ზ მეცნიერებათა სწავ-
 ლასა. იმისს შფარველს ნება დართეს თავის მო-
 ნაგარ მამულში დაბრუნებულიყო: ამ მამულს
 ეწოდებოდა თუროსხადა, არ ვიცი კი სადა მდებ-
 არესდა. გიორგი ვაყვა თან. ამასობაში საქართვე-
 ლოს აღსრულდა იმისი მშობელი დედა. ღრმა მო-
 სუცმა მამამ ზ ბიძამ მიისმეს გიორგი ზ შეო-
 რეთა მიბარეს სსაულის მონასტერში.

1039 წ. ოც ზ სუთის წლის გიორგიმ მი-
 ილო მონაზონის სასე პარულის თავისს მოძღვა-
 რის ილარიონ თუღელის კელითა. მან იდუმალ
 დაუცემა სსაული ზ შეუდგა გზასა; რადგანაც
 სწავდა წმიდა ადგილების მიმოხილვა: მოიარა
 შავი მთა ანჯიოქიის მსლობლად ზ შემდეგ და-
 სსაულდა სასწაულთა მთაზედ, სადაცა დაჭყო სამი
 წელი მოწაფედ გიორგი დეუდებულისა, ქართ-
 ველისა. გიორგიმ ოც ზ ათის წლისა შეიმოხა
 სქემა ზ 1044 წ. მიმართა იერუსალიმს. რა
 რომ თავისს უდაზნოსა დაბრუნდა მოძღურის შე-
 გონებით, უნდა განმეცხვარებულიყო ათონის მთის-
 ტენ ზ იქ შესდგომიყო წმიდა ექვთიმის შრომის

განგრძელებას... ეს იმითივე იყო იმისი შემდეგ-
 ლე, სტანოვარება დაუდგნით ათონის მთასზე ჭ
 ვანაგებდა ივერიის მონასტერს, დავით კურაპალა-
 ტის დროს რომ იყო დაუქმებული ერთი თვის
 თორნივე მესხეთასგან, შემდეგ კოსტანტინოპოლის
 აღრეულების დამშვებისა უკანასკნელისაგან სია-
 იმერატორის მურობას. დიდმა ივერიის მონას-
 ტრისა განთქეჲს მთელს საქისტიანობა. აქ წმინ
 და იმითივემ გადმოთარგმა ბერძნულით ქართულს
 ენაზედ მძლარი ალაქმა, რომლისაც მანუსკრიპტი
 ახუ ელ სწყო აქამოდე დასულა ივერიის მო-
 ნასტრის ბიბლიოთეკაში. ის მიიწვია 1028 წ...
 გიორგი მთაწმინდელმა დაჲყო ათონის მთასზედ
 შვიდი წელი ჭ პრობოზდა დღე-ღამე: სსუა ჭ
 სსუა იქმულებათ ვარდა, იმას გადმოიღო ასალი
 მცნების წიგნები. მაგრამ არ უნდა დაგივიწყოთ
 რომ ასალი მცნება ქართულს ანაზედ იყო უწი-
 ნავა: ვერუთის მონასტერში იმერეთს დასულთა
 აქამოდე ერთი ევსემპლითაი სსარება, დაწერილი
 სუცურის ასოებითა 936—940 წ. სუჰათ მე-
 ფის დროს.

ივერიის მონასტერში მთაწმინდელმა სსუა,
 შრომაც იტურთა: ვერ მიუცა მას დეკანოზობა,
 შემდეგ სარისსი წინამძღურობა. იმას გადმოასვენა

გუბია ექტუობისა უმათერგეს ღუთის მშობლის გე-
კლესიაში, ჰ აგუთვე გუბია სსუა განდგეილითაჲ,
რომელთაც დიდი მონაწილეობა მიეღოთ ექტუო-
ბის მოღუწეობაში. მონასტერი იყო დამკწლე-
ბული ჰ სტერიობა მოიასოგა იმის განასლე-
ბისა. ვითრემ მიჰმარია კასტანციენე მონამსს,
რომელმაც მიიღო იგი ევოლ მადრეკილობით ჰ
ქელა-გუბარია ფულითა ჰ მას ვარდა ისურვა
გუნათის დადგმა ღუთის მშობლის გეკლესიაზედ
თავისს სარგითა.

ეს მოხდა 1050 წ. როდესაც ზაგრაჯ ჰ იმი-
სი დედა კასტანციენაღს იმყოფებოდენ. ჩუენ
გახსენოთ ვითრემ იქ ჰქმობულა. მისს შემაჰე-
ლეთა მიიღეს იგი კეთილ მოწიწებითის სისარული-
თა; იმათგან დიდი ცნობილიყო მისი ბრწენგა-
ლე სიწმდე ჰ მეცნიერებითნი შრომანი. მთა-
წმინდელმა უძღუნა ლოცუა კურთხევა მარიამ დე-
დაჲს მკაცრის მონაზონობის მოღუწეობასეჲ
ჰ ჰქმობს მას სქმა. ამ უმად კასტანციენაღს
სწოვებდა ათსინქს გინძე, ნათესავით ბოგმე-
ლი, რომელიც შამომეგობადი, როგორათაც
სასოგადოჲ იტყოდენ, სჰმან მოგვსავან ჰ აუ-
თუნებდა უმეკარს სიღსსა სსუთა ჰ სსუთა სიუ-
რითა ჰ მანქანებითა. მთა წმინდელმა ბარი დაუ-

სმომ ჭ ამხილა. ბაგრატი ვევედრა მას, რომ ეცურ-
თა სარისნი ჭეუნდიდელისა: ამ სარისსთან იყო
შეერთებული ეპისკოპოსის თანამდებობის გარდა
ჭეუნდიდში ანუ მარცვლში ღირსება უპარატესის
ვეწირობისა ჭ სამეფო საბოძართ ანუ მოწყალე-
ბათა დამრიგებლისა. მაგრამ სოფლი ღვთაღვლილი
არ ეძიებდა სოფლის დიდებასა: იმან უარი უთხრა,
ბაგრატ ვანემეწავრა საქართველოს ჭ გიორგი
ივერიის მონასტრისაკენ, სადაც მალე აღმოუჩნ-
და იმან ქუჭლის საქმის შემისვევა ჭ მოუთაუა
ქრისტეს სარწმუნოებასა ერთის სოფლის მცხოვ-
რებნი, რომელნიც თაყვანსა სცემდენ მარმარილოს
სტატუიას, დედაკაცის სასის წარმომადგენელსა.

როდესაც ბაგრატი კახსჯანჯინელს სცხოვ-
რებდა, რას ჭმერებოდა ღიანრიც საქართველოში?
ღიანრიც ვანაეებდა მესხეთის მხარესა, ჭ — სხანს
თვთ ქართლსაცა. ერთი სომხური მოთხრობა ვჯა-
ნბობს, ვითამც რომ ამ დროს თუ ის ვოფილ-
იყოს შემოსილი კურანალატის ღირსებითა. იმას
ჭყუედა შემძლე მეგობრები — სორასანში თოვრილ-
ბეგ ჭ ვიწანჯიაში მონამასი. იმან სცხო მირონი
რუისის ეპტლესიაში გიორგი მეკუდრეს ჭ აიყვანა
ცასტნედ თავისს დედის ჭ მამის დის ვერანდუნ-
ტის თანსმობითა. ეცუ არ არის, რომ მსლაგრო-

ზით მოასდინა ეს, ზ რადგანაც ეიორგი ჟერეთ
 ყრმა იყო, ამისთვის ლიპარიცმა თვითან იცვრთა
 თმისი აღსრდა, ჩუჭულებისა მებრ მაძინდელის
 დროასა: ეს ჩუჭულება მოითხოვდა, რომ ბაგრა-
 ტის ძულები აღესარდათ დიდებულთა. თუ დასაჯე-
 რებელია — ჩუჭუნი ვეფერა — თქმულება ქართულის
 შატრისა, რომელიც არის თანა მებროული ზ არ
 უმისერს კეთილ მიდრეკილის თუჯლითა ლიპარიცს.
 უკანასკნელი ეწყობოდა მესხეთის მსარესა დეს-
 ნარცურათ ანუ მკაცრად. სულა კალმასელი, თვთ
 ის, რომელიც თრბელიანს უწინ შეწყობილი
 ჭყავდა, ზ იმასთან ყოველნი მესხნი დიად შექუ-
 სნებულნი იყვნენ მისის ყინიანის სასიათითა,
 კვირულს ბრწყინებულთა. ერასულ ის
 შთოსელებს ზ შეიწყრეს ძულით იოანითურთ, მე-
 თორე ძული ნიანია ვანეგელცო ანს, სადაც აღეს-
 რულა ბერძნების სამსასურში. დატყვევებულნი
 შამა ძული ჩასხეს ვერ კალმასის სიმაგრეში ზ
 შემდეგ მიიყვანეს ანალ ქალაქსა, სადაც მიელოდ-
 ნენ მეფის მოსვლასა. ბაგრატ მოვიდა ზ დააჯილ-
 დოვა გულის მოდინება სულასი, რომელსაც
 უბოძა ცისეები მამულებითა; ლიპარიცს მოუღეს
 უმეტესი ნაწილი მისთა სამფლობელოებათა, იმისს
 საკუთრებაში დაამთინეს მსოლოდ არგუჭთის მა-

ზნა, იმერეთმა რომ შეებარებს. მარტო სიმატრე
 კლდეკართა იდეა შეუბოვრად ზე იმისს მტუშლათ
 უზრუნს წინააღმდეგობა; შიგრამ მალე იფენს
 დამონაგებულნი. უნდა აღუაროთ, რომ სრულუბით
 არ მოველოდით, თუ ბერაჯ ასეთს გულის სილა-
 ბილეს ზე ასეთს ქრისტეანობრივს გაც-მოფერარებს
 შიადებსა ლინარიტს, — ლინარიტს, რომელმაც აუ-
 რატყელი უსამოფენება ზე აურაცხელი მტერობა
 აჩუქნა მეფესა; ბერაჯმა შიანტა მას სრული
 თაგისუფლება ზე მსოლოდ • ხამოართვა სიტყვა
 ერთგულუბისა ზე უმესალობისა. იოვანკო ვაგდა
 საქართველოთგან ზე გიზანტისსა მსმასურში ეძიებდა
 დიდებასა. სომსურის ცნობაბით ვიცით, რომ იმან
 შიილა გამგება განიანსა ზე არამუნისკის წიო-
 ვინციებისა; შიგრამ ულალა ბერმწყებს, თუმა
 არ შევძლია ვსთქუათ, რა იყო ამ ლალაგობის
 მიხენა. იოანემ მოიწვა თურქნი ზე ეელი შეუ-
 წყო მისდამი მინდობილ ავდილებთ აონრები-
 სათვს; შემდეგ თუთან მიუძღუა სალწესედ ზე
 ჭანოწედ — ანუ ლაწისტანწედ. მამის შუადგომ-
 ლაბით: ბერაჯმა სება ღართო იმას სამშობლო-
 ში დაბრუნებისათვს, სადაც შიილა სწასალარის
 ღირსება ზე მსახურება სამეფოს გულწრფელად ზე
 გულისმოადგინედ.

შემდეგ სულ ღიანჭისა ან გიციო დამტ. მართებით ზ დაწვდილებით: გეონებო, ისე მითი კოსტანტინებოლს ზ ისე შევიდა იმპერატორის სამსახურში. სიერმოთე ამისა ბუნება ზ სისიათის თვსება ასე იყო დაშვარებული, რომ ღრმა მოსუენებულობის სისესტემდე ასე სიკუდილამდე, ღიანჭით ვერ შესძლებდა უქმობასა ზ შესდარულის მოღუწეობის უარს-ყოფას. საქართველოში კი სამსახურის ადგილი ღრმა ჰქონდა იმას. ღიანჭის სიკუდილს სსე ზ სსე ვუარათ გვიანობენ. მეცნიერი სენ-მარტენი ფიქრობს, ვითომც იეს იყო მოკლეული ბეგრატის ბასებთათ. მაგრამ გმს ამისი არადგარსედ ან არის დაფუძნებული. სოგონსი გვარს-ბუნებებს, იმან სიცოცხლუ დაქარკო ბბურსების ბრძოლაში აღმასლანთა. უფრო დასაგვერებელი, რომ ღიანჭის მოსწესნდა ბოლოს დარბს აღკლებული ზ აღშვოთებელი ცხოვრება ზ ზ მანსონის სსე შეიძინა, რადგანაც ეს ხეშვლდება სმანი იყო იმ ე.მით ზ შემდეგ, ზ რომ ის სიკელ-წოდა ანტონად ზ მოიტგლა 1064 წ. კოსტანტინებოლს, სადგანაც იმისი გვამი შესდარბის ღარსებით მოსუქსსეს, სსეებულის სენ-მარტენის მზროთ, შეთანის, ცვილისის ასლო რომ შედებარებს, სევესესა ზ წელი-აღწერის სიკუთუკი

კაცს, რომელიც იყო ლიპარიტის საგუბრო სანა-
ფლანო. ჩუენ მივემსრებით უკანასკნელს მზრს.
კაცის მონასტერი, დაღ შესანიშნავია ლოკოცინის-
მსგავსს ანსიკვატურითა, სმებს არეუტთან მ.ზ.
რამი ჭ გიცათ, რომ შთალოდ ეს მსარე დაჩსა
ლიპარიტის საგუბრებაში. ეენათში აბოეება სამი
მანუსკრიპტი სანარება, გადმოტანილი კაცისიოდ-
გან ჭ ვადწერილი სუცურის კელით ლიპარიტ-
ანტონის ბმანებიათ. ერთი შენიშუნა ამ სანარებისა
ალოცსაკს კაცსსა სამარსად ლიპარიტის სსელითა
ჭ მიაწერს იმის დიდს მამულსა, შეწარულსა,
უეტუტლია, შემძლე მფლობელითაგან — 8070 სულს
უქასა, ასს უნარიუტლესს წყარსა, სათბთა, სანა-
დირო სათვეზო ადგილებთა, ჭ სს. ჭ სს.

V

| სულთან ალ-ასლან, მისგან აოსრება საქართველოსი—
ამპერატორის დაქორწინება ბაგრატს ქალზედა—გიორგი
მთაწმინდელის მოსვლა საქართველოს—დაბრუნება—სიგუდილი,
ბიოგრაფია—მისნი მოღუაწეობანი—მეორე ვლამქრება
ალ-ასლანისა—ფადლონების შექერობა ბაგრატისაგან და გან-
ჯის აკლება.

1064 წელი უბედური იყო საქართველოსათვის:
საქართველოს დაეცნენ თურქნი სელჯუკნი. თურ-

ქნი სუწნ კიდეც ვისსენეთ სულიანის თაგრილ-
 ბეგის დროს. თაგრილ-ბეგ მოკუდა ზ მისი ად-
 გილი დაატარა მისმა მძის წუღმა აღნასლანმა,
 რომელმაც მაშინვე აღმოიხინა თაგისი სსათი ზ
 რომელიც სრულდით არ მიუშეგაკუბოდა თაგისს
 ბიძასა. თაგრილი იყო შექურული დამპარღვეველის
 სულითა ზ დაუცვეა ისტორიაში სისსლოვანი გუ-
 ლი. ასი კათისისს ვერითა ის მოესია ხარსითთ
 სომსეისა ზ სომსეითთ შემოვიდა თრიალეთის მას-
 რაში, საიდგნაც წარავლინა გუხდი მსედრობათა
 სსუა ზ სსუა მესსეთის მსარბისაკენ მაკუთს, კლარ
 ვეის ზ თაახ. ამ დროს ბაგრატი სსსლობით
 იძყოფემოდა თაოში. ის ვანერინა მტრის შეფასე-
 ბასა ზ ვანეღლყო ქართლსა. აღნასლანმა შემო-
 არცეა წუბაიბი ასალქალაქსა. ასალქალაქი
 მაგრად იდვა სამდღეს, შემდეგეი უნდა დამოიხი-
 ლებულიყო. თურქთ მსუნგარებას არა ჰქონდა სსს-
 ლტარბი: ისინი მუსრავდნენ ყოველთა ზ ყოველს ვა
 მდინარე შეიღება სისსლითა. აღნასლან ამ გვა-
 რად მოქმედებდა ყოველგან. ქართველთ, სომქეთ
 ზ ვისანციელთ ისტორიკოსნი ერთგვარის შემაწრ-
 წუნებულის სსსით გამოგვსატყვენ მისს თვსუათა ზ
 მისს მოქმედებათა... ასალქალაქით აღნასლანმა
 წარავლინა მოციქული ბაგრატთან, რომელსაც

აღუთქვამდა მშვიდობიანობასა და მეგობრობასა მსო-
 ლოდ ერთას ზირიბითა, რომ მისთვის მივიწოდებ-
 ბინა თავის დისწული; შემდეგ ამისა შეიძლება
 მოაკლავსი ცეცხლი და სხვა დღითა უკუაქცე-
 სნაისეთმდე და გსითა აღო სამშვიდვე და მოულო-
 ბურძნებს სომხეთის დედა ქალაქი ანო, რომელიც
 მისცა აბუღსევერის შვილს მანუხარსა, ხუცსენს
 აღწერილას ფადლონების გუარს რომ ეგუთვნოდა.
 ეს ქალი, რომლის ცეცხლსა აღდასლან სთხოვდა
 სქაროულს ლოს მადესა, იყო ასული ბაგრატის დისა
 ცურანდუსტასი, კასეთის მეფის გურაგის ძისა სომ-
 სეთის მეფის სემბიას რომ შეუღლა ცოლიათა.
 წევთა აღწერა არის გვიანბანს ბაგრატის დისწუ-
 ლის სოფურდესედი, მგრამ გვს არა გუბნებს რომ
 მშენსნერი რამ უნდა ყოფილაყო. მაჰმადის სეუ-
 ლის აღმსარებელს ახუელის მიწოდებას შეიძლება
 მსოფლიოდ დაწვანი დირსებები. ბაგრატმა აღსიანა
 ეს მოასიანა ქალის მამასა, მგრამ სემბიამა
 სოფლებით უარბეო. ბაგრატმა ძლითა შესრულა
 ეს საქმე და მისი დისწული მიუცა სულიანსა. არ
 გიცით იუ რამდენი ხანი სესოგრებდა აღდასლან
 ცოლიანა. გიცით მსოფლიოდ, რომ რომელიც ევა-
 მლა სიყვარულითა, იმან ეს მისცა ერთს თავისს
 სამსჯარო მოსელებსა.

უფრო შესანიშნავი იყო დაქორწინება გიზანციის იმპერატორისა მისეულ მეექვსისა დუგასი ზაგრაცის ქალზედ მარიასზედ. ეს მისეულ იყო შული თუო იმ კონსტანტინე დუგასი, რომელსაც ჭეგვდა ცოლათა ქართველივე ქალი, გვიანებუ ასული ზაგრატის ძმისა დიმიტრისა, ზემოთ რომ იყო წესენებული. გიზანციის ხასხლეს აღწვევ ჭეგვდა მართა მსქეველიანაში. 1066 წ. იმპერატორცა თეოდორამ გამოსასთავა იგი ზაგრაცსა, იმ განზრახვით, რომ თავისს კეთლ მდგუნელობას ქუჭმ აღუწარდა. მართა ცუქმეწურა, მაგრამ ამ დროს თეოდორა ვარდაიუცვალა. დეოდოლი მარიამ ჭ მისი მოძღუარი გიორგი მარქმინდელი იმყოფებოდნენ კონსტანტინებოლს. უკანასკნელმა წინათვე წარმოსთქუა მოძვეალი რილი მარიასი. მარილა ჭ 1065 წ. ის შემოვიდა გიზანციის დედაქალაქში როგორათაც იმპერატორცა. ხუმწა წელთა აღმწერელი ჭ გიზანციის ისტორიკნი დიდს ჭებას შესწმენ მარიას ღუთის მსხურებასა, მისს მალღ წენობასა ჭ მისს წრდილობასა. მაგრამ მასათებზედა, რომელნიც წარმოადკენს მისეულ დუგასა ცოლით, ის არის წოდებული არა მართათ, არამედ მარიამად. ეს ხუწყულებათ ჭქონდათ ზურმუნს, რომ რიდესაც მათი იმპერატორნი შეირთავდნენ უცხოცოლთა ქალითა,

უკანასკნელთა შეუცვლიდნენ სასულეებსა. ქორწინების
 უმს სასსლეში იმყოფებოდა, მარიაშისა და გიორ-
 გის ვაჟდა, გაგიკი ვაჟსული. გაგიკმა ასტესა
 სარწმუნოებასედა ზასი მთაწმინდელთანა, მაგრამ
 იძლია. წმინდა მამამ ამ შექმნევაში აღმოიჩინა
 ესაოცარი შეცნაობა. დამტკიცა სიწმიდე და
 უცვლელობა მოციქულთა დროდგან სკულისა სა-
 ქართველოში და უხუცხა შეცთაობილება ლათინთა
 და სომეხთა. მარამ და გიორგიმ დიდი ხანი არ
 დაჭყვეს ვიზანტიაში. ისინი გაემგზავრნენ ანტი-
 ოქიას. დელოფალს სწადა განეგრძელებინა თავი-
 სი მოგზაურობა იერუსალიმადისინა, მაგრამ ანტი-
 ოქიის ნაცროარსმა არ დართო ნება, მიხსსაგამო
 სრატინათ მსრით. მაშინ რადგანაც არა მსადა
 ღარსეულად თავის თავს მარამი, რომ მიმოგ-
 ლა ადვილები, სადაცა მაცხოვარმა განატარა თვისი
 ქვეყნიური ცხოვრება და დაღვარა სისხლი, ამის-
 თვის მან მოხდო გიორგის ფული, რომელიც
 უნდა დაეზოგებინა დაერდომილოთათვის წმიდის ქლა-
 ქისა და შეჭირებულთა ნაღესტინის მონასტერები-
 სთათს... რადგანაც ჩუქნ უკანასკნელათა ვსედავთ
 მთაწმინდელსა ამ მოთხრობაში, ამ მიწეწინაგამო
 ცოცა უნდა შეესდგეთ და ეუკადლებით შემოვიტა-
 ნოთ აქ რაც რომ ღირსეულია მისს ცხოვრებაში.

ქართველთა აღრმე დიდად ჰსურდათ თავიანთ მამულში ენახათ გიორგი, უპირველესი წარმომადგენელი მათი საბერძნეთში. ბაგრატ წერილთ რამდენჯერმე მოიწვივდა მას. გიორგი დასაანსმდა მხოლოდ 1059 წ. მეფის მოსვლემ იოანე წარგზავნილ იყო ანტიოქიასა ცსენებითა ჭ ყოვლითავე რაცკი რამ იყო სეჭირო. გიორგი ჩამოვიდა სასწაულთა მთით ჭ გეგმართა თანამსლუბელი თავისის მოწაფითა ჭ ბაოერაქითა. რა რომ ვეფრაჯსვდ მოვიდა, სცნო, რომ როგორათაც მესაზოცამია, აგრეთვე სსუა ადვილები, სადაც მისი გზა იდო, ეჩყრათ თურქთა. გიორგი უგუიქცა სვავსტოას, საიდგანაც წარემართა კესარიისკენ ჭ შავისშლვსკენ, რომლის კიდეცდაც მოეგება ერთი ბაგრატის მწერალთაგანი. ის შემოვიდა ქუთაისს ჭ ქუთაისით ეანემცსვრა ქართლისკენ, სადაც იძყოფებოდა ბაგრატ თავისის სასლობითა. მთაწმინდელმა დაჭყო საქართველოში სუთი წელი. მას დაუნიშნეს საცხოვრებლად იარი მონასტერი — ნემუქართლში ჭ შათბურის ლავრა მესსეთში. იმისი ყოფნა საქართველოში იყო დიალ სასარგებლო. ის ამღევედა სნეობითის სწაელის განაკვეთს ცასტის შემკვდრეს გიორგისა. ის ჰწერეკვდა კეთილს ცნობათა ყოველსავე საზოგადოების წოდებაებში. მეფე,

კათალიკოსი, საერო & სასულიერო პირნი ერთ-
 გუარის ყურადღებით მოიხმენდნენ მისს მაღალს
 სიტყუათა. გიორგი უსვად თეზაგა ქქუშლის მოქ-
 შედებასა. გიორგის არ დაუფიქნია თუთ თავისნი
 ნათესაუნცა. ორნი მისნი შმისწულნი მუღებით
 იყვნენ დიღ ღარიბს მდგომარუბაში, & ბიძამ
 განჭკარგა მათი სუჭ. იმ დროს, რადესაც სპარსე-
 თის შსრია უნდა აღსტყხილიყო წაზის დამცემი
 ჭაქა-ქუხილი, იმ დროს შაქშინდელი იმყოფე-
 ბოდა ასალიქალაქსა, თავისს სამშობლო შამკლში.
 მან წინათვე იკრძნო მისი შიასლება & ურსუდა
 ყოველთა შათ გასვლასა. თუთ ის წაიქუ შაკრა
 ერთი ყუმს მისიელ დუკის სკოლოთი. რა რიამ
 ბედნიერად განჩინა სლუში ლელყა, იგი შვიდა
 კონსტანტინეპოლს. იმპერატორი წინათვე იყო
 შწეებული მისს შოსვლასუდ ბაგრაუს მოციქუ-
 ლის ბეჭრე ბატრიკისეანა. იმპერატორი დიღ
 შონარული იყო ამ შქმასევეთა. ამე დიდად
 გმადლობო ჩემს შმას სეგასტოსსა—სოქტა მან—
 რომ წარმომიგზავნაო ისევ კაცო, ბრწეინგალე
 შალაღის ეანუბითა & შესანიშნავი აურაცხელის
 ქქუშლის მოქშეებითაო.»

მაგრამ დღენი გიორგისა აღრიცხულნი იყვნენ.
 ის გასდა აგათა. & სედაედა რა წინათვე თავისს

დასასრულსა, ისურვა იმპერატორის ნსება, რომლითა
 თოვ ეწვა მს თავისის შვილითა. გიორგიმ შიანდო
 შისს ეურადღებასა სუჭ ოც ზ ოთხის ქართველთ
 ჟამათა, მისგან რომ იევენენ მოყვანილნი. საქართ-
 ველის იმპერატორმა უბოძა ორი ოქროს ბუღლუა
 ანტონე ბატონის ივერიის მონასტრის კელ-უსლე
 შლობასედა ზ მასშიგან ყრმით აღზდის უფლობა-
 შსედ. გიორგი მიოცუტა 1067 წ. ორმოც ზ
 ცუამეტის წლასა, ქართულს მეტოქში. კოსტანტია
 სწყალოს, მისის განუპოარებელის მოწაფის ბიოგრაძისა
 ზ ორთა მსნაურთ თვალ-წინ. მისი გეჟამი ვარ-
 დლატნილი ქმნა ათონის შიანსედ ზ დასაფლავებულ
 თოქ, სადაც განსვენებდა მისი წინა-მოადგილე წმიდა
 ექვტთიმე. ქართული ეკკლესია დღესასწაულთს
 მისს სასვენებელსა 27 იუნისში.

ეს ცნობები განსვენებულსედ სუჭს გამოგარი-
 ბზეთ არა ქართულის წელთა აღწერით, რომელიც
 შუქიუტავს მასსედ მსოლოდ შემოკლებულს შენიშე-
 ნსაებსა. ბიოგრაძია შთაწმინდელისა დასწერა, როგო-
 რათათვ ვსიქუთ, მისმა მოწაფემ გიორგიმ ვისმე-
 ეგეს შრომა იტურთა იმან სასოცადოს მოახსოვილე-
 ბბითა ზ სურვილითა, გიორგი დაეუდებულისა ზ
 აარსიენისკონაზის ითანე ტეონდიდელისა, რომელიც
 იოწყო მმა ბაგრატის მოციქულისა ვინსტამში,

ბოლო რბი წარმოვადგენს მაწმინდელის ცხოვრებას
 გრცლად. როდამ დამძვებულის აზრითა ჭ კუ
 თილ მარწმენის გრძნობითა წმიდის სსსოვრისა
 დმი. ამ ბოლოგანებით გამოვრება უ. ბროსსემ
 შემოკლებული ცნობები, რომელიც ჩაურითა ქრო
 თლის ცხოვრების ტრანსკრუტულს თარგმანსა. —
 გიორგი მაწმინდელი იყო უნარველესი ბირი სა
 ქართველთს შუთაა მოარს. საქართველოს ეპკლე
 სიისთვს ის იყო მღვალი წარმომადგენელი ჭ
 მოსარჩლე ის განაგრეკლებდა ბერძნებში კანონი
 ვრს ცნობებსა მასვედა. შუმა გივრნა აქ ერთს
 შემსხვევსა; ვრას უამს ის სცხოვრებდა ანციოქია
 ში, სადაც მრავალი ქქონდათ ამაა აზრი ქართვე
 ლებზედ. იმათ დარწმუნეს ნატრიარქი, რომ ქრო
 თული ეპკლესია არისო დაუშნებული არა მოცი
 ქულისაგან, ჭ ამისთვს არა აქესო უფლობა სა
 კუთარის კათალიკოზის ეოლისა. გიორგიმ მოით
 სოვა აღრია მოციქულის ცხოვრების აღწერა, რო
 მელიც მოარბგა თეოფილე ქართველმა, რომელიც
 რომ შემდეგ იყო ცარისს მიტროპოლიტათა.
 მაწმინდელმა დუშკიცა მუნ-მყოფთა, რომ სა
 ქართველო არისო გაქრისტიანებული მოციქულის
 ანდრიასაგან, რომ საფლავი ერთს ათორმეტთაგანისა
 ჭ მისის თანა-მოცსაურისა, ესე იგი, სუძონ კანა-

ჩულისა, იხეგნებისა აფხაზეთს, ნიკომსიაში. დამა-
 ცვარცა აგრეთვე, რომ სარწმუნოება საქართველოში
 ასე არისო დაცული ჭერესი ვაგლენსისაგან, რომ
 როდესაც მართლ-მადიდებლობა ზეირცა სბერძნეთ-
 ში, იოანე ვათელი მოვიდა მცხეთასა, რომ აქ
 შიელო ღუდელთაგანის გურბთეცა. გიორგიმ შიას-
 შიოცა წარხინებული დიდება უნამეტნაგვსა სადი-
 ცვარცვრო შროძითა. ის იყო ვართული თარგმა-
 სქეში. სსუა ჭ სსუა მონასტრებს ჭ ქალაქებს.
 შიროძობდა რა დღე ჭ დამ, ის ვადსწერდა სსნ
 ჭ სსნ თუთანვე ერთსა ჭ იმავესა სამკურ. მისი
 შიოვრძი შიაწერს მას ერთს ადგილს რუქსა, მე-
 თორეს ადგილს ხვდმეტს კელნაწერსა ანუ მანუსკ-
 რიანცსა. ესენი შემდეგ ვადსწერა იოანე ზეცრუკიძე,
 როდელთც იყო უნობილ მაღალის მეცნიერძობითა.
 ჭ თარგმანითა ზღაგონისა ჭ არისვლაცვლისა.
 თოანემდეგ შეადგინა სრული კაცლოგი შააწმინდე-
 ლის შროძათა. წმიდა გიორგის თარგმანებათა
 ასეთი ფასი ვედათ, რომ თუთოველს მონასტრს
 ჭ ქსურდა საქართველოში ექმანინებინა მათი
 ექვტ სემლოარქი. როდელთამე უკანასკნელთაგან მო-
 წწიეს ჩუშნაძისინ.

საქართველო არ იყო ისე ზედნიერი, რომ ზაგ-
 რაკის სიცოცხლეში სანგრძლივი მშუდობიანობა

ჭეშმარიტად. დღევანდელ შივ სქართველში დასწავლად,
 შერლობი სწავლის მსოფთა კიდევ აცუდა ჭეშმარიტ-
 სოლი. აღდასთან სამის წლის შემდეგ მუდრეთ
 მარწუდა ჩუქსს ქეჭუანასა. იმას მოჭეუდა თან
 სუთასი ათასი ქუთბა, რომელიც მიმართა რანსა,
 ჭერისა და კასეოსა. კასელთ მოასწრეს მთებში
 ასულა; ამათი მეფე ასსარტანი იმუღებულყო
 მტერს მისცემიყო და ასამოგენა აღდასთანითა თაგო-
 ხის სეულის დატვირთა. აღდასთან განემგზავ-
 რა უმორეს და თან გაიდგენა ასსარტანის გარდა
 სომქსა მთვი და ცდილისის ემირი. ეს შემასვევა
 მისდა 1068 წ. გარებმა ემირეს იორი და და-
 ბანაკს მცხეთის მასლობლად, საიდგანაც წარგზავ-
 ნულ იყვნენ მსედრანათა გუნდნი სსუა და სსუა
 ქართლის მსარეებს და თათ არგუშას იმერეთში.
 წელიწადი იყო საყოფიერი; საქართველოს მიეცა
 სასარგული სასუ. ყოველივერი ამოსწევს და მსვეს;
 დიდძალი ხალხი ქაისტეს სეულის აღმსარებელი.
 მოსწევს და დატუშვს. ყოველივერი იყარენ ადა-
 მსა მძივრნი, რომელიც ღებოდნენ და რეგნიდნენ.
 ჭერისა. აცხადდა სხნდა, იცეს ბიოგრაფი — რომ დე-
 რთი ვესჯიდაო ჩუქს, ჩუქსთა უცოდეთათს. ცა აწ-
 მებდაო ხისლის წუძას; დღეს უეცრად მოეფინაო.
 წუქსი დი ნისლი. ეს საკვრეველები მენიშნულიყო

სსუა ჭ სსუა ადგილებში. ამ სიტყვებშითწველთ აღმ-
წერი უხუცესებს, როგორათაც სხანს, კომეცსა,
მაშინ რომ გამოცხადდა ჭაერში. ამასვე ეწოდებოდა
თვთ წარწერაცა აფსანეთის სოუკსუს ეპიტოფისაზედ
ღ ამასვე ეწოდებოდა მეცნიერი პროტესსორი.
საგანი, რომელიც ანბანს, რომ მართლა ჭ იმ
დროს სხნდა ეს კომეცა.

საუბედოდ შემოდგომის შემდეგ დადგა სასტიკი
ზამთარი. მრავალნი შათ შარის, მიუბში რომ
განეუღრენ, დაიუქნენ სტიკითა. მცერს ეწერა
საქართველო, მაგრამ სულთანისი არ იყო იქა.
ყარით აღწასლანმა მიმართა შერთულებს, სადაც
თუანაც გამოცხადდა სიმამრე ზამთრისა. აქ ეასლა
ამასა ლიპარიტის მე იოანე, რომელიც სანთოვდა
მშვიდობიანობასა ბერძნის სასელითა. აღწასლანმა
დაუდგა წირობა: აღწასლან ითხოვდა სარკსა; ამ
წირობით იოანე გაემე საერა აფსანეთს. სულთანმა
არ მოუცადა ანუსისებებსა, რადგანაც ზამთარი
უფრო ჭ უფრო მიუღებოდა, გაემართა საქარ-
თველოსაკენ, აიღო ცვილისი ჭ რუსთავი, რომ
მელნიც უბოძა განკის მთავარს ფადლონსა, აბულ-
სევერის შულსა, ჭ შემდეგ ამისა წაგიდი სწარსეთს.
დადგა გასაფსული. თოვლის სიმრავლისაგამო
მცერი ძალიან ადიდდა, ჭ როგორათაც ეწარწ-

მუნებს მაკიანე დანაქო ბეგრი ხალხი. ფაღლონს არღარა ვისი არ ეძინოდა, ჭ სუანჯუვდა მკსო-გრებთა ცფილისის არე მარეში. ეს ანაგი შუესმა ბაგრაჯისა, ჭ მოვიდა თავისს საზაფხულო საცხოვ-რებელს დიდგორს, ქართლში. ფაღლონმა დასძრა ჯარი ჭ დააბანაკა ისანს მინდვრად, საიდგანაც იწყო აოსრება ქართლისა. ბაგრაჯმა წარსვავნა ადგილის გასანსრეკათა თანე, მე ლიპარიცისა, ნია-ნია ქვაბულის შული მურან ჯახეელი, რამდენიმე აზნაურნი ცოცხადენის მსედრობითა. მსლობლად წილკნის მიუბისა. ისინი შეეჯასნენ ფაღლონის არიერგარდსა. ასტედა ჩსუბი. სპარსნი იძლიებენ ჭ შავშაყულნი ჩავევდნენ სეგში, სადაც იყვნენ დამალულნი აფსასეთის მესროლნი, მტერი სრულე-ბით დამარცხდა. ფაღლონი თორმეტს ცსენსა-ნითა თანასლებული, მიემართა წილკანის გზასა, მასუკან მიუსვა არაგვსა ჭ ვანემგზავრა ერწოსა-კენ. მან შეიტვალა სასული ჭ ეტყოდა მიმოშე-ღელთათ.

— მე ვარო წარმოგზავნილი ფაღლონისაგან ჭ მიმაქუსო სსისარულიო ანაგი. ასსარჯანთან. ჩუქნ ვგუჭმეითა წყობა ბაგრაჯისა.

მაგრამ ფაღლონი იცნეს. ის ჭპირდებოდა დიდს-ჯილდოსა, თლონდგი არ ეეცათ. დაბირება უარო

ჭევი. მცხოვრებნი შეგროვდნენ, დაიჭირეს ეძირი
 ზე ვაისცუმიკის კასეთის მეფესთანა. ბაგრატი იმყო-
 ვდებოდა იმ ჟამად ბაგრატიონის უსისებო იორსედი.
 ბაგრატი იმუღებულჭყო იგი რომ დავთმო ცდი-
 ლისი სითლარბის ანუ სიდი ელა არაბისათვის, დაი-
 კავა თუთან რუსთაგი, ფარცხისი, აგარანი, გრი-
 ცოლ წმიდა ზე კავასნი, გამოართო მას ფულოთა
 თრძოც ზე თთისი ათასი დრაჭქანი ზე დაიჭირა ამა-
 ნათათ თაგისთანა მისი მძისწული ზე სამი განჯის
 დიდებული. თუთან ეძირი განთავისუფლებულიქმნა
 შსოლოდ სულთნის თსოენითა, მაგრამ ფადლონი
 შაინც არ დასწყენარდა. იმან ისარგებლა ბაგრატის
 შეოფობითა აფსაზეთში, ზე დაიწერა ეგრეთ კავას-
 ნი, შეძვევ აგარანი; ამ საქმისათვის დასწილა ქმნა.

ბაგრატი მოიწვა თაგისი ცოლის შშა ოსეთის
 მეფე დარეულელი თრძოცი ათასის ევართა ზე
 შიანდო რა ქართული მხედრობა თაგისს შულს
 გიორგის, გამეზავრა იეიბი განჯის სასლურისა-
 კენა. განჯა ათსრებულიქმნა ზე შრავალი სალსი
 დაიწყეშვა. დაბრუნების შეძვევ დარეულელმა
 დაჭყო რამდენიმე სანი სჯუმრათა საქართველოში,
 გადავიდა ქუთაისს დის სანანავათა ზე ისევ უკუი-
 ქცა ქართლს, სადაც მეგობრულათ ზე დიდის შა-
 ცივით მიღებულიყო ბაგრატისაგან უნისს სიდი

ცემი. ნადიმი ჭ შექცევა არ შეწვევებულან თორ-
შეს დღესა. დადგა სამთარი ჭ ღარგულელი გე-
შურა თავისს ქუჭყანას. როგორათაც მან, აცრეოვე მისმა
ამალამ მიიღეს მდიდრულნი სახეუქრები ჭ პატი-
ვისცემით გაისტუმრნენ.

ამსობაში, როგორათაც მატანე ევანბობს,
სულთანმა წარმოუცხენა ბერაცსა მოციქულნი
სახეუქრებითა, ჭ მოსთხოვა სარკი. ბერაცმა თა-
ვისის მსრით აწა ელხნი ძღუჭნითვე, ჭ ამითი
დაეყრა აღნასლანი. ბერძნებთანკი თავისის ცხოვ-
რების მიწურების ეამს ბერაცმა დაარღვა კავშირი,
თუმცა არ ვიცით, რა იყო ამის მიზეზი. გვიანებთ
რომ საბუთი ჩუჭნეს თუთ ბერძენთა ჭ არა საქარ-
თველომა, ამისთვს რომ ჩუჭნი ქუჭყანა ყოველ-
თვს ფასსა სდებდა ვინანჯისს იმპერატორთ მოდ-
რეკილებასა ჭ შეცობრობასა.

VI

აღსრულება ბერაცისა.—დასაუღაგება მარცვლში—მისნი
თვსებანი და მოქმედებანი.—იმის დროში მდგომარეობა
ქართულთა.—ლიცერატურის აღმუშება.—არსიტვაცურის
სახსოვანნი.

ჩუჭნ ვითაგებთ ბერაცის ცხოვრების აღწერასა,
ანუ საქართველოს გამოხატულებასა შეთერთმეცე

საუკუნეში. აჲ რა რიგით გამოცურავეს წელთ-
 აღმწერი უკანასკნელს ბაგრატის უამსა. აბაგრატ-
 იმყოფებოდაო სამძულდის ეკლში. იგონხო რა
 ტკივილი მუცელში, ის გაქტურაო მარადის, სენი
 უძრვილდებოდაო. ვადიგვანეს ქართლს, ჳ თან ასლ-
 დნენო მემკვიდრე მისი ეორგი ჳ დიდებულნი.
 აქ იყვნენო მარწყეულნი სსუბნიოჲ მთავარნი, დედა
 მიფისა მარამ, მეუღლე მისი ბორენა ჳ ასული
 მარამი. თუო სიკუდილის წინათ ბაგრატმა წარუ-
 დგინა დიდებულთა ეორგი, ჳ შემდეგ მიუბრუნ-
 დაო დედასა ჳ უთხოო:

— მე ვსწესვარო მხოლოდ შენთვისო. აღარც

ქროთი შენი მუთთავანი აღარ არისო უოცხალიო

ბაგრატ აღესრულა 1072 წ. თუქსა ნოემბერსა.

ეორმოც ჳ თოთხმეტის წლისა. ბაგრატმა იძეფა

ეთარმოც ჳ თანო წელი. ერას დროს იმასთან

ედაასრულა თავისი უსოფრება თუთ აღნ ასლანძაგა.

ემიქსია რა თურქოა, იგი ვევიდა ვიგუნის მდინარეს

ემშვასი კათისის კაცითა ჳ სამარყანდოს მასლობ-

ეღათ შემოერტვა რომელლასაც სიმაგრესა. აღნ ას-

ეღან შოიკლა თავისსავე კარგში.

ეგუში ბაგრატისა დასაფლავეს ჳგონდიდის მო-
 ნ ნასტყარში ანუ მარტულში, რომელიც არის სამეგ-
 რ რეულაში, უსენის წყლის მარჯვენა კიდეც, ჳ

რომელსაც აქებს უმძუნწიერესი მდებარება მალე
 ლობწედ ჭ საიდგანაც განიფინება ვრცელი ველი
 შავს-სლვამდისინ. მარტული დაფუძნა ბაგრატ
 შუათსის ნანამ ბაგრატ მეს.მემა მარტული შუა-
 დგენდა კაქედრასა ზირველის სამეფო შქერლობა-
 უფროსისა, ანუ ჭეონდიდელისა, რომლის ღირსება ჭ
 თანამდებობანი გამოვირკვეთ გიღვცა თაგის ადგი-
 ლს. მარტულის მონასტერი ზოლამათ შუცავს
 მუჭლს წარწერებსა, მაგრამ არც ერთი მათგანი
 არ უჩუჭნებს ბაგრატის აქ დასაფლავებასა. მაგრამ
 ეჭვ არ უნდა ექონდეს ამაში. თანამედროვე წელთ
 აღწერა ჭ თუთ ბიოგრაფია გიორგი მთაწმინდე-
 სა ესადაღ დაწმუქებით ვვიანბობენ ამ სიტყუჭების
 ტექსტარტებასა.

ბაგრატ შუათსე იყო დიღლ შესანიშნავი ზირი
 ქართველთ მეფეთ შორის. მესაყრამევე საუკუნემ
 გვანდერმა ჩუჭნ საკმაო უნობაები მასედა. მისი
 ბიოგრაფია, შედგენილი მისსავე დროს, აგრეთვე
 ვინატიისა ჭ სომსეთის სრონიკები, რომლებსე-
 დაც დავაფუძნეთ ესე მოთხრობა, დაწვლილებით
 გამოვსატვენ მისს კერძობითს თუსებათა ჭ მო-
 ლეაქობათა. ბაგრატ განსსეაგდებოდა მალლის
 ვინიერებითა, უნობაებისა ჭ მეტნიერების სიმდი-
 დრითა, ჭ გულის კეთილობითა. ბაგრატ იყო მოწ-

ბრძოლათა და სხვა დასავლეთისა და აღმოსავლეთისა
 თათრებისა. ამ სიტყვებით აღნიშნულნი ბერძნული
 ქართული მატარებელი სიტყვებისა სხვათა სხვათა
 ქართულითა აღმოკეთებულნი შეიკრებიან და შეიკრებიან
 რაც რამ ბერძნული სიტყვები ჩაიდინა. მან დამ-
 პუნა და დამცირა შემდეგ ქართველთა ვახსლანთა
 ანუ დიდებულნი, რომელნიც დაუმორჩილნი სამეფო
 უფლობას; დასცა ვახსლანთა და ვახსლანთა და ვახსლანთა
 ეძიონ; მოიძინა ორი სხვათა კუთხითა სხვა-
 სეთის მძინვარე სულოთნისა აღმოსავლეთისა და აღ-
 მავლეთისა სამეფო თვისი ისე, რომ გამოიხსნა გიჟან-
 ცის დამოკიდებულებასაც. ბერძნული დროდგან
 აღსავალი ქართველთა ნათესაობა დაემყარა მტკიცედ
 ესე იგი მოიხსნა გამოჩენილი ადგილი უნაბე-
 ლეს იმ უამრავ განათლებულთა საგულმწიფოთა
 სედაში. ქართველნი იტხოებოდნენ სამსჯღობას
 ანოვანებითა, ვახსლანების ნაჭითა და მსხობითის
 მატარებლობითა. ბერძენნი და თურქნი ეძიებდნენ იმას
 მისი დედას თავიანთს სამსჯღობით, და აწილდებოდნენ
 მათ უმაღლის სამსჯღობით და სიმოქალაქო თანამ-
 დებობებითა. ამის გარდა უცხოელთა მთავარნი
 და დიდებულნი უდილობდნენ თვის დაკავშირებას
 საქართველთა სხასლესთანა და თავათა გუჟარებთანა.
 | ხუცნი კი, ეკ უხუცნიე ამ მოხრობაში რამდენი.

მაგალითი.

მეტადინებამ, ზაგრაჯ შეოსის წინამოადგი-
ლოა, რომ საბერძნეთის განათლება შემოიტანა
საქართველოში, ამ მეტადინებამ მოსცა თავისი
ნაყოფი. ფაჩვლი კაცნი იგზავნიდნენ სასწავ-
ლებლათა ვისანების დედაქალაქს, რომელიც იმ
დროს იყო უბრძვლესი ასნაგსი მეცნიერებისა.
ისინი იყვნენ ქართულის სიტყვერების დამდუქნე-
ბელნი ზე შრომდნენ როგორათაც საქართველოში,
აგრეთვე საბერძნეთში. უბრძვლესნი ზირნი ჩუქსს
ლატინურად იყვნენ დიდად პატივცემულნი ავთ
ვისანკამათაც. იმთა შორის უმეტესად აღმობრ-
ყნდნენ წმიდა. ექვთიმე, გორგი მთაწმინდელი,
ზე იოანე პატრიკი. ექვთიმემ ზე გორგიმ ვად-
მთარგმნეს ძუჭლი ზე ასალი მცნება ზე განმართეს
რაცკი თარგმანებანი იპოებოდნენ მათ წინ. იმთ
კვლთმმღვანელობას ქუჭმ ზე იმთის მაგალითით
შოელი ლეგიონი ანუ გუნდი დაუღალავათა მამურალ-
თა მუშაკობდნენ ზე გამოქქანდათ მშობლიურს
ენასედ უროცხენი განმარტებანი საღმრთო ქმნე-
ლებათა. პატრიკი, რომელიც ვაუთენდა, როგო-
რათაც ვვიანობს ერთი წარწერა გურიის შემომ-
ქმედის ცმარში, კაგასიძეების გურსა, ზე რომე-
ლიც გორგი პირუჭლის დროს იყო წარგზავ-

ხლი აღსაწყვლად საბერძნეთს, რა უკუიქცა სამძო-
ბლას. ბატონი შეუდგა თარემანსა ბერძნის ქი-
ლოსოქოსთა—პლატონისა ჭ არისტოვლელისა. მა-
შინდელთა შერათათა შორის საქართველოში,—ბატ-
ონი კომ უფრო შესანიშნავი შრომა მაგო საერთ-
ცხასა. მან განსწმიდა ეს ენა ჭ მისცა მას სილ-
ბულე ჭ სიძარცვიე.

შენული არის რომ აღუარსოთ, იცუეს მეცნიე-
რი აკადემიკი ბროსსევი, ყველა კუთლები, ბაგრა-
ტის დიდებისა, კუთლები აქამოდე დაცულისა სა-
ქართველოს სსუა ჭ სსუა ადგილებში. ბაგრატ
შეოთისის დროს დაეფუძნენ აღსაწყის საქართველოში
ურიცხენი ცამარნი, რომელთა შორის მრავალნი
მთლიათ არიან ასლაცა ჭ განეთარდებთან როგო-
რათაც სიერეთთა, აგრეთვე ჭორმების სიმშუჭნიე-
რებთთა. აგრეთნი არიან—დიდი სიონის ეკკლესია
აატენის სეობაში, ვერის მონასტრითა მის მასლო-
ბლათ; აგრეთნი არიან საკატელო ცამარნი წარმე,
სნიკორწმიდა ჭ კაცსი, ამას ვარდა თმოვუ, მიმო-
ცეთი, სამთავისი, აშურისი ჭ დასაგლეოთის ეგვსერი
ქემურდოსსი. ბაგრატ მეფისის დროსვე დასრულდა
დიდ მშუჭნიერი ქეთისის ეკკლესია, რომელიც
იწყო მისმა წაწამა ბაგრატ მესამე ჭ რომელსაც
სანგრეენი მათქვიენ აწინდელს მდგომარეობაშიაცა

ვანსაკუთრებულს მოგზაურის ყურადღებასა. თუთქ-
მის ეოველნივე ეს ცამარნი აჭრელეთულინი არიან
გმელისა ჭ შესანიშნავის წარწერაებითა, რომელნიც
ბაგრატს მიაწერენ სევასტოპოლისა ჭ ნობილის სიმის
ღირსებასა, აღმოაჩენენ მას მეფეთ-მეფეთა ანუ
თუთ მწერობელთა აფსაზთა, ქართველთა, რანელთა
ღ კასელთა. ეს წარწერები მიათვლებენ აგრეთვე მას
ეოვლისავე აღმოსავლეთის კურანთა-ცის ენათცესა.
ბაგრატს ეკუთვნის ნატივი დაფუძნებისა იერუსალიმს
მშენებნიერის ფუძის მონასტრისა. ეს მონასტერი
აქამოდე მთლად არი, ჭ თუცა ვადეიდა ბერძ-
ნების ევლი, მაგრამ აქამოდე დაიცავს გრცელს
მამულებსა საქართველოში. (*).

ღიმიტრი ბაქრაძე.

აუნისი. 1960 წელს. ქ. ქუთაისი.

(*) ამ ეოვლად მშენებრის და ეოვლად სასაქედლოს
სტაციისათვის დციხრას ზედდგია განუცხადებს ევლითა-
დესს მადლობას, უფ. ღიმიტრი ბაქრაძეს, რომელიცა-
ზრუნავს საქართველოს ისტორიის მასალებსათვის და რომე-
ლიცა მეც დინგობს რიოდენიც შესაძლებელია შეამსოს ნაგ-
ღულებებთა ხუნნი მამულის იაჯორიისა.

რედ. ბრძ.

სიღარიბე ჭ მისი მოქმედება.

მართლად არის ჩუქნში ნათქვამი: სიღარიბეს
შევერი რამ შეუძლიაო. სიღარიბე მარცხით აღე-
ბუელი, როგორც წარმოადგენს რამე არ არის
ბოროტობა, რუსებისა არ იყოს: Бедность не
порокъ, მაგრამ უნდა ვხაქუთ, რომ ასლოკი
ამსლავს ბოროტობა, ასლოკი უდგია ფესი ბორო-
ტობასთან ჭ თუ კარგათ გაგსინჯათ სიღარიბეს, შე-
გვალთ ანუ წარმოვიდგენთ ჩუქნს თავს სიღარიბე-
ში უთუოთ ვჭაოვებთ მიწესებსაც მათის ბოროტ
მოქმედებისას ჭ თითქმის, იმ მიწესების მისე-
გვით, შეგვიძლია ვაგამართლოთ ღარიბი კაცი, რომ
მშლის მიწესით იქმს საქმეს წინააღმდეგ კანონ-
ნისა, თუმცა უნდა მოგასწავლოს, ყოველთვის ის
მ მიწესები მოსაჯანი არ არიან ჭ არც იქმნებიან.
სიღარიბე ბევრჯერ შექმნება წყაროთ მრავალ
გვერდს აგსაკობისა ჭ ბოროტობისა. ვაჭირება მი-
ჩუქნეო, ვაქცევს ვინჩუქნეო. იქნება მიბძანოთ

რომ ვითომც მე ამითი სიმდიდრეს ვაქცედე ჭ
 იმაში ბოროტობასა რასმე არს შესედაძე. არა ბა-
 ტონებო. მე მაგ აზრისა არ ვასლავარ. მდიდარი
 თუ იქმს ბოროტსა ანუ ჭეუელის წინააღმდეგსა
 საქმესა რასმე მდიდრულაოვე უნდა დაისაფოს, ე-
 ი. უმეტესი სასჯელი ეკადრება ჭ სასტიკობა
 ჩუქნი ძაღსეფ უკრავო არ იქნება, რადგანც რა-
 თდენობა ჩუქნის სჯულისა ნებას არ ვეძღვრეს
 ვრცლათ ვსაქუთა ამაზედ, ამიტომ საკმაო იქნება
 ამ შემსენებელსათვს ვსაქუთა, რომ ღარიბ-კაცის
 ბოროტ მოქმედობაში ანუ ჭსტოღებაში სძირათ ძო-
 ნაწილენი არიან მდიდრები. დამტკიცება საჭირო
 არ არის. მეონია ამაზედ თანსმა ეხსდეთ ჭ უარი
 არ მიბძანოთ, როდესაც წიკითხათ ამ სჯუტას
 ჭ ჭათქუთა, რომ ეს საქმე უეჭველად ესე არ
 მოხდებოდა, თუ ერის რომელიმე მდიდარს ვაე-
 სნა თავისი ქისა, ნირთამდის საესე ფულებითა ჭ
 რაოდენიმე ენაწილებინა საწულისათვსაო. აი ესლა-
 ხანს სილარიბესაცან რა მომხდარა რუსეთში.

ერთი ვილაც სამსახურიდამ დათხოვნილი
 ჩინოვნიკი ისე ვაღარიბებულა რომ დღიური სას-
 რდოც თურმე აღარ ჭქონია. ამასთან ვასდომია
 ცოლი ჭ ასალი დაბადებული მული ავათა. წასულა
 ჭ რის წვალებით უძოვნია ერთი თუძანი ასეგან-

უცა ზე ჰსდომნებია რომ ამით ნათლობა გადაესადა.
 მოსულა სავოდაგი სისარულით შინა ზე ის ასიგნა-
 უცა სჯოლზედ დაუღუ ზე თითონ შესულა მე-
 რე თათსში ცოლიან ნუგეძინის საცემლოთ ზე დას-
 მქედებოთ. ნაცარასანს უკან მობრუნებულა ზე
 უნანამ, რომ ასიგნაუცა სჯოლზედ აჯარ არის
 დაუწყუა მქენა. რას ექებ მამაო, ჰკითხა თურძე
 თათისის წლის შულმა. სჯოლზედ წითელი ქალღ-
 დი იღვა ზე იმასაო, უნასუსა გამფოთებულმა თურ-
 ძე. ჰა .. წინაო! შე დავსიე ზე ბუნარში ჩაყა-
 რეთო, ეს რომ ცაიგონა სისხლი თავში აუგარდა,
 ცლონება დაუბეულდა, მივირდა შულს ააყკანა კელში
 ზე ისე ძრვიელ დანარცხა დედა მიწასზედ რომ იქვე
 თურძე სული დალია. როდესაც ეს კაცი თავის
 ცლონებაზედ მოსულა ზე დაუსყენია თავის შულისა-
 ი თვს დაუწყებინებია საშინელი არათოლა ზე როცოარც
 ცლოთი ვაგარდნილა ერთში. ცოლს შეუწყუა ეს
 სსამაურობა ზე შეშინებულს დაუწყუა ყვირილი. მა-
 გერამ ამ ყვირილზედ არც ქმარს ზე არც შულს
 ნანასუსია არ მიუჯიათ. შეშინებულთი სმაურობისგან
 წწამომდგარა ეს ქალი ქვეშაეებიდამ ზე შესულა
 მქმეორე თათსში ზე უნანამს საყვარელი შული სისხლში
 მიძობსერილი, ექებს ზე უყვარის თურძე ქმარსა,
 მამაგრამ სად არის ქმარი, იმ დროს ვაგარდნილა

ესეც ერდოში ზ ლაუნსამს რომ ქმარს თავი ჩა-
 მოუსერყვია. საწყალი დარბის თურმე ამ ოთასებ-
 ში, კოცნის, ესეცა მიჯულებულეს. რომ იც-
 ევან. მოტეილს მოსტესქნო, ანუ უბედურებსა უბე-
 დურებსა მოსდევსო ეს ანდაზები სწორეთ ამაზედ
 აღსრულდნენ. ოთასში სადაც იწვა ელოდა კიდევ
 ასალი უბედურება. მუქეთი ემაწული დასრზობიყო
 დოღბანდით. ამის შესაგი მიიქცა უკანასკნელ
 ვნსწირულებასა ზ მოთმინება მისი ჭირეთ. იწუ-
 თურმე თავში ზირში ცემა, თმების გლეჯა. იმ
 დროს დაინახამს სამწარეულო დანას ვაფოაიებული
 აიღებს ზ ვიქურის კასკსით იემერს ეულში.

რისგან წამოდგება ეს საშინელი ზ სამწარელი
 შემთხვევა? მართალია, როგორც სწერენ, სილა-
 რიბე ზ ამ გვარი შემთხვევა წამოდგება მით,
 რომ ხინოგნიკებმა წერისა ზ სამსასურის მეტი
 არ იცოანრა ზ როდესაც სამსასურიდამ გამოვლენ
 ანუ დაითხოვენ სიმშლით უნდა დაითოცენ ზ
 ამისთანა შემთხვევაც შემთხვეთ. მართალია ესეც
 რომ საჭირო ზ სასარგებლოა რომ ხინოგნიკებმა
 გარდა წერისა ზ სამსასურისა იცოდნენ სელოხნობა
 რამ, მეგრამ რადგანაც ჩუქნში ვერ ეს არ არის
 შემოტანილი ზ თითქმის, საკიცხავია, რომ სამსა-
 სურის კაცმა წალების გერვა დაიწეოს ანუ სსუ-

რამ სელონობას შეუდგეს, ამისთვის სსეთა მი-
 წყნება შორის შემოსსენებულ შემსხვევისა გრაცს
 მე მღერებსაც, რომელიათვის შესამლებელია
 დროებით, ვიდრე. ხინოვნიკებს მიუცემათ გმა-
 ცხოვრებისა, არ მიიყვანონ ისინი ამისთანა განწი-
 რულებაში ზე ერთი თუძანი არ შეიქმნეს მიწვესათ
 ოთხის კაცის სიკუდილისა. ღონისძიებები ვარწ-
 მუნებთ იმათ კვლამა. წაშლიდგინეთ მდიდარი
 რვა ანუ ცხრა მილლიონის ნატრონი, ნუ თუ
 გასაჭირი იქნება იმისთვის ამისთანა ხინოვნიკების
 შენახვა სამისა ანუ ოთხის კაცისა? ამის პასუხი
 დარჩეს შემდგენათვის ზე ესლა ესეც საკმაო თუ
 არ არის დასმული სინდისი ზე კაცთ მოყვარება
 მღიდრების ვულში შეონია. ეს მაგალითი საკმაო
 იყოს თუ კარგათ განსჯიან, ზე თუ არა ამა რა ვეწი-
 ყობა. კედელს ცერცვ შეყარე ამა რას დადგება
 თქვენნი ჭირიძე, მაგრამ ეს სომ უნდა იცოდნენ
 რომ საუღაგში არაგის არ ჩაუეოლებია სიმღერე,
 ჩუენი პოეტისა არ იყოს.

მდიდარნიც ბევრი ყოფილან,
 ოსრათ ჭრჩენათ ქქილენა.

ქეთისის ჭირიგანაობა.

(ასრი ქეთისის სსოცადოებსა ქართულს,
ენასედ ჭ აცისკარსედ.)

მიფოლოლია მოგვსობის ჩუქს, რომ ანალონ
მა ხამოც წავნა ერთი მუსა ქვეყნასედ ოლიმპის
შიადგა, კუკების განათლებისათს. ის მუსა ჩუ-
მოგიდარა ღმერთების შიადგან, ყუროღა: ანაგონე-
ბო! იეიდუ ტეპა, იეიდუ ტეპა, სჭირა არის
თქმისთს ტეპა, იეიდუ ბატონებო ღუთის
გულისათს იეიდუ. ა შერამ ისე უსარგებლოთ
ჩუქსა კუკებს ტეპა, რომ მუსადგან არავის არ
იეიდა. შერასეცხილი მუსა, თაუდსრით ავიდა
ისედე ოლიმპსედ.

ჩუქსი აცისკარის რედაგტორის სმატ ასა ანუ
მსეყსად ამისა ისმის. მე არ ვასლავარ ცუბლისს
ღ არ გიცო, მანდ რა ასრი აქეთ მაღურ სსო-
ცადოებს ქართულ ენასედ, მაგრამ თუმც ნუბს
მოდტემო ჭ ქეთისელები არ გამაწერებთ ერთს
შეშისევეს მოგასსეებს, რომლისეცან შეიმდეება
სსეგათა თუ მის საღსთა შეიცვონ თუ რა ასრი
აქეთ ქეთისში ქართულ ენასედ?

ერთი კურსა მას აქეთ, (მეგონია მეტოც არის.)

შე ვსლდი აქაურ შეკრებულებაში, ქალებმა ლოტ-
ჯოს თამაშობა დაიწყეს, გაცემბა — პრეფერანცისა.
ვინც არც ლოტჯოს თამაშობდა ზ არც პრეფერანცსა
გოსტინაში ვევიდებ ზ შესაიფი დაიწყეს. მასინო
მკლმა აცისკრისა წიგნები მოიტანა ზ იმ წიგო
ნებს შინგვა დაუწყეს იქ ზოციერონი ივენენს,
რომელთაც ცისკარი არ ენახათ ზ არც იცოდენ
თუ ცისკარი ეყრნაღს ქვა.

ერამა სტუდარმა წაიკითხა თ. ალ. ვ. გ.
ორბელიანის ქართული უბნობა ანუ წერა. ზ უფ.
დამოცრი ბაქრამისგან მოწერილი მისდამი წიენი.
ამ წაიკითხვს შემდგომ ორი კაცი შევიდენ შე-
თარყ ოთახში ზ რამდენიმე წამის შემდგომ იქიდან
მოიხსმა სმა მალლა ლანარაკისა. მე შევედი რა
სანასაკად ვნახე რომ ის გაცები ქართულ ენაზედ
ლანარაკობდენ.

აი იმათი ლანარაკი სიჯეჯდან სიჯეჯამდი:

გ. ნ. თვადი აღუქმანდრე ვსტანგისმე ვამბა-
კურთან ორბელიანი ყურს მაინც უცდებს ხუჭნ
ენას, ეოგელოს ძალითა ცდილიაბს, რომ არ და-
იკარგოს.

ი. ნ. მე აქეჭნ ვარქმუნებთ, რომ ღროს
კარგამს უბრალოთ. აბა რა სანარგებლოთ ქართუ-
ლი ენა?

ბ. ნ. თქვენსი სიტყუებშიდგან გამოდის, რომ დიდი არაფერი არ იქნება, ჩვენსი სამშობლო ენა რომ დაგვარგოთ.

ი. ნ. რა საჭიროა ქართული ენა?

კ. ნ. მე თქვენ ვთხოვ, რომ აიღოთ იანგრის წიგნი უსკარისა ამა წლისა, ჰ წავიკითხოთ ბაქარ ქართულისგან მიწერილი წიგნი თეიმურაზ ვაკელთან. თქვენ არ წავიკითხნამთ ის წიგნი?

ი. ნ. არ წამიკითხნამს.

კ. ნ. უსკარს არ იწეროთ.

ი. კ. დიან ვიწერ.

კ. ნ. რათ იწეროთ უსკარს თუ არ კითხულობათ?

ი. ნ. უსკარი რომ არ გამოვიწერო იტყუანს; სიმუნწით მოხდისო ან რა დიდი ფულია. შვიდი მანეთი, თუ გინდა ელასკისათვის მიხუტებია.

კ. ნ. მამ მოგიტანოთ ჰ წავიკითხოთ ბაქარის წიგნი.

ამის შემდგომ მოიტანეს იანგრის წიგნი ჰ წავიკითხეს შესავალი.

კ. ნ. აი რისათვის არ უნდა დაგვარგოთ ჩვენს ენა.

ი. ნ. თქვენ რომ ქართული ენა არ ვესწავლათ ჰ რუსული კი კარგათ იცოდეთ რა დაგაკლდებოდათ?

კ. ნ. ვსთქვით რომ რუსული კარგათ ვისწავლემ ჰ ქართული დავივიწყე, მოძუცხს ხინი, დამა-

ყენეს სეკრეტად. ან სოვეტნიკათ, მე მაშინ არ შექმნება მოსვენება, სინიღისი შემარსებს, ეველას თითოთ სანუჭნებლათ ვეყოლები. აი როგორც მაგალითათ ვთქვათ ხუჭნა ჭ...

ი. ნ. დავითოვით ჭ. ჭ შისი ენის დაკარგვა. ესლა ეს შიბანეთა შენი ჭირიძე რას გვპოვებს ხუჭნ «ჯისკარი,» აი ეს წიგნები? ამისთანა უსარ-ვებლო ჭ მცირე ყურნალი არც ყოფილა არც არის ჭ არც იქნება მიუღოს ქუჭყანაზედ.

კ. ნ. წარმოადგინე შენი თაფი უფ. რედაქ-ტორის ადგილზედ. რას ვარიგებ თქუჭნ, ჭ როგორ ყურნალს გამოცემ ქართულ ენაზედ, იმისთანა ენაზედ, რომელზედ არც ერთი ყურნალი ჭ გასეთი არ გამოდის, რას ვარიგებ თქუჭნ რამდენივე კელის მომწერით თქუჭნც იცით რომ ჯისკარს ეავს როგორც ვნასეთ წრეგანდელი და-ბეჭდილი სია ას ოასმოცი კელის მომწერნი, ქალღლი უნდა, ტიპოგრაფიაზე უნდა, მბეჭდავები, ჭ რაც ვგელოზედ მსელოა, მწერლებიც უნდა. ესლა მაღლობა ღმერთსა რომ ჯისკარის საქმე უკეთ მიდის, აბა აილეთ კელში შარძანწინდელნი ჯისკარის წიგნები: თქუჭნ ნასამთ, რომ უმეცესი ნაწილი სჯატებისა დაწერილია კერესლომისგან იქნება ერთი ან ორი სჯატია შეგვსვდეს სსუსი.

რედაქტორი ადულათ აღსრულებს თავის დანი-
შენას, მაშინ, როდესაც აქვს შემოღება, ჰყავს
სელის მომწერნი ჭ თანა მკმწენი. ჩუწნ დარწმუ-
ნებულნი გართ, რომ უფ, გერუსელიძე თავის
საკუთარს ფულს სარკამს, ოღონდ კი ცისკარს
მოემსაროს.

ბოლოს კ. ნ. გულის საკუთაგად ამოიღოს
ღ სთქუა: მელის თაზედ დარიგებას კითხულობ-
დენ, აჯა ცხვარი წაიდაო. ჰსხანს, რომ უნდა
გამოგიტოროთ წინათვე ჩუწნი ენას დაკარგვაო.

ქუთაისის მეჭურვე.

ქუთაისს. 23 სექტემბერს. 1860 წ.

სსუა და სსუა ანბავი.

სილარიბე ზ მისი მოქმედება. . . . . ა. ს.
ქუთაისის გორიკანობა. . . . . ქუთაისის მეჭარისა

კელი მოსწერდება

1860 წელსა.

ქ. ცვილისში, ქართულის ყურნლის «ცისკრის» რედაქტორიაში, კუპიას, კერესელიძის საკლებში.

ფასი ერთის წლის გამოცემისა, ქ. ცვილისში ვუზაგნელად ექუსი მანეთი, სოლო მინ მიწოდებით, ანუ სუა ადგილებში ვაგზავნით: მუდი მანეთი თეთრი ფული.

რედაქტორია მისთვის «ცისკრის» კელის მოსწერთა, ვისაც ყურნალი დაკლდეს ზ დროსედ არ მიუფიდეს, მაშინვე აცნობოს რედაქტორს, ვსრეთის ზედ წარწერით:
«ცისკრის» რედაქტორიაში, ცვილისს. —